

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'.

ΤΕΥΧΟΣ Ι (770) — ΓΕΝΑΡΗΣ 1923

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΨΥΧΑΡΗΣ : Καλλιτέχνες και γλώσσα.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ : Ένα γράμμα. — Οι Άλυσίδες.
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ : Πρόσπευ ! — Άνάγκη. — Το δελι — Τετραστάκια.
Νέα τραγούδια.
ΠΑΝ. Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ : Διαβατική. — Φάτα βραδινά.
ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ : Φεγγάρι.
R. W. EMERSON : Λόσος τα όλα στον ξρωτα (Μστ. Δεάνδρου Παλαμά).
MATHURIN RÉGNIER : Επιτάφιο (Μστ. Κ. Γ. Καρυωτάκη).
ΔΗΜΟΣΦ. ΒΟΥΥΤΡΑΣ : Άμα έφυγε..
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ : Άντρος Κακαβίτσας.
ΗΘΡΥΑΤΗ ΕΝΔΡΕ : Άλέξαντρος Πετέφη.
ΜΙΧ. ΡΟΔΑΣ : Γυναίκες, ναύαγια, λουλούδια.
Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ : Περικλής Γιαννόπουλος.
JEAN RICHERIN : Τσιγγάνικα Τραγούδια. (Μστ. Ν. Πετιμεζά).
ROBERT BYRNS : Ειδύλλιο, ό Χαρούμενος Χήρος (Μστ. Ν. Λαδής).
Κ. ΜΠΑΛΜΟΝΤ : Ζούλια (Μστ. Στ. Καρυωτή).
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ : Φαντασία και Ποίηση.
Χ. ΜΩΛΙΝΟΣ : Jean-Jacques Rousseau.
Μ. ΦΙΑΗΝΤΑΣ : Και, τó σιδικό.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Όσοι άγνοί μαζί μας. — Τα «Εικοσάχρονα του Νουμά» — Φαινόμενα και πράγματα. — Η γνώμη των Ξένων για τη Φιλολογία μας. — Ξένη Φιλολογία. — Μικρά σημειώματα. — Επιγράμματα. — Γλωσσολογικά. — Φιλικά Γράμματα. — Περιοδικά. — Ξένα Περιοδικά. — Ό,τι θέλετε. — Χωρίς Γραμματόσημο.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Άλέξ. Πετέφη. — Α. Π. Ταγκόπουλος. — Κ. Καρθαίος.

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΧΡΟΝΙΑ Κ'.

ΓΕΝΑΡΗΣ 1923

ΤΕΥΧΟΣ 1 (770)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

(Δυὸ γράμματα στὸν Παρορίτη)

ΣΕΝΑΤ Τετῆ, 14 τοῦ Νοέβρη, 1922

Πολὶ πολὶ μὲ συγκίνησε, Παρορίτη μου, χρυσὸ μου ἀδέρφι, ποῦ μὲ θυμᾶσαι, ποῦ ἀνάφερες κιόλας τὸνομά μου σ' ἓνα τελεφταῖο σου ἄρθρο γιὰ τὴ γλώσσα. Ἔχεις δίκιο. Ἡ μιχτὴ σήμερα δὲ χωρεῖ πιά· φιλολογία στὸν κόσμον δὲν ἀκούστηκε μὲ μιχτὴ γλώσσα, μὲ γραμματικὴ ἀνακατεμένη, ὅπως τὴ συνηθίζουνε οἱ προκομμένοι μας οἱ μισοὶ — ὅπως δὰ καὶ τοῦ λόγου σου, καλέ μου, μιὰ δυὸ φορές μᾶς τὴ σερβίρεις. Κώστα μου νὰ προσέχης, γιὰ τὸνομα τῆς Ἑλλάδας. Ἀνάγκη πιά σήμερα νὰ πάψουμε ὀλότελα τὰ χωρατά. Ὑστερὶς ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα τὰ δυστυχήματα ποῦ ἔπαθε τὸ ἔθνος μου τὸ ἄμοιρο καὶ τὸ ἀγαπητό, χωρὶς ἄλλο τοῦ χρειάζεται κανόνας ἀμειλιχτος, γιὰ νὰ βαδίσῃ τὸ δροῦμο του ἴσια, νὰποχήσῃ λεχτικὸ ἢ ψυχὴ του ὅσο καὶ ἡ συνείδησή του καθρέφτη καθαρό.

Πάντα καὶ πάντα φίλος σου
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΕΝΑΤ Εἴκοσι ἑννιά τοῦ Δεκέβρη, Παρασκευῆ, 1922

Ἀγαπητέ μου Παρορίτη.

Δὲν ἔχω κανένα λόγο νὰ εἶμαι θυμωμένος μαζί σου. Τὸ νὰ διαφωνοῦνε τὰ πολιτικά μας μοῦ φαίνεται ἀσήμαντο· οἱ καλοὶ τρόποι, τὰ καλὰ φερσίματα σημαίνουνε.

Ὅσα μοῦ γράφεις γιὰ τὸ Ν ο υ μ ᾶ, σωστὰ καὶ φρόνιμα. Ἐθνικὴ ἁμαρτία τὸ νὰ μὴ φανῶ καὶ γὼ στὰ εἰκοσάχρονά του.

Γιὰ τὴ μιχτὴ, ἀγαθὲ μου, ἄδικα χολοσκάνεις. Τὸ ζήτημα λυμένο. Φτάνει νὰ μετρήσῃς στὰ δάχτυλά σου. Ὅσοι στὸν ἅγιον τὸν ἀγῶνα βγήκανε καλλιτέχνες, τὴν ἀμιχτὴ καθιερώσανε στὰ ἔργα τους—ὁ Πάλλης, ὁ Ἀργύρης, ὁ Βλαστός (γίγαντας), ὁ Γκόλφης, ὁ Ταγκόπουλος, ὁ Παλαμάς, ἐσὺ κι ἄλλοι κάμποσοι θαρρῶ, σήμερα κι ὁ Θράσος ὁ Καστανάκης. Οἱ ἀποδέλοιποι, καλλιτέχνες δὲν εἶναι, παρὰ εἶδος γραμματικογράφοι, δημοσιογράφοι, Πετροῦκοκκιναῖοι, τεμπέληδες καὶ τέτοιοι. Ἔτσι τὸ σωστό. Ποτὲς, ἀρχίζοντας κίβλας ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ τὴν ἀρχαία, δὲ φάνηκε στὸν κόσμον φιλολογία μὲ μιχτὴ γραμματικὴ, ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ἀνεμόμυλος—μὲ ἰ παρακαλῶ.

Μοῦ λὲς πὼς μὲ περνοῦνε γιὰ πρόσωπον ἱστορικό. Πάντα μαγεφτικώτερο παρὰ νάπομείνη κανεῖς ἀνιστόρητος.

Λικός σου
ΨΥΧΑΡΗΣ

ἘΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Φίλε Νουμά,

Ἐφυλλίζοντας τὰ χαρτιά μου, ἤρα λησμονημένο σχεδόν, ἓνα ποίημα, σχεδιασμένο στὰ 1899 καὶ ξανακοιταμένο στὰ 1902, καθὼς φαίνεται. Σὰ νὰ θυμοῦμαι πὼς εἶταν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς προωρισμένο νὰ μῆ στὴ σειρά τῶν ποιημάτων τοῦ «Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου» ὅμως ὕστερα ἢ ἰδέα πού τοῦ ἔδωκε τὴν ἀρχικὴν αὐτὴ πνοή, καθὼς ξεδιπλώθηκε στὴ σκέψη μου, ἄλλαξεν, ἔγινε τὸ ποίημα τῶν «Ἀλυσίδων» πού βρίσκεται στὴν «Ἀσάλευτη Ζωή», σχεδὸν δλότελα διαφορετικό. Ὅπως δῆποτε, τὸ πρωτόπαρτο τραγούδι τῶν «Ἀλυσίδων» πού σοῦ στέλνω σήμερα στέκεται, ἀνεξάρτητο καὶ αὐτόνομο στιχοῦργημα γεννημένο πανερᾶ ἀπὸ τὴν ἴδιαν ὄνειροπόληση, τὴν ἀντιατομιστικὴ καὶ κοινωνικὴ, πού ἐμπνέει, κυριῶτατα στὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο καὶ πού χρωματίζει μέγα μέρος τοῦ «Δουλευτῆ» στὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» καὶ τῆς «Ὠδῆς στὸ θάνατο τοῦ Ἴψεν» στὴν «Ἡρωικὴ Τριλογία». Ἡ ἴδια ὄνειροπόληση ἐμπνέει καὶ σελίδες τῆς «Φλογέρας τοῦ Βασιλιᾶ» ἐκεῖ ὅπου τό, τελειωτικά, καθιέρωμα τῆς ἠρωολατρείας μεστώνεται καὶ πλατύνεται σὲ λογῆς ἰδέες καὶ κοιτάματα, ἄξια νὰ συγκινήσουν

τόν ποιητή. Μὲ τὴν παρατήρησιν πὼς ὁ ποιητὴς αὐτὸς βλέποντας πάντα, δραματικὰ τὰ ἐρμηνεύει τὰ κοιτάματ' αὐτὰ καὶ προσπερνᾷ χωρὶς παθητικὰ νὰ τὶς ἀγκαλιᾷ τὶς ἰδέες· γιατί ποιητὴς εἶναι· καὶ τί περισσότερο μπορεῖ νὰ ζηλεύῃ ὁποῖος ζῆ μὲ τὴν ποιητικὴν ἀλήθειαν ;

Μὲ τιμὴ καὶ μὲ ἀγάπη

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΛΑΜΑΣ

ΟΙ ΑΛΥΣΙΔΕΣ

(Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς·
 Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι·
 Μέσ' στῆς φυλακῆς τοὺς διαλεχτοὺς
 Εἶμαι ὁ διαλεχτὸς ἐγὼ
 Τοῦ φυλακιστῆ·
 Τρισοῖμὲ καὶ τρισαλλοί...)

—Τᾶλογό σου, καβαλλάρη μου,
 Σβεῖ τὴ γλῶσση, συντριβεῖ ἀνθούς,
 Καὶ χαλάει τὴ γῆ.
 Χαλαστή, καθὼς βαρουπερνᾷς,
 Φεύγει ἀπόμερα ὁ λαός,
 Μήπως πατηθῆ.—

(Τρισοῖμὲ καὶ τρισαλλοί,
 Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
 Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι...)

—Κάνεις κάθε δρόμο, ὅθε διαβῆς,
 Κι ἄς ἀνθίξῃ Μᾶης παντοῦ,
 Μιὰν ἐρμιά στεγνὴ,
 Μὰ σκοινὶ ἀτσαλένιο ἀθώρητο
 Σέρνει τὸ ἄτι πού, ὡς θαρρεῖς,
 Κυβερνᾷς ἐσύ...—

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί,
Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι.)

— ὦ ! καὶ δένει σε καὶ σέρνει σε,
Καβαλλάρη καὶ πεζό,
Ἡ ἄλυσίδα, αὐτή !
Πέζεφε, καὶ χάγια μὴν κρατᾶς
Τάλυσόδεμα, μ' ἐμᾶς
Ταίριασ' το μαζί.

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί,
Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι.)

Μόνος καὶ ψηλὰ χαμήλωσε,
Καὶ λαὸς μὲ τὸ λαὸ
Γίνε. Νὰ κ' οἱ ἀνθοί,
Νὰ κ' οἱ ἀνθοὶ οἱ εὐκολοθέριστοι,
Στάγριο τάλογό σου ἐμπρὸς
οἱ ξεψυχιστοί,

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί,
Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι.)

Στέφανα τοῦ γάμου σου ἄς γενοῦν
Μὲ τὴν ἀσκημὴ ζωῆ,
Μὲ δλων τῆ ζωῆ.
Τῆς ζωῆς γαμπρὸς παντρέψου την,
Γέλασε τὰ γέλια της,
Θρήνησε ὡς θρηνεῖ.

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί !
Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι.)

Ἄντρα τῆς ζωῆς τῆς ἄσκημης,
Καὶ τῆς σκλάβας σκλάβε ἐσύ,
Χαῖρε, ὦ δουλευτή !
Θάμα καὶ ξημέρωμα ! Ἄστρο νά !
Στὴν ἀντρίκια σου ἀγκαλιὰν
Ἄχτιδοβολεῖ,

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί,
Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι.)

Καὶ εἶναι ἡ σκλάβα κ' ἡ ἄσκημη
Κ' ἡ γυναῖκα σου ἡ Ζωή,
Καὶ ὄλων ἡ Ζωή.
Τὸ εἶπε ἡ μοῖρα : μέσ' στὸν κόρφο σου
Νὰ γενῆ ἡ πανάσκημη
Ξωτικιὰ καὶ Οὐρί,

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί,
Μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς
Ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι.)

—Ἐένε, καὶ μαζὶ μ' αὐτὴ ξανά
Καβαλλάρης γ' ἀνεβῆς
Τᾶσπρο σου ἄτι ἐσύ,
Ν' ἀστραποδιαβαίνεις, καὶ λαὸς
Τὸ κατόπι σου Ὁσαννά
Νὰ σκορπάει βοή !

(Τρισσιμὲ καὶ τρισαλλοί ...)

Νοέμβριος τοῦ 1899—Ἰούλιος τοῦ 1902

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΡΟΣΕΧΕ !

Γιὰ πρόσεχε καὶ ὁ Ἔρωτας εἶναι κακὸ βοτάνι :
Μέσα τοῦ ἀνθρώπου τὴν καρδιὰν ὄλο τὸν τόπο πιάνει!
Βελουδο εἶναι τὰ φύλλα του· κι ὅταν τὸ Μάη ἀνθίσει;
μετάξι τὸ λουλουδι του, νεκρὸ γιὰ νάναστήσει.
Μὰ σὰν ἀνθίσει πιά δὲ ζεῖ : Λουλουδι καὶ βοτάνι
Ἵ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ, μαζί, θὰ τὰ ξεράνει.

Γιὰ πρόσεχε ποιὰν ἀγαπᾶς καὶ ποιὰ θὰ κάνεις ταίρι !
Τί θὰ φυτέψεις στὴν καρδιά σὰν ἔρθει καλοκαίρι ;...
Ἐν' ἄλλο ξαίρω βότανον πὺν τόσο δὲ μυρίζει,
Μὰ πάντοτε εἶναι πράσινο καὶ πάντα λουλουδίσει.
Τὸ λένε Ἀγάπη ! Πρόσεχε !—αὐτὴ πὺν κάνεις ταίρι
νὰ σ' τὸ φυτέψει στὴν καρδιά, νὰ τὸ ποτίζει ξαίρει ;

ΑΝΑΓΚΗ

Ψέμα πὺς ἂν ξανάρχιζες τὸ δρόμο σου καὶ πάλι,
τώρα πὺν ἡ γνώση σ' ἄσπρισε τίς τρίχες στὸ κεφάλι,
ἡ σιγάτα ἡ πιὸ σοφώτερη θὰ σ' εἶχεν ὀδηγήσει,
γραμμὴ, στής ἄπονης ζωῆς τὴν κρουσταλλένια βρούση !

Ἐνόσω καὶ μιὰ μοναχὴ σπίθα μᾶς ἔχει μείνει
ἄπ' τὸ ἀνεξήγητο, τρανὸ, παντοτεινὸ καμίνι,
ὅπως κανεῖς κι ἂν φυλαχτῆ, κι ὅ,τι κανεῖς (κι ἂν κάνει),
ξάφνου μιὰ μέρα θὰ σταθῆ μονολογώντας Ἰ Πλάνη !—

ΤΟ ΔΕΙΛΙ

«χρυσὴ θυμητικῶν ὄνειρων ὥρα»
Μαρίλης

Ἄγαπες διαβατάρους· λουλουδίσματα
τῆς νιότης· τοῦ αὐγινῶ οὐρανοῦ ροδίσματα.—
Ποῖθ θάμα τώρα
σᾶς φέρνει ἔτσι κοντά μου αὐτὴ τὴν ὥρα ;...

ΕΣΥ'—ματάκια γιούλια, ρόδο στόμα,
κι' ἀφτάκια ἀχιβαδοῦλες μετὸ χρῶμα
τῆς δροσαυγῆς,—σβυσμένη εἰκόνα ἐντός μου,—
ΕΣΥ εἶσαι ἐμπρός μου!

Νὰ με θυμήθης τάχα; Ἡ μὴν κουράστη
ἢ ἀνήσυχη ψυχὴ σου; καί, στὸν Πλάστη
πρὶν νὰ γυρίσει,
ἔχει ἔρθει γειά, ἢ καλή, κι ἐμὲ ν' ἀφίσει;...

ὦ ἀγάπες, διαβατάρες!... λουλουδίσματα
τῆς καρδιάς!... τῆς ψυχῆς λωλά σκορπίσματα!...
Ροδίσματα τῆς θύμησης, σὰ σβήσει
τ' ὠραῖο μεθῆσι!...

ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ

Τὸ στοχασμό σου νόμισες πὼς εἶδα στὴ ματιά σου·
κι ἀναψαν τὰ τριαντάφυλλα στ' ἀθῶα τὰ μάγουλά σου·
καὶ μιὰ γαλήνη ἀπλώθηκε στοῦ νοῦ μου μετὰ στὸ σάλο·
κ' εἶπα πὼς σὲν τὴν παρθενιά στὸν κόσμον δὲν εἶν' ἄλλο.

ΟΛΑ τοῦ κόσμου θὰ σοῦ ποῦν «ἔλα!»—τίποτα «μείνε!»..
Καὶ μιὰ μεγάλη δυστυχιά στὸν κόσμον λέω πὼς εἶναι:
Ὅταν κανεὶς ἀστόχαστα, γὰ μιᾶς στιγμῆς μεθῆσι,
τῆς λευτεριάς του τὰ φτερά μονάχως του μαδῆσει.

ΝΕΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Καινούργια μὴν προσμένεις νὰ σοῦ εἰπῶ,
τι εἶναι παλιὸς ὁ κόσμος ποὺ ἀγαπῶ,
κι αἰῶνια κι' ἴδια καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἢ Μοῖρα.
Παλιὰ κ' ἡ λύρα.

Μυστήρια νὰ ἐξηγήσω πὼς μπορῶ;—
Καινούργιος πάντα ὁ κόσμος—τὸν θωρῶ
καὶ τραγουδῶ τὰ ὀλόδροσα κουλούδια
μὲ νέα τραγούδια.

ΔΙΑΒΑΤΙΚΗ

«... Une seule fois nos chemins se sont croisés
pour ne plus se toucher ici—bas...»

P. Bourget : «Voyageuses».

Εἴσουν ἢ δροσοῦλα,
εἴσουν ἢ πηγὴ
τῆς ζωῆς, σ' ἐμὲ τὸ διψασμένο,
καὶ βαθειὰ τρεμοῦλα,
φῶς ἀπ' τὴν αὐγή,
κ' ἓνα συννεφάκι ροδισμένο.

Κ' εἶχες τὴν ἀγάπη,
—Ἔρωτα, καημέ! —
νιέφι πού χτυπᾷ ἢ χαρὰ ἢ Τσιγγάνα,
μὰ καὶ τὸ δρολάπι
πού μὲ δέρνει ἐμὲ
καὶ μιὰ δειλινὴ νεκροκαμπάνα.

Κ' ἔφευγες στὰ δάση
καὶ στὶς λαγγαδιές
ξωτικιά, τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι,
κ' εἴσουν τὸ κοράσι
πού κρεμάει καρδιές
στὸ λαιμό, γιορτιάνι καὶ λογάρι.

ΦΩΤΑ ΒΡΑΔΙΝΑ

Wanderings as in dreams ...

W. Whitman : «Leaves of grass».

Τὰ γλαρά Σου μάτια
φῶτα βραδινὰ
σ' ἓνα περιγιάλι μακροσμένο
καὶ τὰ μονοπάτια
τόσο σκοτεινὰ
κι ἂν ρωτᾷς δὲν ξαίρω πού πηγαίνω.

Κράτα με ἀπ' τὸ χέρι,
'Αντιγόνη ἐμὲ,
τὸν τυφλὸ κι ἀδύναμο ἐρημίτη,
Γίνε μου τ' ἀστέρι,
—'Ἐρωτοκαημέ!—
ποῦ θὰ μ' ὀδηγήσει σ' ὅποια σκῆτη!

Βυτίνα—Γορτυνίας
Σ)βρης 1922.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΕΓΓΑΡΙ

'Ανάμεσ' ἀπ' τούς θρήνους καὶ τὰ ἐρέβη,
καὶ μέσ' ἀπ' τῶν δλέθρων τῆ μαγιά,
τὸ μάτι μου θλιμένο σ' ἀγναντεύει
ψηλὰ στῶν οὐρανῶν τὴν ἁρμονία.

Κάτου ἡ ζωὴ μας σέρνεται καὶ ρέβει
καὶ κλαίει σὲ μιὰν ἀπέραντην ἀνία·
κάθε δνειρό μας κυνηγáει καὶ κλέβει
κάποια σκληρὴ καὶ ζωτικὴ ἐρινύα.

Μὰ σὺ στοχαστικὸ καὶ λυπημένο
πῶς μὲ κοιτᾷς ἀπόψε νέο φεγγάρι,
στὶς ἄκρες τῶν βουνῶν ἐκεῖ ἀραγμένο!

Τὸ φέγγος σου—ἀκριβὸ μαργαριτάρι—
σὰ χáιδεμα μοῦ ἀπλώνει τὰ φτερά του,
κι ὡς μοιάζεις σὰ δρεπάνι τοῦ θανάτου.

ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ EMERSON

ΔΟΣΕ ΤΑ ΟΛΑ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Δός τα όλα στον έρωτα·
 υπάκουσε την καρδιά σου·
 φίλους, δικούς σου, τις μέρες σου,
 τὸ βίός, τ' ὄνομά σου,
 σκοπούς, και φήμη, και τὴ Μοῦσα σου·
 τίποτα μὴν ἀρνηθῆς.

Εἶναι καλὸς ἄρχοντας·
 δὸς του ἕσον τόπο,
 ἀκολούθα τον ἀκράτητα,
 ἐλπίδα πέρα ἀπὸ ἐλπίδα·
 ἔλο ψηλά, πὸ ψηλά,
 βυθίζεται στὰ μεσημέρια,
 μὲ ἀκούραστο φτερό,
 μὲ σκοπὸ ἀνείπωτο·
 ἀλλὰ εἶναι θεός,
 τὸ δρόμο του ξέρει
 και ταύρανοῦ τις θύρες.

Δὲν εἶναι γιὰ τὸν ταπεινό·
 θέλει γερὴ τόλμη,
 ψυχὸς δίχως δειλίασμα,
 ἀντρεία ἀκαταγώνιστη·
 αὐτοὺς θ' ἀνταμείψῃ,
 κι αὐτοὶ θὰ γυρίσουν
 περισσοὶ ἀπὸ πρῶτα
 και πάντα ἀνεβαίνοντας.

Δός τὸ πᾶν στον έρωτα·
 ἔμωσ, ἄκουσε, ἄκου,
 μιὰ λέξη εἰν' ἀκόμα στὴν καρδιά σου ποὺ πρέπει,
 κ' ἕνας παλμὸς σταθερῆς προσπάθειας,

μείνε σήμερα,
 αὔριο, πάντα,
 σὰν τὸν Ἄραβα ἐλεύθερος
 γιὰ τὴν ἀγαπημένη.

Σμίξε σφιχτὰ μὲ τὴν παρθένα·
 ἔταν ἄμωσ τὸ πρῶτο ξάφνισμα,
 ἀχνὴ σκιὰ τῆς πρώτης ὑποψίας
 γλυστρήση ἀνάμεσα ἀπ' τὸ νέο της στήθος
 γιὰ κάποια χαρὰ ποὺ εἶναι χῶρια ἀπὸ σένα,
 ἐλεύθερη ἄς εἶναι, σ' ἔτι φαντάζεται ἐλεύθερη·
 κι οὔτε μὴν κρατήσης τὴν ἄκρη ἀπ' τὸ ροῦχό της
 κι οὔτε τὸ πιὸ χλωμὸ ρόδο, πεσμένο
 ἀπ' τοῦ καλοκαιριοῦ τῆς τὸ διάδημα.

Ἄν και τὴν ἀγαποῦσες καθὼς τὸν ἑαυτό σου,
 ἀπὸ ἀγνότερον ἄμωσ πηλὸ πλασμένη,
 ἂν κι ὁ μισεμός της σκοτεινιάζει τὴ μέρα
 τῆ χάρη πέρνοντας ἀπ' ἔλα σου γύρω,
 μάθε στὴν καρδιά σου,
 οἱ ἡμίθεοι ἔταν φεύγουν
 πὼς φτάνουν οἱ θεοί.

(RALPH WALDO EMERSON)

Μεταφραστὴς ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

MATHURIN RÉGNIER

(1573-1613)

Ε Π Ι Τ Α Φ Ι Ο

Περνοῦσε ἡ ζωὴ μου γλέντι ἀληθινὸ
 δίχως μετάνοια, μήτε χαλινό,
 κ' ἐπήγαινα παιχνίδι κάθε ἀνέμου.

Τώρα παραξενεύουμαι γιὰτι
 ὁ θάνατος νὰ μὲ συλλογιστῆ
 περὶ δὲν τὸν συλλογίστηκα ποτέ μου.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΑΜΑ ΕΦΥΓΕ...

Μιά εὐωδιά σὰ δέηση στὸ θεὸ "Ἡλιο, ὑψωνόταν ἀπὸ παντοῦ, ἀπ' τάνθισμένα δέντρα, ἀπ' τὰ γριολούλουδα, καὶ ἀπ' τὰ ἡμερα τοῦ μεγάλου κήπου τοῦ ἀρχιερέα Μόλφη, συνοδευμένη ἀπ' τάρμονικὸ βουητὸ χιλιάδων ἐντόμων.

Συννεφάκι κανένα στὸν οὐρανὸ αὐτὴ τὴν ἡμέρα. Πέρα ὡς πέρα τὸ γαλάζιο χρώμα. Καὶ κει στὰ πλάγια ὁ ἥλιος σὰ μάτι τοῦ γαλάζιου οὐρανοῦ, νὰ κοιτάζει τὴ γῆ τὴν ἀνθισμένη...

Ἄλλ' ὁ ἀρχιερέας Μόλφη, ποὺ βγήκε στὴν ἐξώπορτά του, σὲ τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐπρόσεξε. Ἐμεινε κει μὲ σκυμμένο κεφάλι, βυθισμένος σὲ σκέψεις. Ἐνὰ ἀνοιγμα καὶ κλεισιμο πόρτας δυνατὸ, οὔτε αὐτὸ τὸν ἔβγαλε ἀπ' ἐκεῖνο ποῦ σκεπτόταν.

Ἄκουσε ὅμως, μιὰ φωνὴ γλυκειά, παραπονιαρική νὰ τοῦ λέει :

— Δὲ μὲ χαϊδεύεις πιά, ἔτσι φεύγεις !..

Στράφηκε. Ἡ Τάλια ἔταν κοντὰ του. Εἶδε τὰ γυμνά, παχουλά της μπράτσα, τὸν ἄσπρο λαιμὸ της...

Μιά λάμψη ἡδονῆς φάνηκε στὰ μάτια του, ἀλλὰ γρήγορα ἔσβυσε.

— Ἐχεις δίκαιο, Τάλια μου ἀγάπη μου, τῆς εἶπε, ἔχεις δίκαιο!.. Ἄλλὰ πρέπει νὰ σοῦ πῶ τί ἔχω !.. Καὶ κάνω κακὰ ποῦ σὲ χω κρυφῶ. Γιὰ ἄκουσε : Αὐτὸς, ξέρεις ποῖός, πέρασε στὴν περιφέρεια τοῦ Σούρτση, καὶ οἱ στρατιῶτες, ποῦστειλε ὁ Σούρτσης νὰ τὸν χτυπήσουν, ἀντὶ νὰ κάνουν τὸ καθῆκον τους, πήγανε μαζὶ του !.. Ναί, ναί, πήγανε μαζὶ του, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι !.. Καὶ ὁ Σούρτσης ἀναγκάστηκε νὰ πάρει τὰ βουνά !.. Ὁ λαὸς πέταξε τὴν παλιά του θρησκεία κι ἀσπάσθηκε τὴ νέα αὐτουνοῦ τοῦ ἀνθρώπου !..

— Καὶ τώρα..

— Καὶ τώρα ;.. Τώρα ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ !..

— Καὶ σὺ τί κάνεις ; Ἐτσι μὲ δεμένα χέρια μένεις ;..

— Ὅχι δὲ μένω μὲ δεμένα χέρια. Κάνω ὅτι μπορῶ νὰ κάνω, ἀλλά..

Καὶ ὁ ἀρχιερέας κούνησε τὸ κεφάλι.

— Τί ; ρώτησε κείνη.

— Τί ; Τὰ ἴδια θὰ πάθω κ' ἐγώ !. Πίστεφέ με !. Καὶ τὰ πλήθη αὐτά, ποῦ κάθε μέρα προσπαθοῦμε νὰ φανατίσουμε, ἅμα τὸν δοῦνε βουδὰ θὰ μείνουν καὶ ἀκίνητα !.

—Μὰ πὼς τὸ λὲς αὐτό, ἐγὼ δὲν τὸ πιστεῶ !.. Ἐδῶ δὲν εἶνε, ὅπως στοῦ Σούρτοη τὴν περιφέρεια !..

— Καὶ ὅμως, ἔτσι θὰ γίνε. Πάλιωσε, Τάλια μου, ἀγάπη μου, ἢ θρησκεία μας καὶ θὰ ὑποχωρήσει στὴ νέα ποῦ ἔρχεται !.. Πίστεφέ με !.. Ἐγὼ ἔλαβα τὰ μέτρα μου, γιὰ νὰ δοῦμε. Τώρα ἔλα νὰ σὲ φιλήσω καὶ νὰ φύγω, νὰ πάω στὸ Ναό !..

Καὶ ὁ ἀρχιερέας ἔγειρε τὸ ψηλό του ἀνάστημα, λίγο, καὶ τὴ φίλησε στὰ χεῖλια καὶ στὸ λαιμό ..

Αὐτὴ ἔμεινε στὴν πόρτα κοιτάζοντάς τον παῦφευγε, παίρνοντας τὸ δρόμο τὸ χαραγμένο μέσα σὲ θάμνους ψηλοῦς, γιὰ νὰ πάει στὸ Ναό, ποῦ λίγο μακριά, φαινότανε νὰ ὑψώνεται μεγάλος, ἐπιβλητικός ..

Ὁ Ναός εἶτανε μόνος ἐκεῖ. Ἄλλο χτίριο δὲν ὑπῆρχε. Τὰ σπίτια τῆς χώρας μόλις φαινότανε.

Βαδίζοντας γρήγορα ὁ ἀρχιερέας ἔφθασε κοντὰ στὸ Ναό, ὅπου ἄκουσε φωνές πολλὰς μὲ ὄργανα μουσικὰ μαζί, νὰ ψάλλουν τὴ δόξα τοῦ Κραταιοῦ.

Ἐκοψε τὸ δρόμο του τότε, στάθηκε λίγο, κ' ἔπειτα μὲ βραδὺ βῆμα προχώρησε καὶ μπήκε μέσα.

Τὸ πλῆθος ποῦ πλημμύριζε τὸ Ναό, ὑποχώρησε γιὰ νὰ τοῦ κάνει τόπο νὰ περάσει. Κιαυτὸς πέρασε σιγά, καὶ κάθισε στὸ θρόνο του, φορώντας τὸ μαῦρο καὶ γεμάτο ἀστέρια μαντύα του.

Ὁ ὕμνος τοῦ Κραταιοῦ τώρα, ὑψώθηκε μεγάλος. Οἱ ἱερεῖς γύρω ἀπ' τὸ ἀγαλμα τοῦ Κραταιοῦ φέλνανε μὲ δλη τους τὴ δύναμη ὅμοια ἔκανε καὶ τὸ πλῆθος. Καὶ ὁ ἀρχιερέας εὐλογοῦσε ..

Καθισμένος ὁ Μόλφη; στὸ θρόνο του, σκυθρωπός, εἶχε κάποια ὁμοιότητα μὲ τὸν Κραταῖο τὸ Θεὸ τῆς δύναμης.

Αὐτὸ τὸ παρατήρησε ὁ βοηθός του, ὁ Θέτης, καὶ τοῦ τὸ εἶπε σιγά.

Κοίταξε κιαυτός, τὸ ἀγαλμα τοῦ Κραταιοῦ κ' ἔπειτα σκέφτηκε :

— Ἄραγε οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔστειλα, θὰ κρατήσουν τὸν ὄρκο τους, ἢ ἀκίνητοι στὴ θέα του θὰ μείνουν, καὶ θὰ πληθύνουν ἔπειτα, τοὺς πιστοὺς του.

Καὶ ὁ ὕμνος στὸν Κραταῖο ἐξακολουθοῦσε ...

Ἐαφνικὰ φωνές τρομερὲς ἔγιναν ἀπ' ἔξω. Ἄνθρωποι βιαστικοὶ μπήκανε μέσα στὸ Ναό, κάτι λέγοντας. Μὲ μιὰς τότε, ὁ ὕμνος τοῦ Κραταιοῦ κόπηκε, καὶ μιὰ σιωπὴ μεγάλῃ ἔπεσε. Καὶ ὄλων τὰ μάτια στραφήκανε στὴν πόρτα.

Δὲν εἶδαν κανέναν. Ἄλλὰ νὰ ἕνας ἄνθρωπος στάθηκε ἀπ' ἔξω, φορῶντας μαντύα κόκκινο, καὶ στεφάνι ἀπὸ ἀγκάθια στὸ κεφάλι.

Γιὰ μιὰ στιγμή κοίταξε μέσα, ὕστερα προχώρησε καὶ μπήκε στὸ Ναό. Καὶ χωρὶς νὰ πει λέξη, σήκωσε τὸ χέρι του κ' ἔδειξε στὸν ἀρχιερέα, ποῦ εἶχε σηκωθεῖ ἀπ' τὸ θρόνο του, τὴν πόρτα γιὰ νὰ φύγει..

Καὶ ὁ ἀρχιερέας σκυφτός, σκυφτός, σὰν ἀπὸ κάποιο βάρος, καὶ γρήγορα, φεύγει ἀπ' ἄλλη πόρτα, καὶ μαζί του γλυστρά καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἱερέων.

Τὸ πλῆθος ἔμενε ἄφωνο κοιτάζοντας τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν κόκκινο μαντύα καὶ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι.

Φωνὲς πάλι τρομερές, ἀπ' ἔξω, καὶ στὴν πόρτα φάνηκαν πολλοὶ ἄνθρωποι ὀπλισμένοι ...

— Τσακίστε τον !.. φώναζαν.

— Κάτω, κάτω !..

Καὶ ὄρμησαν μέσα, σπρώχνοντας τὸ πλῆθος, καὶ πέσανε πάνω στὸ ἄγαλμα τοῦ Κραταιοῦ. Τὸ ἄγαλμα ἔπεσε μὲ κράτο. Ἡ σκυθρωπὴ μορφή του χώρισε ἀπ' τὸ σῶμα, καὶ κύλησε στὰ πόδια τοῦ θρόνου, τὸ χέρι πάλι, ποῦ κρατοῦσε τὸν κεραυνό, ἔσπασε, καὶ ὁ κεραυνὸς μὲ τὴν πυγμὴ τοῦ Κραταιοῦ, βρέθηκε στὰ πόδια τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι.

Τὸ πλῆθος ἄφησε τότε, φωνὴ δυνατὴ, ἀλλὰ μὲ μιᾶς γυρίζοντας στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι, γονάτισε ...

Ὁ ἀρχιερέας ἔφυγε γιὰ τὸ σπίτι του. Εἶδε τοὺς ἱερεῖς του νὰ φεύγουνε γρήγορα κι' αὐτοί, πηδῶντας χαμηλοὺς θάμνους, χαντάκια.

Ἀπὸ μακριά, διέκρινε τὴν Τάλια νὰ στέκεται ἀπ' ἔξω καὶ νὰ κοιτάζει πρὸς τὸ Ναό.

— Ἦρθε, ἔ ; τοῦ φώναξε αὐτὴ ἅμα πλησίασε λίγο.

Κούνησε μόνο τὸ κεφάλι του καὶ προχώρησε πρὸς γρήγορα. Ἐκεῖ θάβρισκε ἀνακούφιση ..

Πήδησε ἕνα χαντάκι γεμάτο νερό, καὶ ποῦ στὶς ἄκρες ἀγριολούλουδα πλῆθος φύτρωναν καὶ κουνιόνταν ἀπ' τὸν ἄνεμο, ποῦ εἶχε ἀρχίσει νὰ φυσᾷ, κ' ἔφτασε γρήγορα κοντὰ της.

— Γιὰ πές μου, γιὰ πές μου, τοῦ εἶπε κείνη, τί συνέβηκε ;

Αὐτὸς χωρὶς νὰ σταματήσει, κουνώντας τὸ κεφάλι, κ' ἔχοντάς το ἀκόμα, λίγο σκυφτά, τῆς εἶπε :

— Πάμε μέσα, πάμε μέσα !..

Και προχωρώντας μέσα, πρώτος, μπήκε σ' ένα ηλιόλουστο δωμάτιο, κ' έπεσε βαρύνς σ' ένα κάθισμα.

— Έγινε ! είπα.

— Για πές μου, τού είπε αυτή και στάθηκε αντικρύ του.

— Τι νά σοῦ πῶ, τῆς άπάντησε, και την κοίταξε.

Την είδε ώχρη, άλλ' ώραία πολύ, τὰ παχουλὰ της γυμνά μπράτσα, δ λαιμός της, τὸ στῆθος ποῦ φύσκωνε κάτω ἀπ' τὸ άσπρο, λεπτό της φόρεμα...

— Έλα δῶ ! τῆς είπε.

Αὐτῆ πλησίασε, κι αὐτὸς ἀγκαλιάζοντας τῆ μέση της, τὴν έσυρε και τὴν έβαλε νὰ καθίσει στὰ γόνατά του.

— Σὺ θᾶσαι ἡ δικιά μου θρησκεία!.. Για σένα μόνο τώρα, θὰ φάλλω υμνους !.. τῆς είπε.

— Μὰ για πές μου...

— Θα σοῦ πῶ.

Και τῆς διηγήθηκε, πὼς συνέβηκε, κρύβοντας μόνο, ὅτι διατάχτηκε νὰ φύγει, και είπε, πὼς έφυγε, ἀφοῦ είδε τὸ λαό, ποῦ ὁ περισσότερος εἶταν ὀπλισμένος, νὰ μείνει σιωπηλὸς και ἀκίνητος στῆ θέα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι, και νὰ μὴν ἀκούει τὴν προσταγή του νὰ τὸν συλλάβει...

— Τώρα ποῦ εἶνε ; ρώτησε κείνη.

— Ποῦ άλλοῦ ! στὸ Ναό. Ἄλλ' αὐτὰ πάνε, πέρασαν, τώρα νὰ δοῦμε, Τάλια μου, ποῦ θάρχισω νὰ δουλεύω τῆ γῆ, για νὰ ζήσουμε..

— Έλα...

— Ναί, ναί...

Και ὁ ἀρχιερέας τῆς μιλοῦσε σιγὰ και λυπημένα.

Ἐνα χτύπημα στὸ παράθυρο τοῦς έκανε νὰ πεταχτοῦν.

Ἡ Τάλια πήγε πρὸς τὸ παράθυρο μὲ ὑψωμένα λίγο, τὰ χέρια της, ἐνῶ αὐτὸς ὀρμούσε νὰ πάρει μιὰ μεγάλη σπάθη, ποῦ εἶταν πιὰ πέρα, κρεμασμένη...

— Ὁ Θέτης εἶνε !.. ἀκουσε τὴν Τάλια νὰ τοῦ λέει.

— Ἄ... έκανε και πήγε γρήγορα κι αὐτὸς στὸ παράθυρο και τὸ άνοιξε.

— Σπάσανε τὸ ἀγαλμα τοῦ Κραταιοῦ !.. ὅλοι ἀλλάξανε ! τοῦ είπε ὁ Θέτης. Τώρα φάλλουν ὅλοι μαζί τῆ δόξα τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι !.. Μίλησε κι αὐτὸς στὸ λαό...

— Και τί τοῦ είπε ;...

— Πρῶτα, «ἀγαπάτε ἀλλήλους !»

— Θα μείνη πολύ;

— Όχι, θά φύγει τώρα, τώρα, τάκουσα !.. Θα πάει στην περιφέρεια του Κούρζη !.. Νά, θά τόν δείτε σέ λίγο νά περνά άπ' αὐτόν ἐκεῖ τὸ δρόμο, γιατί ἀπὸ τοῦ ἄλλοῦ θά πάει...

Καί ὁ Θέτης μετὰ ἀπὸ λίγα λόγια ἀκόμα, ἔφυγε.

Ὁ ἀρχιερέας ἔκλεισε τὸ παράθυρο καὶ βάδισε μέσα στοῦ δωμάτιο σκεπτικῶς.

— Ἐγὼ πάω ἀπ' ἐξω, νά τὸν δῶ!.. ἄκουσε τὴν Τάλια νά τοῦ λέει.

— Ποῦ, ποῦ ;..

— Ἀπ' ἐξω, πρὸς τὸ δρόμο...

Τὴν ἄφησε. Τὴν εἶδε ἀπ' τὸ παράθυρο, νά περνᾶ ἔχοντας ριχμένο στοῦ κεφάλι της, ἓνα πράσινο πανί μακρὺ, καὶ νά πηγαίνει πρὸς τὸ δρόμο ...

Ἡ Τάλια δὲν περιμένα πολύ. Εἶδε τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν κόκκινο μαντῦα νά φανεῖ καὶ νά ἔρχεται μὲ μεγάλα βήματα. Πλήθος τὸν ἀκολουθοῦσε.

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι πλησίαζε, καὶ ἡ Τάλια χωμένη μέσ' στοὺς θάμνους τὸν κοίταζε.

Ὁ ἄνεμος κουνούσε τὸν κόκκινο μαντῦα του ...

Ὅταν πέρασε καὶ τὸν ἔχασε, ἡ Τάλια ἔμεινε σκεπτικῆ. Ἄκουσε ἔμως τὸ Μόλφη νά τὴ φωνάζει. Καὶ πήγε τρεχάτη.

— Σωθῆκαμε, τοῦ εἶπε, μπαίνοντας μέσα στοῦ δωμάτιο, ποῦ βρισκόταν αὐτός, πάλι ἀρχιερέας θά γίνῃς, καὶ ἀρχιερέας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ἀγκαθένιο στεφάνι, καὶ δὲ θά δουλεύεις τὴ γῆ, γιὰ νά ζοῦμε !..

Ὁ Μόλφη νόμισε, πὼς ἡ Τάλια τρελάθηκε.

— Τί λές, τί λές !.. τῆς εἶπε.

— Αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω!.. Γιὰ νά δῶ τὸ μαντῦα σου !.. Τὸ μέσα μέρος !.. Ἐξοχα !.. Κόκκινος, κόκκινος ! Αὐτὸ τὸ κόκκινο εἶνε σὰν αἷμα, ἀλλὰ τὸ ἴδιο κάνει !.. Βγάλτον, βγάλτον γρήγορα, καὶ φόρεσέ τον ἀνάποδα ...

Ὁ ἀρχιερέας ἔκανε ἔτι τοῦ ἔλεγε χωρὶς νά μιλά, κέβγαλε τὸ μαντῦα του καὶ τὸν φόρεσε ἀνάποδα.

Ἡ νύχτα, τᾶστρα, ἓνα κομμάτι σελήνης γυριστὸ σὰ λεπίδα σπαθιοῦ, ποῦ ὑπῆρχαν πάνω στοῦ μαντῦα του, κρύφτηκαν, καὶ ὁ ἀρχιερέας βρέθηκε ντυμένος μὲ τὸν κόκκινο μαντῦα.

Αὐτὴ τότε, τοῦ ἐξηγήθηκε...

Σὲ λίγο ὁ Μόλφη βγήκε ἐξω φορώντας τὸν κόκκινο μαντῦα του, καὶ βάδισε μὲ στερεὸ βῆμα πρὸς τὸ Ναό.

Στή θέση που πριν ύψωνόταν ο μαρμαρένιος θεός, είδε τώρα, έμα έφτασε, ένα μεγάλο σταυρό ξυλένιο...

‘Αλλ’ ο θρόνος του αρχιερέα βρισκόταν άδειος, και φωνή ιερέα δέν άκούγόταν. Μόνο τo πλήθος που γέμιζε τo Ναό, αυτό έφελνε τή δόξα του νέου θεού του.

‘Ο αρχιερέας προχώρησε μέσα. Το πλήθος έπαψε και υποχώρησε να του άνοιξει δρόμο. Κι αυτός με ύφος ταπεινό προχωρώντας, έπηγε και κάθισε πάλι, στή θέση του, στή θέση του αρχιερέα.

Τότε τo πλήθος πήγε κοντά του και τόν προσκύνησε, προσκύνησε τόν αρχιερέα τής νέας θρησκείας. Κι αυτός τo εύλόγησε...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

‘Ο Καρκαβίτσας δέν πέθανε τώρα. Είχε πεθάνει από χρόνια. Ένας θάνατος φιλολογικός που ο ίδιος είχε καταδικάσει τόν έαυτό του. Ποιά ή αίτια; Είτανε ή άρρώστεια του που τονέ βασάνιζε και τόν έφερε και στόν τάφο; Είτανε ή συναίσθηση πως δέν είχε να δώσει τίποτα παραπάνω, τίποτα άνώτερο άπ’ ότι μάς είχε δώσει; ‘Ο ίδιος ως τόσο είχε προαναγγείλει ένα ρομάντζο με τόν τίτλο «Άρματολός» κ’ είτανε γνωστό ότι δούλευε πάνω σ’ αυτό. ‘Ο Βλαχογιάννης όμως που κληρονόμησε όλα τά χειρόγραφα του και όλα τά σημειώματά του με πληροφορεί ότι τέτοιο ρομάντζο δέν υπάρχει μέσα στά χειρόγραφα του· φαίνεται λοιπόν πως ή δέν τo είχε άρχίσει ποτέ ή άφού τo άρχισε και προχώρεσε αναγκάστηκε να σταματήσει και να τo σκίσει γιατί πιθανό να μη τόν ικανοποιούσε στο σημείο τής ώριμότητας που είχε φτάσει. ‘Αν ή υπόθεση αυτή είναι άληθινή, πρέπει να θαμάσουμε τόν Καρ. που είχε τόσο άναπτυγμένο τo γνώθι σουτόν ώστε να μην άποφασίζη να προσφέρη τίποτα που δέν τo πιστευε πρώτα ο ίδιος γι άρτιο.

Για τόν Καρ. είχα έσο ζούσε μιá γενική έντύπωση. ‘Αποφασίζοντας τώρα να γράψω για τo έργο του, δέ νόμισα δίκαιο να έμπιστευτώ τήν κρίση μου στήν παλιά, άόριστη εκείνη έντύπωση. Τα έργα του τά είχα διαβάσει νεώτερος, σκόρπια, και σε διάφορες εποχές.

Ἐπρεπε νὰ τὰ ξαναδιαβάσω πάλε συγκεντρωμένα καὶ στὴν ἡλικία αὐτῆ τῆς ὀριμότητος ἔπου βλέπει κανεὶς τὰ πράματα μὲ ψυχρὸ μάτι. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ τὸ ἔργο ὄλων τῶν παλιότερων. Νὰ τὸ ξαναἰδοῦμε, νὰ τὸ ξανακοιτάξουμε, γιὰτὶ φοβοῦμαι πὼς γιὰ τοὺς περισσότερους θὰ βρεθοῦμε στὴ σκληρῇ ἀνάγκῃ νὰ ἀναθεωρήσουμε τὴν κρίση μας. Μὴν ξεχνοῦμε πὼς ἡ περίοδο τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας εἶτανε κυρίως μίᾳ περίοδο πολεμικῇ στὴ φιλολογία μας. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα μᾶς φλόγιζε τὴν ψυχῇ, μᾶς ἔκανε ἐπιθετικὸς περισσότερο ἀπ' ὅτι ἔπρεπε καὶ πολλὰς φορὰς μεροληφτικὸς καὶ ἄδικος. Στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἐπικράτηση, κάνοντας ἀναγκαστικὰ καὶ πολιτικῇ, γκρεμίζαμε εἰδῶλα μὰ καὶ στήναμε στὴ θέση τοὺς ἄλλα εἰδῶλα. Μὲ ὄλη τὴν εὐλάβεια ποὺ τοὺς χρωστοῦμε γιὰ τίς ὑπερσεῖες ποὺ μᾶς προσφέρανε σὲ μίᾳ κρίσιμῃ στιγμῇ τοῦ ἀγῶνα μας εἴμαστε ὑποχρεωμένοι τώρα νὰ προσδοῦμε σὲ μίᾳ ψυχρῇ καὶ ἀμείλιχτῇ ἀνάλυση τοῦ ἔργου τους. Τί θὰ μείνῃ κι ἂ θάπομείνῃ τίποτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔργο τους δὲν ἔχει καὶ μεγάλη σημασία. Τὸ κύριο εἶναι νὰ τοὺς γνωρίσουμε στὴν πραγματικῇ τους ὑπόστασι. Ἄμα γνωρίσουμε καλὰ τὰ περασμένα, θὰ βροῦμε ἀσφαλέστερα τὸ δρόμο μας γιὰ τὰ μελλούμενα.

Κάθησα λοιπὸν καὶ ξαναδιάβασα ὄλα τὰ ἔργα του ἀπὸ τὴν ἀρχῇ. Ἀπὸ τὰ πρῶτα του **Δηγήματα** ἕως τὸν **Ἀρχαιολόγο**. (Ἄς σημειώσουμε γιὰ χαρακτηριστικὸ πὼς κ' οἱ δυὸ βιβλιοθήκες μας δὲν ἔχουνε τὸν **Ἀρχαιολόγο**). Τὰ **Δηγήματα** βγήκανε στὰ 1892. Εἶτανε τότε μίᾳ ἐποχῇ ἐπαναστατικῇ στὴ φιλολογία μας. Τὸ **Ταξίδι** τοῦ Ψυχάρη ποὺ βγήκε στὰ 1888 εἶχε ταραξεί τὰ λιμνασμένα νερὰ καὶ εἶχε δημιουργήσει μίᾳ τρικυμία κ' εἶχε ρήξει τὰ γόνιμα σπέρματα γιὰ μίᾳ λογοτεχνικῇ ἀνθήσῃ στὴ στεῖρα γῆς.

Μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα βγήκανε τὰ **Δηγήματα**. Ἄλλὰ ὁ Καρκαβ. ποὺ εἶδε τὸ καινούριο φῶς κ' ἐχτίμησε τὴν ἀξία του, δὲ στάθηκε ἱκανὸς ἀμέσως νὰ βαδίσῃ τὸν ἴσιο δρόμο. Βγάζει τὰ **Δηγήματά** του σὲ καθαρῆουσα μὰ τοὺς βάζει μπροστὰ κ' ἕναν πρόλογο στὴ Δημοτικῇ. Ὁ πρόλογος αὐτὸς εἶναι ἕνας ὕμνος στὴ Δημοτικῇ καὶ περιέχει ὀλάκερο τὸν καταπινὸ Καρκαβίτσα ὅπως θὰ τονέ γνωρίσουμε στὰ νεώτερα ἔργα του. Αὐτῇ ἡ διπροσωπία μυρίζει λιγάκι Μωραϊτισμὸ, μπορεῖ ὅμως νὰ δικαιολογηθῇ ἄμα σκεφτοῦμε ὅτι τὰ δηγήματα αὐτὰ εἶχανε πρωτύτερα δημοσιευτῇ σὲ διάφορα περιοδικὰ σὲ ἐποχῇ ποὺ ὁ συγγραφέας δὲν εἶχε ἀκόμη μνηθῇ στὰ μυστήρια τοῦ Δημοτικισμοῦ.

Τὸ πρῶτο δῆγημα τῆς συλλογῆς εἶναι Ἡ φλογέρα του. Εἶναι ἓνα εἰδυλλιακὸ δῆγημα ἔπου ἡ Σμάλλτω θέλοντας νὰ μείνῃ πιστὴ στὸ στεφάνι τῆς, συντριβεῖ μὲ τὰ πόδια τῆς τὴ μαγικὴ φλογέρα τοῦ Μήτηρου τοῦ τσοπάνου γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀναγκάσῃ καὶ πάλε νὰ ξαναμαρτήσῃ καὶ νὰ τοῦ παραδοθῇ. Ἡ δύναμη κ' ἡ ἐπιβολὴ τῆς θέλησης πάνω στὸ αἶστημα, ἡ ἰδέα τοῦ χρέους πάνω στὴν ὁρμὴ τῆς ἡδονῆς. Τὸ δεῦτερο δῆγημα ὁ Πάνος καὶ ἡ Μάρω βασίζεται πάνω στὴ γνωστὴ λαϊκὴ παράδοση γιὰ τὴ μάγισσα, τὴν κυρὰ Ρήγη πού μεταμορφώνει σὲ ἀστέρια τὸ μικρὸ πρόγονό τῆς τὸ Γιάννο καὶ τὴν ἀδερφή του τὴ Μάρω γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸ Γιάννο πού δὲ δέχτηκε ν' ἀνταποκριθῇ στὸ βέβηλο ἔρωτά τῆς. Ὁ θρίαμβος τῆς ἀγνείας καὶ τῆς ἀθωότητος μπρὸς στὴ φλόγα τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους. Στὸ Σπαθόγιαννο περιγράφεται ἓνα ἐπεισόδιο ἀπὸ τὴν Ἔξοδο τοῦ Μεσολογιοῦ. Ὁ Ζάχος ἀφοῦ σκοτώσῃ σὲ μονομαχίαν τὸν ἀντίπαλό του τὸν Ταχῆρ Γιάτση, τοῦ παίρνει πίσω ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ ξακουσμένο καριοφύλι τοῦ παποῦ του τοῦ Σπαθόγιαννου. Ὁ Ἀφωρεσμένος εἶναι ἡ τραγικὴ ἱστορία ἑνὸς ἀπλοῦ ἐργατικοῦ πού ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μισεῖται ἀπὸ ὄλους τοὺς συχωριανούς του ὅσο πού πεθαίνει ἀπὸ τὸ μαρᾶζι του, γιὰτὶ ἔτυχε νὰ βρῆ στὸ δρόμο ἓνα πορτοφύλι μὲ τρακόσιες δραχμὲς κάποιου ζωέμπορου καὶ δὲν ἔσπευσε νὰ τοῦ τὸ δώσῃ πίσω, χρησιμοποιώντας τὰ χρήματα αὐτὰ γιὰ νὰ εὐκολύνῃ κάποιον πού εἶχε ἀνάγκη. Μιὰ εἰκόνα τῆς λαϊκῆς δεισιδαιμονίας καὶ θρησκοληψίας πού τὴν ἐκαλλιεργεῖ κ' ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία, ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ τοῦ δηγημάτου πού τὸ διαπνέει μιὰ δυνατὴ θρησκευτικὴ ρωμαντικὴ διάθεση. Οἱ Νέοι Θεοὶ εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ καλῆτερον δῆγημα τῆς συλλογῆς καὶ συνάμα τὸ καλῆτερον ἀπ' ὅλα τὰ δηγήματα ποῦ γραφεῖ ὁ Καρκαδίτσας. Δῆγημα δυνατό, ψυχολογημένο πού κρύβει μέσα του μιὰν αἰώνια ἀλήθεια. Ὁ γέρον Χειμάρρας μὲ τὸ παλιό του καριοφύλι δὲ μπόρεσε νὰ φτάσῃ οὔτε ἕως τὰ μισὰ τοῦ στόχου πού ἔφτασε ὁ νωματάρχης Παπαθεοδωρακόπουλος μὲ τὸ καινούριον του ὄπλο κ' ἡ ἀποκάλυψη αὐτὴ τοῦ δημιουργεῖ μιὰν αἰώνιαν δυστυχίαν γιὰτὶ τὸ βλέπει πιά μὲ τὰ μάτια του πὼς ἓνας καινούριος κόσμος ἀνάτειλε καὶ πρόβαλε πού μπροστά του ὁ παλιὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ πεθάνῃ. Ταπεινωμένος γυρίζει στὸ σπῆτι του καὶ ἀρπάζοντας τὸ προδατοφάλλιδον ἀρχίζει νὰ κόβῃ καὶ νάποσπᾷ ἓνα ἓνα τὰ χρυσὰ στολίδια τοῦ παλιοῦ του καριοφυλιοῦ πού κοίτεται χάρμω στὸ πάτωμα σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὸ τιμωρήσῃ γιὰτὶ ἄφησε νὰ νικηθῇ. Ἡ αἰώνια σύγκρουση τῶν παλιῶν πρὸς τὰ καινούρια πού δημιουργεῖ

τις τραγικές αντίθεσες και τις τραγικές υποχρέωσες τών παλιών να κάνουνε τόπο στα καινούρια και να πεθάνουνε. Το βιβλίο κλείνει με το δῆγημα *Ἡμέραι τῆς γριᾶς* πάνω στη γνωστὴ παράδοση τοῦ Μάρτη πού γιὰ ἐκδίκηση ἔβαλε τὴ γριὰ κάτω ἀπὸ τὸ καζάνι.

Ἰσπερὶς ἀπὸ τὰ Δηγῆματα δημοσιεύει τὴ *Διγερῆ*. Ἐδῶ δὲν ἔχουμε σκόρπια δηγῆματα ἀλλὰ ἓνα ἔργο με πλοκὴ και με συνέχεια. Το ἔργο ξετυλίγεται στὰ Λεχαινά, στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τοῦ συγγραφέα. Ἡ Ἄνθῆ, ἡ λιγερῆ τοῦ βιβλίου, ἀγαπάει τὸν καρλόγο τὸ Γιώργη τὸ Βρανά. Τὸν ἀγαπάει και τὴν ἀγαπάει μὰ ὁ πατέρας της, ἓνας ἐμποράκος στὰ Λεχαινά, γιομάτος ὑπολογισμὸ και συφεροντολογία ἀντιτίθεται στὸ εἰδύλλιο και κατορθώνει νὰ τὴν ἐδώσει στὸ Νικολὸ Πικόπουλο, ἓναν ἀσημάνθρωπο πού τὸν εἶχε ὑπάλληλο πρῶτα κ' ὕστερα σύντροφο στὸ μαγαζὶ του, ἓναν τετραπέρατο ἄνθρωπο πού ἤξαιρε καλὰ τὴν τέχνη νὰ βγάζῃ κι ἀπὸ τὴ μύγα ζύγκι. Ὁ γάμος γίνεται κ' ἡ Ἄνθῆ ὑποχρεώνεται νὰ ζῆσι μιά ζωὴ στενόχωρη και πνιχτικὴ στὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ νεόπλουτου, τοῦ Νικολοῦ Πικόπουλου. Μὰ ἔρχεται στὸ τέλος ἓνα γεγονότο νὰ σκορπίσι ζωὴ, φῶς, και θερμότητα στὸ κρύοσπιτικό τους. Τὸ ἀντρόγυνο πού μόλις ἔως τότε ἀνεχότανε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἀποχτάει τὸ πρῶτο παιδί. Αὐτὸ φτάνει γιὰ νὰ μεταμορφωθῆ ὅλη ἡ ζωὴ μέσα στὸ συννεφιασμένο κείνο σπιτί. Ἡ ἀγάπη ἀρχίζει νὰ θερμαίνει τις κρύες καρδιές κ' ἡ Ἄνθῆ, μέσα στὰ χάδια τοῦ ἀντρα της πού τόσον καιρὸ δὲν τον ἔχωνε, ξαναβρίσκει τὴν εὐτυχία της.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπόθεση τῆς *Διγερῆς*.

Ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ ζουγραφίζεται με ὅλη τὴν ἀκρίβεια πού συνήθειζε ὁ Καρκαβίτσας νὰ χαρίζῃ στοὺς πίνακές του. Το ἔργο βασίζεται πάνω σὲ μιὰ ψυχολογικὴ ἀλήθεια, στὴν ἀλήθεια πὼς τὸ παιδ ἀποτελεῖ τὸ συνεχτικώτερο δεσμὸ τοῦ γάμου. Πάνω στὴ βάση αὐτὴ ζουγραφίζεται ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸ πραχτικό πνέμα τοῦ πατέρα της Ἄνθῆς και τοῦ ἀντρα της πρὸς τὸ ζωερὸ και γλεντζέδικο και ποιητικό πνέμα τοῦ καρλόγου Γιώργη Βρανά και γενικώτερα ἀκόμα ἡ πάλη τοῦ ψυχροῦ και ὑπολογιστικοῦ νοῦ πρὸς τὸ καυτερό και ἀσυλλόγιστο αἶσθημα.

Τὸ τρίτο βιβλίο του εἶναι τὰ *Δόγια τῆς Πλώρης*. Εἶναι μιὰ σειρά ἀπὸ ναυτικὲς ἱστορίες. Ὁ Καρκ. ἂν και καμπήσιος, ἔζησε πολλὰ χρόνια μέσα στὴ θάλασσα, γιαιτρὸς στὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, και τὴν ἐγνώρισε καλὰ τὴ ναυτικὴ ζωὴ. Ὁ ἴδιος στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του λέει. «Ἐοὺ θάλασσα ἀνοιξες ἐμπρὸς στὰ μάτια μου τὴν πύλη

δεύτερου κόσμου και μου είπες : ζωγράφισε». Και ο Καρκ. συμμορφώθηκε τέλεια πὸς τὴ συμβουλή της. Πῆρε τὸ πινέλο του κι ἄρχισε νὰ ζωγραφίζῃ. Τὰ δηγήματά του αὐτὰ εἶναι θαλασσινῆς ζωγραφιῆς, ἀκουαρέλες. Δὲ θὰ μιλήσω ξεχωριστὰ γιὰ καθένα δῆγμα. Θὰ περιοριστῶ στὰ σπουδαιότερα καὶ στὰ καλῆτερα τῆς συλλογῆς. Κι αὐτὰ κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι μόνο δύο. Οἱ **Σφουγγαράδες** καὶ ὁ **Κακότυχος**. Στὸ πρῶτο, ἕνα ἄγριο δρᾶμα διαδραματίζεται στὰ βάθια τῆς θάλασσας, ἐκεῖ ὅπου φαρεύεται τὸ σφουγγάρι. Ἕνας βουτηχτῆς κάτω στὴ θάλασσα σκοτώνει τὸν ἴδιο τὸν ἀδερφό του ποὺ ἔρχεται νὰ τοῦ διαφιλονικήσῃ ἕνα μελάτι σφουγγάρι. Τὸ δῆγμα εἶναι τραγικὸ μὰ ὁ ὀρίζοντάς του περιωρισμένος. Ὁ Καρκ. τὴ σφουγγαράδικη ζωὴ τὴν εἶδε μόνο ἀπὸ μιὰν ἀποψη. Δὲν εἶδε παρὰ τὸ φιλότιμο καὶ τὴν προσπάθεια τοῦ βουτηχτῆ γιὰ νὰναδειχτῆ ἀξίος τῶν προσδοκιῶν τοῦ καπετάνιου ἢ τοῦ παρτσινέβελου, δηλαδὴ τοῦ ἐφοπλιστῆ ποὺ τονὲ νοίκιασε καὶ τὸν πῆρε μέσα ἀπὸ τίς ταβέρνες καὶ τὰ χασιτζίδικα τοῦ Περαιῶ. Ἀλλὰ ἡ ζωὴ τοῦ βουτηχτῆ εἶναι πολλὴ πλατύτερη καὶ πολλὴ τραγικώτερη. Τὸ κύριο δρᾶμα τῆς ζωῆς αὐτῆς, μπορῶ νὰ εἰπῶ ἐγὼ ποὺ τὴν ἐγνώρισα ἀπὸ κοντὰ αὐτῇ τὴ ζωὴ, πὼς δὲν ξετυλίγεται μέσα στὴ θάλασσα ὅσο ἔξω, στὸ νησί, πρὶν μαζευτῆ καὶ πρὶν ξεκινήσῃ τὸ τσοῦρμ. Τὸ ἄλλο δῆγμα, ὁ **Κακότυχος**, εἶναι πολλὸ ἀνώτερο. Πρόκειται γιὰ ἕναν κακότυχο καπετάνιο ποὺ πάντοτε ναυαγεῖ καὶ δὲ μπορεῖ ποτέ νὰ στεριώσῃ σερμαγιά. Ὅσα καίκια ἔφτιασε, ἔλα τὰ σύντριψε πάνω στοὺς βράχους. Τὸ τελευταῖο του εἶναι καὶ τὸ καλῆτερο ἀπ' ὅλα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀποδείχεται τὸ ἴδιο ἄτυχο ὅπως καὶ ὅλα τὰ προηγούμενα. Ὁ καπετάνιος ναυαγεῖ. Πάει τὸ ἔμπορο καΐκι, πᾶνε τὰ ἔξοδα κ' οἱ ἐλπίδες. Συντριμμένος τώρα ἀπὸ τὴ θλίψη ὁ κακότυχος καπετάνιος δὲ θέλει, δὲ σκέφτεται νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ νησί του. Τί νὰ κάνῃ νὰ ξαναγυρίσῃ ; Νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴ ναυτικὴ ζωὴ ; Γιὰ ποῖο λόγο ; Εἶναι ὁ κακότυχος. Καὶ κάθεται πάνω σ' ἕναν ξερόβραχο, κοντὰ στὴν ἀχάριστη θάλασσα ἐνῶ τὸ χιόνι πέφτει σιγὰ σιγὰ ἀπάνω του ὅσο ποὺ τὸν πλακώνει καὶ τονὲ σκεπάζει. Ὁμορφὴ εἶναι καὶ ἡ σκηνὴ ὅταν στὴν ὥρα τῆς μεγαλύτερης τρικυμίας παίρνει τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἁγ. Νικόλα, τὸ δένει πάνω στὸ κατάρτι κι ἄρχίζει νὰ τὸ μαλλώνῃ καὶ νὰ τὸ δέρνῃ. Ὁ εὐλαδικὸς χριστιανὸς δὲ μπορεῖ νὰ νιώσῃ πὼς ἕνας ἅγιος μπορεῖ νὰ φῆνῃ ἀβοήθητο ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ποτέ δὲν τονὲ στέρησε τὸ κερί του οὔτε τὸ λάδι του.

Προχωροῦμε στὸ **Ζητιᾶνο**. Εἶναι τὸ συνθετικώτερο ἔργο τοῦ Καρκαδίτσα, τὸ ἔργο τῆς συγγραφικῆς του ὀριμότητος, ἀπ' ὅσο τουλάχιστο

πρόφτασε να εκδηλωθῆ. Ἀπὸ τὴν καθαρῆουσα τῶν Ἀγγημάτων καὶ τῆς Λιγερῆς στὴ δημοτικὴ τοῦ Ζητιάνου. Ἀλλὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Καρκ. δὲ στάθηκε ἱκανὸς νὰ τὸ διανύσῃ μὲ βῆμα σταθερὸ καὶ ἀποφασιστικόν. Αὐτὸς ποὺ τόλμησε νὰ γράψῃ τὸ μικρὸ του ὄνομα μὲ τὸ ἀντὶ δ, διατήρησε πολλὰς ἐπιφύλαξες καὶ πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν παλιὸ καθαρῆουσιάνο. Ἡ γλῶσσα του δὲν ἀπόχτησε ποτὲ τὴ γλωσσικὴ ἐκείνη διαφάνεια, τὴν κλασικότητα, τὴ σκληρὴ κανονικὰδα ποὺ βλέπουμε στοὺς γνήσιους δημοτικιστὰς ποὺ ἀνατραφῆκανε καὶ ζῆσανε ἀπὸ μικροὶ μὲ τὴ δημοτικὴ. Ἐνῶ ὁ Καρκ. ὑπῆρξε ἕνας προσήλυτος, φανατικὸς βέβαια στὴ νέα του πίστη μὰ ποὺ δὲν εἶχε τὴ δύναμη ἀνάλογη μὲ τὴ θέληση. Ἔτσι βλέπουμε τὰ ἴδια πράγματα, τοὺς ἴδιους τύπους νὰ σχηματίζονται κατὰ διάφορους τρόπους, δειγμασίγυρο μιᾶς ψυχῆς ποὺ ἀκόμα ἀφιβάλει.

Ἐὸ Ζητιάνος εἶναι μιὰ ψυχολογία τῆς ζητιάνικης ζωῆς. Ἡ ζωὴ αὐτὴ βρῆκε ὡς γνωστὸ μιὰ ξεχωριστὴ ἀνάπτυξη στὸν τόπο μας. Τὸ Γκραδάρα τῆς Ἀκαρνανίας εἶναι ἡ κοιτίδα τῆς Ἑλληνικῆς ζητιανίας. Ἀπὸ ἐκεῖ μᾶς ἔρχονται οἱ ἀριστοτεχνικοὶ ἐκεῖνοι τύποι τῶ Ζητιάνων μὲ τὰ στραβάχέρια, τὰ στραβά πόδια, οἱ ἀλλίθωροι κ' οἱ γκαβοί, οἱ μουγκοὶ κ' οἱ νεραϊδοπαρμένιοι. Αὐτὴ τὴ ζωὴ θέλησε νὰ ζουγραφίσῃ ὁ Καρκαβίτσας στὸ πρόσωπο ἑνὸς φοβεροῦ ζητιάνου, τοῦ Τζιριτόκωστα, γνήσιου Γκραβαρίτη, ἀριστοτέχνη τῆς ζητιανίας. Τὰ διάφορα τερτίπια τῶ Ζητιάνων, ἡ ἀμάθεια, ἡ δεισιδαιμονία, ἡ χτηνωδία τῶν Καραγκούνηδων τῆς Θεσσαλίας, μεταβάλλουνε τὸ μικρὸ Καραγκούνηκο χωριὸ Νυχτερέμι σὲ θέατρο μιᾶς ἀληθινῆς τραγωδίας. Οἱ χωριάτες εἶναι οἱ ἥρωες καὶ τὰ θύματα. Ἐὸ Τζιριτόκωστα, ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς τραγωδίας ποὺ λαβαίνει τὴν ἄγρια ἐκδίκηση του πάνω στὸ ζωντανὸ νεκρὸ τοῦ ὄχτροῦ του, τοῦ ξεπεσμένου τελωνοφύλακα Βαλαχᾶ. Ὁλη ἡ ζωὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ ζουγραφίζεται μπροστὰ μας μὲ τὸν ἀκριβέστερο τρόπο. Καὶ εἶναι τόση ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ ἀμάθεια ποὺ μαστίζει τὸ Ἑλληνικὸ χωριὸ ὥστε καταντᾶει αὐτὸς ὁ ἀθλιὸς Ζητιάνος, ὁ Τζιριτόκωστας, γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ κυριαρχήσῃ, νὰ δεσπόσῃ πάνω στίς ψυχὰς τίς χωριάτικες μὲ τὸ κατεργάρικο κ' ἐκδικητικὸ του πνεύμα. Ἐνα χωριὸ γίνεται ἄνω κάτω ἐξαιτίας ἑνὸς Ζητιάνου ποὺ κατορθώνει ὄχι μόνον νὰ κερδοσκοπήσῃ πάνω στὴ ζωὴ τῶ χωριατῶν μὰ καὶ νὰ θρέψῃ τὴν ἐκδίκηση του καὶ στὰ τελευταῖα νὰ γελοιοποιήσῃ καὶ τὴν ἐξουσία. Τὸ ἔργο θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῆ καὶ σὰ μιὰ σάτυρα τῆς χωριάτικης ζωῆς. Ἡ σκηνὴ ποὺ οἱ χωρικοὶ περικυκλώνουνε τὸ σπῆτι γιὰ νὰ

κάψουνε τὸ βρικολάκα, εἶναι βέβαια μιὰ σκηνὴ τραγικὴ ποῦ ἂν τραβήξουμε τὶς γραμμὲς μορφοῦ νὰ μεταβληθῇ καὶ σὲ σάτυρα.

Ὁ Ζητιάνος τοῦ Καρκ. εἶναι ὁ τετραπέρατος, ὁ φιλοχρήματος, ὁ μικροπόνηρος χωριάτης ποῦ ξεμεταλλεύεται τὴ φυσικὴ ἢ καὶ τεχνητὴ σωματικὴ του ἀτέλεια γιὰ νὰ τὴνὲ μεταχειριστῇ γιὰ μέσο χρηματισμοῦ. Γι' αὐτὸ τὸ χρηματισμὸ εἶναι πρόθυμος νὰ δεχτῇ κάθε στρέβλωση καὶ κάθε ταπεινώση. Ἀλλὰ μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὸ μόνο ποῦ ξεχωρίζουμε εἶναι ἡ κατεργαριὰ κ' ἡ μικροπονηριὰ γιὰ ἓνα μικρὸ κέρδος, ὅχι ἡ ἀνώτερη, ἡ βαθύτερη δίψα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ χρήμα ποῦ τονὲ σπρώχνει πρὸς τὴν αὐτοστρέβλωση ἢ πρὸς τὸ ἔγκλημα.

Ἔτσι τὸ Ζητιάνο τοῦ Καρκ. δὲν τονὲ συμπαθοῦμε διόλου. Δὲν εἶναι ὁ δυστυχισμένος σακάτης, ἢ ὁ φιλοχρήματος ποῦ ἐμπνέει τὸν οἶκτο, εἶναι ὁ τετραπέρατος μικροπόνηρος καὶ ἐκμεταλλευτὴς τῆς δυστυχίας του ποῦ μᾶς κάνει νὰ τὸν ἀπεχθανόμαστε. Εἶναι ὁ ἔμπορος τῆς δυστυχίας καὶ μάλιστα ὁ αἰσχροκερδὴς ἔμπορος. Τὸ ἔργο ἔχει τὴν ἄξια μιᾶς πιστῆς ζουγραφιάς. Ὁ Καρκ. εἶναι ὁ ἀριστοτέχνης τῆς ζουγραφιάς. Ζουγραφίζει τὴ ζωὴ μὰ στὴν ἐξωτερικὴ ὄψη της. Δὲ βαθθαίνει, δὲ μελετᾷ, δὲ φιλοσοφεῖ, δὲ κοινωνιολογεῖ, ἀγνοεῖ τὸ μυστήριον πῶς νὰ μεταβάλλῃ τὰ πρόσωπά του σὲ τύπους αἰώνιους. Ἡ κι ἂν τὸ ἐπιδιώκει, δὲ μορφοῦ νὰ τὸ πετύχῃ. Ὁ Καρκ. παραλείπει νὰ μᾶς δείξῃ ἀπὸ ποῦ βγαίνει αὐτὴ ἡ ζωὴ, ποιὲς ψυχολογικὲς, κοινωνικὲς ἢ ἔδαφικὲς συνθῆκες τὴνὲ δημιουργοῦνε καὶ ἀναγκάζουνε τὸν ἀνθρώπο νὰ κατανητῇ στὸ ἔσχατο αὐτὸ σημεῖο τοῦ ξευτελισμοῦ καὶ τῆς ἀθλιότητος. Τοῦλάχιστο δὲν τὸ παρουσιάζει ἀρκετὰ ἔντονο κ' ἔτσι ὅλο τὸ ἔργο παίρνει καὶ στὰ τραγικώτερα μέρη του μιὰ μορφοῦ ποῦ ἀντὶ νὰ μᾶς συγκινήσῃ ἢ νὰ μᾶς προκαλέσῃ τὴ φρίκη, μᾶς κινάει τὸ γέλιο ἢ μᾶς ἀφήνει ἀδιάφορος. Ἡ Ζητιανιά πρέπει νὰ ξεταστῇ κι αὐτὴ σὰν ἓνα κοινωνικὸ φαινόμενο ποῦ ἔχει τὴν ἀφορμὴ του σὲ ὀρισμένα οικονομικὰ αἴτια. Ἔτσι ὅπως μᾶς παρουσιάζεται, δὲ δείχνει παρὰ τὴν περίφημη Ρωμαϊκὴ μικροπονηριὰ καὶ καπατσοσύνη ποῦ στὸ Ζητιάνο βρίσκει τὴ μεγαλύτερη μαστριά της. Ἀλλὰ ὁ Καρκ. ὅπως καὶ τὸ πλεῖστο τῶν Ἑλλήνων δὲν ἤθελε νὰ ξαίρῃ τίποτα ἀπὸ Κοινωνιολογία. Ἀγνοοῦσε κι αὐτὸς ὅπως καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ λόγιοι μᾶς δὲν δὲ μορφοῦ νὰ εἶσαι σοβαρὸς οὔτε ποιητὴς οὔτε πεζογράφος, οὔτε ζωγράφος οὔτε μουσικὸς ἀ δὲ φροντίσεις νὰ γνωρίσῃς πρωτῆτερα τὴ ζωὴ κάτω ἀπὸ τὸ ἀπλετο φῶς τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιστήμης. Γι' αὐτὸ μᾶς δίνει τέλειες φωτογραφικὲς εἰκόνες ποῦ

α θελήσης να τις έρευνήσης βαθύτερα, δε θα βρής τίποτα κάτω από την επιφάνειά τους.

Στις *Παλιές Αγάπες* που είναι το προτελευταίο βιβλίο του, ο Καρκ. δέν κάνει άλλο παρά να επαναλαμβάνεται. Το βιβλίο αυτό δε μάς προσφέρει τίποτα καινούριο. Ο Καρκ. μάς ξαναλέει τὰ ίδια. Τὰ ίδια θέματα, ή ίδια τεχνοτροπία. Ξεχωρίζω ένα δήγημα, την *Πατρίδα*. Μέσα σ' αυτό υπάρχει δλάκερος ο πατριδολάτρης Καρκαβίτσας. Ο Πετρολέτσος ο Ρουμελιώτης φιλονικεί με το Λαμπρόπουλο το Μωραΐτη. Ο Μωραΐτης καίζει το Ρουμελιώτη γιατί δέν απόκτησε περιουσία και γιατί δέν έκανε τίποτα σημαντικό στη ζωή του. Και ο Ρουμελιώτης περήφανος κ' ήκανοποιημένος με τή φτώχεια του τοῦ απαντάει. «Έκανα την Πατρίδα μου». Ο πατριδολάτρης φαίνεται βέβαια ένθουσιασμένος με αυτή τήν απάντηση αλλά έμεις έχουμε το δικαίωμα να είμαστε κάπως επιφυλακτικοί μπρός σ' αυτή τήν πατριδολατρεία που επιτρέπει στον ένα να σκηματίξει περιουσία ένῳ τόν άλλο, τόν πολεμιστή, τόν αληθινό δημιουργό τής πατρίδας, τόν άρňuje να πεθάνη στην ψάθα σαν το σκυλί, άγνωστος και περιφρονημένος. Το δήγημα αυτό από τὰ άσθενέστερα τής συλλογής το σημείωσα μόνο και μόνο για να ξεχωρίσω ένα από τὰ κυριότερα σημάδια τής ιδεολογίας που εμπνέει όλα τὰ έργα τοῦ Καρκαβίτσα.

Και καταλήγουμε στον *Αρχαιολόγο*. Είναι το κόκνειο άσμα του, ή τελευταία λέξη τής τέχνης ενός συγγραφέα που το έργο του κόβεται άπροσδόκητα κι άπότομα. Έδώ ο ζωγράφος αλλάζει σε φιλόσοφο, σ' έναν κοινωνικό παρατηρητή. Το έργο αυτό βγαίνει μέσα από μιάν ώρισμένη άτμοσφαιρα. Είναι ή άτμοσφαιρα τής προγονοπληξίας. Είναι γνωστό τι έννοούμε με αυτόν τόν όρο. Έννοούμε ένα στείρο και παθητικό θαμασμο τής αρχαίας Έλληνικής ζωής που μεταβάλλεται εύκολα σε μιá παθολογική έκσταση. Από έναν τέτοιο άρρωστο και στείρο θαμασμο φυσικά δε μπορεί να προκύψη τίποτα γενναίο και γόνιμο. Ούτε μπορεί να άποτελέση στοιχείο τέχνης αυτή ή προγονοπληξία. Γιατί; Άπλοούστατο. Γιατί αυτή ή προγονοπληξία είναι ένα δασκαλικό δημιούργημα που δε συγκίνησε ποτέ αληθινά τήν ψυχή του Έθνους. Η αρχαία Ελλάδα μπορεί να συγκινή τούς λογίους, κι αυτούς πάλι κατά ένα ώρισμένο τρόπο, όλότελα έξωτερικό κ' επιπόλαιο. Το Έθνος, ο πολής λαός τήν άγνοεί. Ο λαός μας άγνοεί τόν Παρθενώνα κι αν άνεβαίνει κάθε Καθαρή Δευτέρα στην Ακρόπολη, το κάνει όχι για να προσκυνήση τάρχαία έρείπια, αλλά για να χαζέψη από το ύψος τοῦ ιστορικού βράχου πάνω από τὰ σπύτια και τούς

δρόμους τῆς νεώτερης πόλης πού τά βλέπει νά ἀπλώνονται κάτω ἀπό τά πόδια του. Ἄν ὑπῆρχε ἀληθινή προγονοπληξία, αὐτό θά εἶτανε εὐτύχημα γιά τήν τέχνη. Γιατί ἡ τέχνη μας μπορούσε τότε νά ἔχη μιὰ πλοῦσια πηγὴ γιά ἐμπνεψή. Δυστυχῶς τίποτα ἀπ' αὐτά δὲ συμβαίνει. Ἡ προγονοπληξία παραμένει ἕνα ἄρρωστο καὶ ἀφαιρεμένο δημιούργημα λίγων ἀνθρώπων πού ποτέ δὲν ἄγγιξε βαθιά κι ἀληθινὰ τήν ψυχὴ τοῦ Ἑθνους. Ὁ λαὸς ἀγνοεῖ τὸν Παρθενώνα. Τὸ μόνο πού γνωρίζει εἶναι ἡ Ἁγία Σοφία. Ὁ Κάλβος ἀποτελεῖ μιὰν ἐξαίρεση. Ὁ ποιητὴς μας εἶναι ὁ Σολωμὸς πού φέλνει τὰ νεώτερα πατριωτικὰ ἰδανικά. Ἀπὸ μιὰ τέτοια στενὴ καὶ τεχνητὴ ἀτμοσφαῖρα βγαίνει ὁ Ἀρχαιολόγος. Ὁ Καρκ. παρασύρθηκε κι αὐτὸς καὶ πίστεψε πὼς ἀφορμὴ τῆς ἐθνικῆς μας κακοδικμονίας στάθηκε τάχα ἡ τυφλὴ προγονοπληξία μας, ἡ λατρεία μας πρὸς τὰ περασμένα, κ' ἡ περιφρόνηση μας πρὸς τὰ σημερινὰ καὶ τὰ μελλούμενα. Δὲν ἔνωσε—καὶ δὲν τὸ ἔνωσε γιατί δὲν ἔδινε σημασία στὴν Κοινωνιολογία—πὼς καὶ ἡ προγονοπληξία δὲν εἶναι ἡ ἀφορμὴ ἀλλὰ ἕνα ἀπλὸ φαινόμενο μιᾶς ὀρισμένης κοινωνικῆς κατάστασης πού εἶχε ἄλλα βαθῆτερα, καὶ προπάντων οἰκονομικά, αἰτία καὶ πὼς μὲν αὐτά τὰ αἰτία θά ἀφανίζονταν, θά ἀφανίζότανε καὶ ἡ νοσηρὴ προγονοπληξία.

Ἐχομε λοιπὸν ἕνα ἔργο πάνω σὲ μιὰ ψεύτικη ἢ πάνω σὲ μιὰ στενὴ κι ἀδύνατη βάση. Γι αὐτὸ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία αὐτοῦ τοῦ ἔργου δὲ μπορεῖ παρά νά εἶναι ἀπὸ πρὶν καθωρισμένη. Εἶναι ἔργο μὲ θέση. Δὲν τὸ σημειῶνω αὐτὸ γιά νά κατακρίνω τὸ ἔργο. Κ' ἐγὼ γράφω ἔργα μὲ θέση. Ἀλλὰ στὰ ἔργα αὐτὰ ἡ θέση δὲν πρέπει νά καταπνίγη τὴν καλλιτεχνικὴ προσπάθεια. Δὲν ξαίρω ἂν αὐτὸ τὸ καταφέρνω ἐγὼ, μὰ ὁ Καρκ. στὸ ἔργο του αὐτὸ ὀρισμένα δὲν τὸ πέτυχε. Γι αὐτὸ θεωρῶ τὸν Ἀρχαιολόγο ὡς τὸ ἀστενέστερο σημεῖο τῆς συγγραφικῆς του παραγωγῆς. Γιατί τοῦ λείπει ἐκεῖνο τὸ αὐτόρητο πού χαρακτηρίζει τὰλλα του ἔργα, γιατί στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Καρκ. θέλησε νά παρουσιαστῇ ὡς ἰδεολόγος ἀγωνιστῆς ἐνῶ τὸ φυσικὸ του εἶτανε νά μείνη ζωγράφος, δίχως νά εἶναι ἐφωδιασμένος μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια ἐνὸς κοινωνικοῦ μελετητῆ. Τὸ ἔργο του αὐτὸ κι ἀπὸ τεχνικὴ ἀποψη παρουσιάζει πολλές ἀδυναμίες. Τὰ πρόσωπα δὲν εἶναι ζωντανοὶ ἄνθρωποι εἶναι σύβολα, ἰδέες ἀπλές. Τὰ σύβολα αὐτὰ εἶναι πολλὴ χτυπητά, καὶ διάφανα σὲ βαθμὸ ἀνυπόφορο καὶ παιδιακῆσιο πολλές φορές. Οἱ ἐπιθανόντητες διαδέχονται ἡ μιὰ τὴν ἄλλη κ' ἡ ἰδεολογία τόσο τοῦ Ἀριστοδῆμου ὥσθ καὶ τοῦ Δημητράκη εἶναι νοσηρὴ. Γιατί ἂν ὁ Ἀριστοδῆμος ζῆ μὲ τὸνεῖρο τοῦ γυρισμοῦ πρὸς

τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα μὰ κι ὁ Δημητράκης τὸ ἴδιο, ὄνειρεύεται τὴν ἀνάσταση τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, δύο ὄνειρα τὸ ἴδιο νοσηρὰ καὶ ὄξω ἀπὸ τῆ σημερινῆ πραγματικότητά. Κ' οἱ ιδέες του γιὰ τὸ Βυζάντιο μπόσικες. Τὴν ἱστορία τοῦ Βυζαντίου τὴν ἐρμηνεύει σὰ μιὰ πάλῃ μεταξὺ τῆς μερίδας τῶ στρατιωτικῶν ποὺ ὅταν ἐπικρατοῦσε ἔφερε τὰ σύνορα στὸ Γάγγη, καὶ τῆς μερίδας τῶ σοφιστῶν ποὺ φερε τάχα τὴν καταστροφή καὶ τὴν πτώση τῆς αὐτοκρατορίας. Σήμερα κανεὶς δὲν ἐρμηνεύει μὲ παρόμοιο τρόπο τὴν ἱστορία τοῦ Βυζαντίου. Τὸ Βυζάντιο ἂν ἔπεσε, ἔπεσε ἀπὸ λόγους οἰκονομικοὺς ποὺ ὑποσκάψανε τὰ καπιταλιστικά του θεμέλια καὶ προκαλέσανε τὴν ἀνατροπὴ του.

Ὡρισμένη καὶ σταθερὴ κοσμοθεωρία δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Καρκ. Φαίνεται ὅμως σὰν ἓνας μοιρολάτρης. Αὐτὴ εἶναι ἡ κυρίαρχη, ἡ βασικὴ ἰδέα του. Ἔτσι εἶναι αὐτὸς ὁ κόσμος, γιομάτος πίκρες καὶ βάσανα κι οὔτε μπορεὶ νὰλλάξῃ. Προστέσετε σ' αὐτὴ τὴ μοιρολατρεία κ' ἓνα δυνατὸ ἔθνικισμὸ, κ' ἔχετε ὅλον τὸν Καρκαβίτσα. Μοιρολατρεία κ' ἔθνικισμὸς. Δὲν τὸν ἀδικούμε· τέτοια εἶτανε ἡ ἐποχὴ του καὶ τὸ ἔργο του καθρεφτίζει ἀπλῶς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ποὺ ἔζησε. Τὰ μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα τὰ γνόησε, ὅπως τὰ ἀγνόησε κι ὅλη ἡ ἐποχὴ του, τοὺς νόμους ποὺ καθορίζουνε τὴ ζωὴ τῶ λαῶν δὲν τοὺς ὑπώπτεψε. Μιὰ φορὰ δοκίμασε νὰ κοινωνιολογήσῃ καὶ νὰ φιλοσοφήσῃ μέσα στὸν Ἀρχαιολόγο μὰ ἡ βάση του εἶτανε φεῦτικὴ καὶ τὰ συμπεράσματά του ἀδύνατα.

Ὁ Καρκ. ἀνῆκε στὴ σχολὴ ποὺ τότε κυριαρχοῦσε στὴ φιλολογία μας. Στὴν περιγραφικὴ σχολή. Ὅ,τι ἔβλεπε, ἐνοοοῦσε νὰ τὸ ἀποδώσῃ μὲ ἀκρίβεια φωτογραφικῆ. Εἶναι κι αὐτὸς ἂν καὶ σὲ πολὺ μικρότερο βαθμὸ, ἓνας Μητσάκης. Ζωγράφος τῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς. Δὲν κοπιᾶζει νὰ σκεφτῇ τι κρύβεται κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωὴ, ποιοὶ νόμοι ἀλλίγυστοι τὴν κυβερνοῦνε. Δὲν ἔμαθε τὴν τέχνη νὰ ξεδιαλέγῃ τὰ σπουδαῖα καὶ τὰ αἰώνια ἀπὸ τὰ ἐφήμερα καὶ τὰ ἀσήμαντα νὰ ὑποτάξῃ τίς λεπτομέρειες καὶ τὰ φαινόμενα σὲ νόμους ἀπόλυτους καὶ γενικοὺς. Δὲν ὑπώπτεψε ποτὲ τὴ σκληρὴ ἀλήθεια ὅτι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ζωὴ δὲν ἀποτελεῖ — δὲ μπορεῖ, ἀλλίμονο, νὰ ἀποτελῇ — τίποτα το ξεχωριστό. Μιὰ ζωὴ εἶναι κι αὐτὴ ποὺ χάνεται μέσα στὶς ἄλλες καὶ στοὺς ἴδιους νόμους σκύβει κι αὐτὴ ποὺ σκύδοννε ὅλες. Βέβαια ἔχει τὸ χαρακτήρα τῆς τὸν ξεχωριστὸ ἀλλὰ τὰ γενικὰ γνωρίσματα εἶναι τὰ ἴδια γιὰ ὅλες. Μὲ λίγα λόγια ὁ Καρκ. δὲν ἔμαθε τὴν τέχνη ν' ἀντιδρᾷ στὰ φαινόμενα κατὰ ἓνα ὄρισμένο τρόπο. Δεχότανε ἐντύπω-

σες και προσπαθούσε να τις αποδώσει πιστά. Αυτό αποτελεί την κυριώτερη αδυναμία του έργου του. Το έργο του δεν έχει αιωνιότητα, δεν κρύβει αιώνιες, γενικές αλήθειες που να μας συγκινούνε πάντα. Είναι έργο στενό Έλληνικό. Είναι ο συγγραφέας της Ελλάδας όπως του παρουσιαζότανε με γυμνο μάτι. Δε μας δείχνει πίσω από τον Έλληνα, τον αιώνιο άνθρωπο. Γι αυτό και σήμερα το έργο του Καρκ. δε μας συγκινεί. Ούτε μας ικανοποιεί καν. Δεν ανταποκρίνεται προς τα πλατύτερα ιδανικά της εποχής μας, ιδανικά όχι πια εθνικιστικά, αλλά ανθρωπιστικά. Διαφωνούμε ριζικά και προς την εθνικιστική του μοιρολατρεία και προς την τεχνοτροπία της ανεξάντλητης περιγραφικότητας που μας προσβάλλει τα νεύρα με την άσημαντολογία της και δε μας αφήνει κανένα περιθώριο για να το συμπληρώσουμε οι ίδιοι με τη φαντασία μας. Όλα, όλα έννοει να μας τα περιγράψει, με το νι και με το σίμα. Και είναι όλα αυτά τόσο άσημαντα. Λεπτομέρειες που δεν κρύβουνε κείνη τη μαγευτική γενικότητα που βλέπουμε στις λεπτομέρειες π.χ. ενός έργου του Δοστογιέβσκη.

Με δυο λόγια, ο Καρκ. στάθηκε ένας εύσυνείδητος συγγραφέας της εποχής του. Στενή και μικρόχαρη ή εποχή του, στενό και μικρόχαρο το έργο του. Και στη γλώσσα του έλειψε ή δύναμη ενός Πάλλη, ή ενός Έφταλιώτη. Όλη του ή παληκαρία εξαντλήθηκε στ' όνομα του. Μα δξω απ' αυτά ή γλώσσα του παρουσιάζει ανωμαλίες και πολλές παραχώρησες στη μιχτή. Μόνο στον Αρχαιολόγο κατορθώνει να γράψει την αληθινή δημοτική μα κ' εκεί του ξεφεύγουνε ακόμα πολλά. Ός τόσο όμως ή αλήθεια είναι πως ο άνθρωπος δούλεψε όσο μπορούσε για τη γλώσσα. Χρέος μας, έμας τώ σημερινώνε, να παρουσιάσουμε την αληθινή δημοτική που να χρησιμέψει για πρότυπο στους κατοπινούς.

Πρέπει να σημειωθεί ακόμα και ή μεγάλη σημασία του έργου του Καρκ. από καθαρή λαογραφική άποψη. Από την άποψη αυτή το έργο του είναι πολί πλούσιο. Παράδοσες, ήθη, έθιμα, προσιμίες, τραγούδια, ύλικό άφτυνο και ποικίλο παρουσιάζεται στο έργο του που αποτελεί είναι ξεχωριστό τίτλο τιμής για το συγγραφέα του. Α δε με γελάει ή μνήμη μου ο Παλαμάς κάπου έχει γράψει πως το έργο του Καρκ. έχει πιδ πολλή σημασία από λαογραφική παρά από καλλιτεχνική άποψη. Α δεν το έχη είπη αυτός, το λέω εγώ.

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΠΕΤΕΦΗ
1823 - 1849

Έργο του Ούγγρου ζωγράφου
Μπέντσοφ.

ΤΑ ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΠΕΤΕΦΗ

Budapest, στις 21 του Γενάρη 1923 ν. ή.

Φίλε κ. Π. Ταγκόπουλε,

Πρώτα—πρώτα σε συχαίρω για την προβίβασή σου από συντάχτη σε διευθυντή του αγαπητού «Νουμά». Ἐλπίζω και εὐχομαι νά μείνη τό καινούργιο περιοδικό ἄξιο τοῦ παλιοῦ, πού ἔχει ἀναθρέψει ὀλάκαιρη φιλολογική γενεά ἀξιόλογη κ' ἔχει ἀποχτήσει στή λογοτεχνική ἱστορία τῆς Ἑλλάδας θέση ἀναγνωρισμένη και στό ἐξωτερικό ἀκόμη, καθὼς τό μαρτυρεῖ ἡ γεωμανικά γραμμένη ἱστορία τῆς νεοελληνικής φιλολογίας τοῦ Καθηγητῆ Thumb.

Ἐο «Νουμάς», κατά τό πρόγραμμά του νά παρακολουθήση τήν παγκόσμια φιλολογική κίνηση και στή νέα περίοδο, πού μπαίνει τώρα, θά ἔκανε ἀσυχώρητη παράλειψη, ἀν δέ λάβαινε ἀνάλογο μέρος κ' ἐκεῖνος στίς γιορτές πού γίνονται τώρα στή Γερμανία, στή Γαλλία, στήν Ἰταλία κλπ, ὡς και στή Φινλαντία και στά Βαλκάνια ἀκόμη για τὰ ἐκατόχρονα τῆς γέννησης τοῦ μεγαλήτερου μας ποιητῆ, τοῦ Petöfi. Τό μικρό ἄρθρο μου συνοπτικά δίνει τή βιογραφία και τό ἔργο του για νά τὰ γνωστοποιήση στό Ἑλληνικό κοινό. Σύχρονα σοῦ στέλνω και τήν εἰκόνα τοῦ ποιητῆ πού ἀν εἶτανε εὐκολο νά τυπωθῆ, θά στόλιζε ἀρετάτῳ φύλλο. Εἶναι ἔργο ἑνός ἀπό τοὺς καλήτερους ζωγράφους μας, τοῦ Benczur.

Μέ τήν ἐπίδα, νά μάς φιλοξενήσης, σοῦ στέλνω τοὺς φιλικούς μου χαιρετισμούς.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΧΟΡΒΑΤ

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΠΕΤΕΦΗ

Αὐτὲς τίς μέρες γιορτάζει ἡ Οὐγγαρία και μαζί της ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμος τὰ ἐκατόχρονα τῆς γέννησης τοῦ μεγαλήτερου και παγκόσμια ἀναγνωρισμένου λυρικοῦ ποιητῆ τῆς, τοῦ Ἀλέξαντρου Πετέφη. Σὰν ἐθνικός ποιητῆς τῆς οὐγγρικής ἐπανάστασης τοῦ 1848, στάθηκε για τὸ ἔθνος του, ὅτι ὁ Σολωμός για τοὺς Ἕλληνας τὸ εἰκοσιένα. Και ὅπως ὁ ἄλλος μέγας Ἕλληνας ἰδεαλιστής, ὁ Μαβίλης, στήν ἐποχή μας, θυσίασε κ' ἐκεῖνος τὴ ζωὴ του στό πεδίο τῆς μάχης για τὴν ἰδέα, για τὴν ἐλευτεριά τῆς πατρίδας του.

Γεννήθηκε τὴν πρώτην ὥρα τῆς πρώτης μέρας τοῦ 1823 σ' ἕνα ἀπλό σπιτάκι τῆς ἐπαρχιώτικης πόλης Kiskörös. Ἡ ζωὴ του γιομάτη

ἀγῶνες, περιπέτειες. Ἀπὸ τὰ δεκαεξή του χρόνια ἀρχίζει τὴ σκληρότερη βιοπάλη. Γιὰ ὕλικούς λόγους ἀναγκάζεται δυὸ τρεῖς φορές νὰ διακόψῃ τὶς σπουδές του, μὰ κ' ἔτσι δὲν κατορθώνει νὰ τελειώσῃ οὔτε τὸ γυμνάσιο. Δοκιμάζει διάφορους δρόμους. Παρατὰ πρῶτα τὸ σχολεῖο γιὰ ν' ἀνεβῆ στὴ σκηνή. Ὑστερα ἀφήνει τὸ θέατρο γιὰ τὸ στρατό, — γιὰ νὰ ξαναγίνῃ ἀργότερα πάλι μιὰ μαθητῆς, μιὰ ἡθοποιός. Στὸ μεταξύ δὲν παύει νὰ γράφῃ ποιήματα καὶ νὰ διαβάξῃ ἀπὸ τοὺς οὐγγρους τὸν Τσοκονάη, τὸν Βερεσμάρτη, ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς τὸ Σίλλερ, τὸ Λένου, τὸ Χάινε, ἀπὸ τοὺς γάλλους τὸν Οὐγκό καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸ Βερανζέρο.

Νέος 23 χρονῶν ἀποφασίζει νὰ παρουσιαστῇ στὸν τότε ξακουστότερο ποιητῆ, τὸ Βερεσμάρτη. Τοῦτος ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ποῦ τοῦ παραδίνει, ἀναγνωρίζει ἀμέσως τὴ μεγαλοφυΐα του. Ἔτσι στὰ 1844 βγαίνει ὁ πρῶτος τόμος μὲ ποιήματά του. Αὐτὸς τότε φανερώνει στὸ Κοινὸ καὶ τότε βοηθᾷ νὰ μπῆ συντάχτης σ' ἓνα καλὸ περιοδικό. Στὴ νέα θέση μὲ μιᾶς παύουν οἱ ὕλικές του στενοχώριες καὶ μπορεῖ πιά λεύτερα ν' ἀφοσιωθῇ στὴν ποίηση καὶ στὴ μελέτη. Στὰ 1847 παντρεύεται μὲ τὴν Ἰουλία Σέντρη, ποῦ τὴν εὐτυχημένη ζωὴ του μαζί της, χάλασε ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1848—9. Ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ συνεπαίρνει μαζί της καὶ τὸν Πετέφη. Στὶς 31 τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1849 στὴ μάχη τοῦ Σέγκεσβαρ χάθηκε γιὰ πάντα. Δὲν ξαναβρῆκανε οὔτε τὸ πτώμα του.

Ὁ Πετέφη εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα λυρικός ποιητῆς. Τὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι τὸ εἶδος ποῦ προτιμᾷ. Μεγάλο μέρος ἀπ' τὰ τραγούδια του ἀφιερώνει στὴν πατρίδα. Ἐκφράζει σ' αὐτὰ αἰσθήματα δημοκρατικώτατα. Λαός, πατρίδα, λευτεριά ἀγκαλιάζονται ἀδερφικά μέσα στὴ φαντασία του. Καὶ τὰ τρία ἴσια τ' ἀγαπᾷ. Ὁ τόπος, ποῦ ἔχει γεννηθεῖ, ἡ Μεγάλη Πεδιάδα, μὲ τοὺς ξεχωριστοὺς τύπους του, μὲ τὶς φυσικὰς ὁμορφιὰς του, τοῦ ἐμπνέει ἐξοχες περιγραφές. Μᾶς συγκινοῦνε ἄλλα του ποιήματα, ὅπου φανερώνει τὴ στοργὴ του γιὰ τοὺς γονιούς καὶ τὴν ἀφοσίωσή του γιὰ τὸ πατρικὸ σπιτί. Τὴν πιὸ βαθειὰ ἔμως ἐντύπωση κάνουνε τὰ ἐρωτικά του τραγούδια καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα ποῦ ἐμπνέονται ἀπὸ τὸν ἀθάνατον ἐρωτὰ του, ποῦ τὸν καίει γιὰ τὴν Ἰουλίαν Σέντρη, τὴ γυναῖκα του.

Δημιούργησε καὶ στὸ ἐπικὸ εἶδος. Τὸ γνωστότερο ἐπικὸ του ποίημα εἶναι: «Γιάννης, τὸ παλλικάρη», ἓνα λαϊκὸ παραμῦθι σὲ στίχους. Ἔκαμε ἀκόμα δοκιμὴ στὸ δράμα, στὸν πεζὸ λόγο καὶ στὴ μετάφραση, μὰ ὅλα τᾶλλα δὲ φτάνουνε τὰ λυρικά του ποιήματα, καθὼς ἴσα

μὲ τὰ σήμερα δὲ βρέθηκε ἄλλος οὐγγρος λυρικός, ποὺ νὰ τὸν ξεπεράσῃ.

Ὁ ἀλύγιστος χαρακτήρας, ἡ φυσικὴ του αἰσταντικότητα, κ' ἡ εἰλικρίνεια εἶναι τὰ προσόντα ποὺ τότε διακρίνουν. Ὁ μελωδικώτατος ρυθμὸς, ἡ ἀπλὴ λαϊκὴ γλώσσα κάνουνε νὰ εἶναι εὐκολονόητος καὶ ἀγαπημένος ἀπ' ἄλους. Ὅμως γιὰ τὰ καθαρὰ οὐγγρικὰ στοιχεῖα ποὺ χαρακτηρίζουνε τὰ ποιήματά του, εἶναι πολὺ δύσκολος στὴ μετάφραση. Μ' ἔλα τοῦτα βρῆκε ἐρμηνευτὲς στὶς περισσότερες γλώσσες. Στὴ γλώσσα τους μποροῦνε νὰ τότε διαδάζουνε τώρα πιά οἱ γερμανοὶ (μετάφρ. : Neugebauer κ. ἀ., βιογραφία : A. Fischer), οἱ γάλλοι (μετάφρ. καὶ βιογραφία : Chassin), οἱ ἰταλοὶ (μετάφρ. Cassone), οἱ ἄγγλοι (μετάφρ. Loew), οἱ τρεῖς σκαντιναδικοὶ λαοί, οἱ σλάβοι, οἱ ρουμῶνοι κ' οἱ φινλαντέζοι.

Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μ' ἀκολουθήσουνε στὸ δρόμο ποὺ ἀνοίγω, ἄλλοι πιδ ἄξιοι ἀπὸ μένα, δημοσιεύω στὸ σημερινὸ ἀριθμὸ τοῦ «Νουμά» ἓνα πολὺ γνωστὸ ἐρωτικὸ του ποίημα γραμμéνο στὴ γυναίκα του μιὰ χινοποριάτικη μέρα τοῦ 1847. Εἶναι τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Πετέφη ποὺ μεταφράζεται στὰ ἑλληνικά.

Τέλος τοῦ Σεπτέμβρη

(September végén)

Τὰ λούλουδ' ἀκόμα στοὺς κάμπους ἀνθίζουν,
κ' ἡ πράσινη λεύκα ὀλοένα ἀργοτρέμει ..
Μὰ κοίταξε πέρα καὶ ἰδὲς τὸ χειμῶνα !
Τὰ βράχια σκεπάζει τὸ κάταστρο χιόνι.
Τὴν νιὰ τὴν καρδιά μου τὴν καίει καλοκαίρι,
καὶ μέσα της κλείνει τὴν ἀνοιξὴ ἀκέρια.
Μὰ νά ! τὰ μαλλιά μου τὰ μαῦρα ποὺ ἀσπρίζουν,
τὸ χιόνι κ' ἡ πάχνη ἀγάλια τ' ἀγγίζουν.

Μαραίνονται τ' ἀνθη, ἡ ζωὴ γοργοτρέχει ...
Γυναίκα μου, ὦ ἔλα σιμά μου νὰ κάτσης.
Στὸ στήθος μου γέρνεις τώραῖο σου κεφάλι ;
Ποῦ ξαίρεις ἂν χίρα μεθαύριο δὲν κλάψεις ;
Γιὰ πές μου, κὶ ἂν τύχη καὶ πρῶτος πεθάνω,
θὰ χύσης στὸ σάβανο ἔπάνω τὸ δάκρι ;
Δὲ θάρθῃ μιὰ μέρα ποὺ τόνομα τοῦτο,
ἀλί !— θὰ ξεχάσης γιὰ ἓν' ἄλλο καινούριο ;

Και σάν παρατήσης τόν πένθιμο πέπλο
σημαία του τάφου μου, βάλλτονε, μαύρη.
Κ' εγώ θάνεβώ κι απ' του χάρου τόν κόσμο
μιά νύχτα, μαζί νά τόν σύρω στόν αδη,
νά σβήσω μέ κείνον, τὰ δάκρια πού χίνω
γιά σέ, πού θά μ' ἔχεις αιώνια ξεχάσει,
νά δέσω τίς μαύρες πληγές τῆς καρδιάς μου,
πού ἀκόμα ἐκεῖ κάτω, γιά σέ τρέμει πάντα.

Ὁ Ἑρμανν Γκρίμ, καθηγητής στό πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, γράφει τ' ἀκόλουθα γιά τόν ποιητή μας: «Στά ποιήματα τοῦ Πετέφη ἀκούγεται γιά πρώτη φορά ἡ μελωδία τῆς νέας ἐποχῆς... Ὁ Πετέφη, ὁ Ὅμηρος, ὁ Δάντε, ὁ Σαίξπηρος καί ὁ Γκαίτε μοῦ φαίνονται κάποτε σάν ξαναγυρισματα στή ζωὴ ἐνός καί τοῦ ἴδιου ποιητῆ».

DR. HORVÁTH ENDRE

Λέχτορας τῆς νεοελληνικῆς στό Πανεπιστήμιο
τῆς Βουδαπέστης.

ΑΠΟ Τ' ΑΜΑΡΤΩΛΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Λιγερές, ὀρθόστηθες, σᾶς βλέπω νά περνάτε, σάν ἀδιάφορες καί ὄμως τρομαγμένες. Ἀποφεύγετε τοῦ ματιοῦ μου τὸ ζωηρὸ πόθο καί χλωμιάζετε ἀπὸ τὸ φόβο. Μὰ ἐγὼ δὲν θὰ ξεπέσω ποτὲ νά ἱστορήσω σὲ ἄλλους τὴ γλυκειὰν ὥρα πού χάρηκα τὰ μάτια, τὰ χεῖλια, καί τὸ κορμί σας. Οὔτε θὰ βροντοφωνάξω γιά τὴν κατάντια τῶν σγουρῶν δλόμαυρων μαλλιῶν μου. Ἀσπρίσα καί ρυτιδῶθηκα, γιὰτι σὲ γνώρισα γυναίκα, μὰ δὲν θὰ σὲ ἀναθεμετίσω.

Σὲ καμαρώνω ἀκόμα καί ὕμνο σοῦ ψέλνω. Περιπάτησε ὑποκριτικὰ καί ἄφοβα ἀνάμεσα στὸν κόσμο σου, στὶς πλατιεῖς, στὰ σαλόνια καί στὶς ἐκκλησιές. Γιά μένα εἶναι χαρὰ καί ἱκανοποίηση ν' ἀκούω τοὺς ἀναστεναγμοὺς ἐκείνων πού λυώνουν στὸ πέρασμά σου.

Κι ἀκόμα γι' ἀσφάλειά σου μάθε πῶς χθὲς τὸ βράδυ πέταξα στὸ φλογισμένο τζάκι γράμματα ἐρωτικά, πλεξοῦδες, κάρτα, ξεραμένα λουλούδια, ὅλον τὸν ἀνθὸ τοῦ ἀρραβῶνα καί τοῦ μυστικοῦ γάμου.

Τὴν ἁμαρτία σου ἐγὼ ἐχάρηκα καί γι' αὐτὸ τὴ θυμιατίζω. Μοῦ

εἶναι ἀδιάφορο ἂν ἄλλοι χλιοθανμάζουνε τὴν ἠθική σου. Ἐγὼ τὴν εὐλογημένη ἁμαρτία σου ξαίρω καὶ τὴν προστατεύω μὲ τὴ σιωπὴ μου.

ΝΑΥΑΓΙΑ

Κάτω ἀπὸ τοὺς ὑγροὺς θόλους τοῦ παλαιοῦ ἀριστοκρατικοῦ ξενοδοχείου ἔμεναν ἀργὰ τὴν νύχτα μερικοὶ νέοι ἄνθρωποι σπουδασμένοι, μὲ ἀνώτερες δημόσιες θέσεις, ἐπιβλητικοὶ στὴν Πολιτεία καὶ στὸ πλῆθος. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ φαγητό τους διάταξαν νὰ τοὺς φέρουν λικέρο, ἔβαναν φωτιὰ στὸ ἀλκόλ, καὶ εὐ λίγο μικρὲς πράσινες φλόγες πλημμυροῦσαν τὰ ποτηράκια.

Οἱ νέοι ἄνθρωποι, πού δίκαια καὶ ἀξιόπρεπα ὑπηρετοῦσαν τὸ λαὸ μὲ τ' ἀξιώματά τους, ἀναστέναν βαθεῖα καὶ ἐκάπνιζαν ἐπίμονα τὴν ὥρα πού ἔμεναν μονάχοι κάτω ἀπὸ τοὺς ὑγροὺς θόλους τοῦ παλαιοῦ ἀριστοκρατικοῦ ξενοδοχείου.

Ἡ εὐτυχία τους εἶτανε ἀλυσοδεμένη στὰ πέλαγα τῶν γυναικῶν. Καθένας εἶχε καὶ τὴν τραγική του τρικυμία καὶ βουτοῦσε ὀλόσωμος καὶ ὀλόψυχος στοὺς ἀφροὺς της χωρὶς καὶ νὰ καταποντίζεται. Ἐπὶ τὸ ζεστὸ λικέρο, ἀναστέναν καὶ ἐκάπνιζαν ἐπίμονα.

Ναυάγια τῆς ζωῆς, χωρὶς ἐλπίδα σωσμοῦ, οὔτε καταστροφῆς. Ὁ καπνὸς τῆς μεταμεσονύχτιες ὥρες πλημμυροῦσε τοὺς θόλους τοῦ παλαιοῦ ξενοδοχείου καὶ οἱ πράσινες φλόγες τοῦ λικέρο ἐφώτιζαν τῶν ναυαγισμένων τὰ χλωμὰ καὶ κουρασμένα πρόσωπα. . .

ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

Ἐζήτησες λουλούδια, ἀγάπη μου. Σοῦ στέλνω τὸν ἀνθόκαρπο μιᾶς ὀλάκαιρης νύχτας. Τὴν ἐπίμονη ἀγρύπνια καὶ τὴ στάχτη τῶν τσιγάρων. Στάχτη οἱ λογισμοὶ καὶ οἱ πόθοι. Καπνὸς τὰ ἐρωτολόγια.

Σ' αὐτὴ τὴν ἀνθοδόχη, γιατί νὰ σοῦ τὸ κρύψω, δὲν ἔπρεπε ἀπόψε οὔτε ἓνα δάκρυ. Ποῦ εἶναι ἡ παλαιὰ πηγὴ; Ἐμεινε τὸ φῶς, θαμπὸ καὶ αὐτό, χωρὶς τὸ θεῖο καὶ συγκινητικὸ ἀναβροσμὰ της.

Ἐζήτησες λουλούδια, ἀγάπη μου. Σοῦ στέλνω τὴν πίκρα τῶν νυχτερινῶν ὥρῶν, τὴ σποδὸ κάποιου πού κάποιε' ἔζησε κοντά σου. . .

MIX. A. ΡΟΔΑΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ

(Ἀπὸ τὸ Β' τόμο, τὸν ἀνέκδοτο)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐνα πρωτὸν καλοκαιριάτικο, στὰ 1907 ἢ 1908, δὲν καλοθυμάμαι τὴ χρονολογία, ἀνέβηκα στὸ «Αὐτοκρατορικὸ ξενοδοχεῖο», ἐκεῖ στὸ Σύνταγμα, νὰ ἰδῶ τὸν Περικλή.

Τονὲ βρῆκα σὲ μιὰ εὐρύχωρη κάμαρα, στὴ σοφίτα ψηλά. Ξουριζότανε.

— Καλῶς μου τον ! μοῦ εἶπε σὰ μὲ εἶδε καὶ μὲ κάθισε σὲ πολτρόνα, ἀναπαυτικώτατα.

— Ὅσο ἐγὼ ξουριζομαι, ἐσὺ μελέτα !

Καὶ μοῦδειξε ἀπὸ τὸ μεγάλο ὀρθάνοιχτο παράθυρο τὸν Παρθενῶνα, καὶ τὸν Ὑμηττό, πρὸς τὰριστερά, πού θαμποφαινότανε, μέσα στὸν καλοκαιριάτικο ἥλιο, ἡ ὄνειρεμένη κορυφή του.

— Μελέτα, μοῦ εἶπε, καὶ μίλα μου ὅσο θέλεις... γιὰ ὅ,τι θέλεις... Μὴ φοβᾶσαι μὴν κοπῶ... ἡ μηχανή μου εἶναι φίνα, Ἑγγλέζικη, καὶ τὸ χέρι μου στερεὸ ἀκόμα...

Κ' ἔσερνε ἀπαλὰ τὴ μηχανή στὸ Ἀπολλώνιο πρόσωπό του καὶ ἡ γλώσσα του ροδάνι.

Θεῖα λόγια! πόσα δὲ θυμάμαι ἀπ' αὐτὰ καὶ πόσα δὲν ἀνάφερα σὲ λογῆς σημειώματά μου ἴσαμε τώρα ! Ὁ ἐστὲν αὐτός, ὁ μοναδικὸς Ἑλληνας ἐστὲτ, πού ὁμορφα ἔζησε καὶ ὁμορφα πέθανε, μοῦχει κατακυριέψει τὴν ψυχὴ μου.

— Ἐκατὸν πενήντα δραχμὲς, μοῦ εἶπε σὰν ἀποξουρίστηκε κ' ἔχυνε νερὸ στὸ πρόσωπό του, — ἑκατὸν πενήντα δραχμὲς τὸ μήνα μοῦ στέλνει ἕνας μπάρμπας μου, ὁ Χαιρέτης, ἀπὸ τὴν Πάτρα... εἰσὸδημα ἀπὸ κάπιο χτήμα μου... ἀπομεινάρι ξεχασμένο... Καλὲς καὶ αὐτές... Μὲ σώνουνε γιὰ νὰ ζῶ...

— Καὶ πόσο πλερώνεις, τονὲ ρώτησα, τὸ μήνα γιὰ τούτη δῶ τὴ σοφίτα ; ...

— Ἐκατὸν εἴκοσι δραχμὲς τὸ μήνα.

— Καὶ ζεῖς μὲ τίς ἄλλες τριάντα ;

— Ναί ...

— Πῶς τὰ καταφέρνεις, μωρὲ Περικλή ; Σὰν ἀνάποδα

τις κάνεις πάντα τις δουλιές σου... Ἐπρεπε νὰ δίνεις τις τριάντα γιὰ νοίμι καὶ τις ἑκατὸν εἴκοσι νὰν τις κρατᾶς γιὰ φαή... .

— Νοικοκυράκο !... Ἀστέ!... μού εἶπε χαμογελώντας. Δὲν τῶνιωσες ἀκόμα πὼς ἡ ψυχὴ εἶναι πιὸ λαίμαργη, πιὸ ἀπαιτητικὴ ἀπὸ τὸ κορμί... Ἡ δική μου ἡ ψυχὴ εἶναι πολυδάπανη.. πιστεψέ με...

— Τὸ βλέπω !...

Καὶ τὸ εἶδα αὐτὸ καλύτερα, μιὰν ἄλλη φορὰ.

Βρισκότανε στὶς ἀπενταρίες τοῦ ὀ Περικλῆς. Ἐνῶ εἶχε φίλους πλουσιώτατους, τὸν Κώστα Καταίμπαλη, τὸ Ζυγομαλά καὶ ἄλλους, ποὺ τονὲ λατρεύανε, ἐννοοῦσε σώνει καὶ καλά, νὰ περνᾶει μὲ τὰ εἰσοδήματά του. Καὶ τὰ εἰσοδήματά του, φαίνεται, ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχανε στερέψει. Θυμήθηκε λοιπὸν πὼς κάποιος ἀξιωματικὸς ἀπόστρατος, χρωστοῦσε στὸ μακαρίτη τὸν πατέρα του μερικὰ χρήματα. Ὁ ἀπόστρατος ἔμενε σὲ ξενοδοχεῖο. Πῆγε καὶ τονὲ βρῆκε. Τοῦ ζήτησε τὰ χρήματα.

— Δὲν εὐκολύνομαι, τοῦ εἶπε ὁ ἀπόστρατος, νὰ σοῦ τὰ δώσω ὅλα μαζεμένα. Ἄ θές, λίγα λίγα...

Ὁ Περικλῆς δέχτηκε νὰ πηγαίνει κάθε μεσημέρι στὸ ξενοδοχεῖο νὰ παίρνει ἓνα δίδραχμο—ὅσο τὸν ἀρκοῦσε γιὰ τὴν τροφή του.

Πῆγαινε λοιπὸν κάθε μεσημέρι στὸ ξενοδοχεῖο καὶ περίμενε τὸν ἀπόστρατο νὰρθεῖ νὰν τοῦ δώσει τὸ δίδραχμο. Ὁ ἀπόστρατος εἶχε καὶ μιὰ ὁμορφὴ κόρη ποὺ τοῦ κρατοῦσε συντροφιά, ὅσο νάρθει ὁ πατέρας της. Σιγὰ σιγὰ τὸ κορίτσι τραβήχτηκε ἀπὸ τὸν ἀληθινὰ γόνι —ἀπὸ τις ἔξυπνες κουβέντες του, ἀπὸ τὰ εὐγενικὰ φερσίματά του, ἀπὸ τὴν ἀπολλώνια ὁμορφιά του. Τὸν ἐγάπησε. Σὰν τῶνιωσε αὐτὸ ὁ Περικλῆς καταταράχτηκε. Τὸ θεώρησε ἀσχημὴ πράξη νὰν τὰ φτιάσει μὲ τὴν κόρη... τοῦ τροφοδότη του. Ἡ ἔπρεπε λοιπὸν, καθὼς μοῦλεγε, νὰ φανεῖ ἀτιμὸς, ἢ νὰ πάψει νὰ πηγαίνει στὸ ξενοδοχεῖο καὶ νὰ χάσει τὸ δίδραχμο, τὴν τροφή του. Καὶ προτίμησε τὸ δεύτερο.

Ἔϊταν ὁμορφὴ ψυχὴ σὲ ὁμορφὸ κορμί μέσο· ποτὲ δὲν εἶχα δεῖ νάληθεύει τόσο στὴ ζωὴ τὸ ἀρχαῖο Λατινικὸ ρητὸ «mens sana...»

JEAN RICHÉPIN

Τοιγγάνα Τραγούδια

ΤΑ ΔΥΟ ΦΙΛΙΑ

Δυὸ καλὰ φιλιά θυμᾶμαι· δυὸ καλὰ φιλιά.
Στῆς ἀγάπης μου, τὸ πρῶτο, τὴ γλυκειὰ ἀγκαλιά.
Τ' ἄλλο τῆς μανούλας μου : Τῆ στερνῆ της ὥρα.

Φίλημα ἀγαπητικιάς : κρύα σὰν τὸ χιόνι.
Τῆς μητέρας τὸ φιλί· πῶς μὲ καίει, μὲ λιώνει.
Τέτια ζέστη· τέτιο κρύο· πιά δὲ βρίσκω τώρα.

Δυὸ καλὰ φιλιά θυμᾶμαι τώρα μιὰ φορά :
Κεῖνο τῆς ἀγάπης πάει· κ' ἔκανε φτερά.
Τ' ἄλλο τῆς μανούλας μας, μένει ὅπου κι ἂν πάμε.

Ἀγαπητικιάς φιλιά· ὅσα θέλεις τᾶχω !
Μὰ τῆς μάνας τὸ στερνό : ἓνα καὶ μονάχο ..
Μόνο ἓνα καλὸ φιλί, τώρα πιά θυμᾶμαι.

ΣΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ

Μὴ θαρρεῖς πῶς οἱ νεκροὶ ποτὲ πεθαίνουν.
Ὅσο κι ἄλλοι ζωντανοὶ στὴ γῆ θὰ μένουν
Οἱ νεκροὶ μας δὲν πεθαίνουν· δὲν πεθαίνουν !

Ὅταν ὁ ἥλιος μὲ τὸ σούρπωμα βυθίσει
Κλείσ' τὰ μάτια σου στραμμένα πρὸς τὴ Δύση
νὰ τὸν δεῖς λαμπρὸ σὰν πρῶτα νὰ φωτίσει.

Τὸ πουλὶ πετάει ψηλὰ καὶ πάει καλιὰ του !
Μὰ ὅσο ἀπλώνει στὸν αἰθέρα τὰ φτερά του
Πάντα ὁ ἥσκιος του, στὴ γῆ θὰ μένει κάτω.

Τὴν πνοή σου· ποῦ σὰν ἐφευγες, νὰ πιά
μοῦ τὴν ἄφισαν τὰ χεῖλια σου τὰ δυό,
τώρα μέσα μου βαθεῖα - βαθεῖα τὴν κλειῶ.

Κάποιος άλλος σοῦ τὴν ἔδωσε μιὰ μέρα
χαιρετώντας σε ὅπως ἔφευγε ἐκεῖ πέρα.
Σ' ἄλλον πάλι θὰ τὴ δώσω ἐγὼ μιὰ μέρα.

Τὸνα χεῖλι σ' ἄλλο χεῖλι τὴν ἀφίνει.
Τὸνα στόμα ἀπ' ἄλλο στόμα τὴνε πίνει.
Ἔτσι ὡστόσο, πὺ ποτέ της νὰ μὴ σβύνει.

Μὴ θαρρεῖς πὺς οἱ νεκροὶ ποτὲ πεθαίνουν!

ΣΤΟ ΤΡΕΧΟΥΜΕΝΟ ΝΕΡΟ

Ἄν τὸ τρεχούμενο νεράκι εἶχε λαλιά
σὰν τι δὲ θᾶξαιρε νὰ πεῖ τοῦ καθενός μας ;
Γιὰ ὅσα κρυμμένα ἢ γῆ κρατάει στὴν ἀγκαλιά
Κι ὅσα στὰ βᾶθη του, ὁ γαλάζιος οὐρανός μας.

Εἶνε στὸ γλήγορο νερὸ σκιὲς θαμπές
ὅσα στὴ γῆ εἶνε χορταράκια καὶ βοτάνια.
Τόσες στὸ γάργαρο νεράκι ἀναλαμπές
ὅσα τὸ θέρος, ἄστρα λάμπουνε στὰ οὐράνια.

Κάθε κλωνὶ σιγομιλεῖ μὲ τὴ σκιά του
καὶ κάθε ἀστέρι, στὴ δική του ἀναλαμπή.
Κι αὐτό· ἀπὸ τότε ὁ κόσμος ποῦγινε ἐδῶ κάτω !
ὦ! νὰ μπορούσε τὸ νεράκι νὰ μᾶς πῆ :

Ἔτσι τοῦ Ἀτσιγγανου ἢ ματιὰ λάμπει ἀνοιχτὴ
σὰν τὸ νερὸ τ' ἀσημοπλούμιστο πὺ τρέχει.
Περνᾷ καὶ βλέπει ἀντίπερα ἀπ' τὸ κάθε τι
Κ' ἔτσι περνᾷ : Κι ἀναπαμὸ ποτὲ δὲν ἔχει.

Μέσα στὰ μάτια του τὰ δυὸ τοῦ ἀνιστορεῖ
τὴ γέννησή του τὴν κρυφὴ κάθε βοτάνι.
Τὴ λάμψη τ' ἄστρο, στὴ ματιὰ του ἀντιθωρεῖ
κι ἀνιστορεῖ, καὶ λέει τοὺς γύρους ποῦχει κάνει.

Καὶ ξαίρουν ἔτσι τὰ πολλὰ : τόσα πολλὰ
Κι αὐτὸ ἀπὸ τότε ὁ κόσμος πὺ ἄρχισε γυρνώντας

τὰ δυὸ τοῦ Ἀτσιγγανου τὰ μάτια τὰ καλά.
νερὸ τρεχούμενο, ποὺ πάει: μὰ πάει μιλώντας.

Η ΒΡΟΧΗ

Ἡ βροχούλα· ἡ πρασινόδωρη βροχή
στὰ νεκρὰ ξερὰ τὰ φύλλα παίζει ἀπάνου
τὸ γοργὸ σκοπὸ χαρμόσунου τυμπάνου.

Ἡ βροχή· σμίγει τὰ χεῖλια τὰ δροσάτα
μὲ τὰ χεῖλια τοῦ φρυγμένου χωραφιοῦ
κ' ἔτσι σκάζει ἡ χρυσὴ φλούδα τοῦ σταριοῦ.

Ἡ βροχούλα, μὲ τὰ πόδια της τὰ μπλάδα
γύρους φέρνει, καὶ χορεύει: Κι ἔλο ἀπλώνει
μαῦρες στάλες· μαῦρες στάλες μέσ' τῆ σκόνῃ!

ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ

Μέσ' τὸ νερὸ ποὺ ἀτέλειωτα κυλάει.
μέσ' τὸ νεράκι ποὺ ἄσκοπα, ἔλο πάει,
σὲ βάφτισα καὶ σένα
χωρὶς σκοπὸ κανένα!

Ὅπως κι αὐτό· ποτὲ μὴ σταματήσης
Κ' ἐδῶ στὴ γῆ ποτὲ φωλιά μὴ χτίσης.
Γοργὰ - γοργὰ πέρα: τῆ γῆς
νὰ καταλῆς, νὰ καταλῆς.

Παρόμοιος μὲ τ' ἄγνὸ νεράκι γίνε!
Καὶ πές καλὴ πατρίδα σου πὼς εἶναι
τὸ σύγγεφο ποὺ τὸ γεννᾷ
τὸ σύγγεφο ποὺ πάει ξανά!

Σοῦ εἶπε κ' ἡ Μαίρα: «Σὰν κι αὐτὸ γενοῦ
ἀπ' τῆ σχισμάδα τοῦ ψηλοῦ βουνοῦ
ποὺ σύγγεφο κάποιαν ἡμέρα
τὸ σφιχταγκάλιασε ἐκεῖ πέρα!

Ὅπως ἑκαῖνο, ἀπ' ἔλα θὰ διαβαίνεις.
 Θὰ περνᾷς, θὰ στραγγίζεις, καὶ θὰ βγαίνεις.
 Γιατὶ ἔχεις κλήρα ἀπὸ μακρὰ
 τῆ λευτεριά, τῆ λευτεριά!

Θὰ μάθης σὰν κι αὐτὸ νὰ τραγουδῆς.
 Γι ἄκουσε τὸ τραγούδι του νὰ δῆς
 Τὶ λέει ὁ δροσερὸς ἄφρὸς;
 Πάντοτε ἔμπρὸς ... πάντοτε ἔμπρὸς!

Σὰ ρεματιὰ θὰ μάθης νὰ γυρνᾷς.
 Σὰν παίζει ἡ γκούζλα, ἡ γκάϊδα, κι ὁ ζουρνᾷς.
 Μὲ τὰ γυρίσματα τ' ἀφράτα
 σοῦ λέει περπάτα ... ἔλο περπάτα!

Κι ἔταν πεθάνης : Ἔτσι ὅπως κι αὐτῆ
 Θὰ βγῆς σὲ κάποια θάλασσα ἀνοιχτῆ
 Κι ἀπ' τὴν πλατειὰ της τὴν ἀγκάλῃ
 ὁ Ἥλιος θὰ σὲ πάρῃ πάλι!

Ο Δ Ρ Ο Μ Ο Σ

Φιάνουν τῆ δημοσιὰ στρωτῆ
 γιὰ νὰ περνᾷς μακρὰ νὰ πᾶς.
 Τῆ ρόδα φιάνουν κυκλωτῆ
 γιὰ νὰ κυλιέται ὁ ἀραμπᾶς!

Εἶδες τὸν Ἥλιο μας ποτὲς
 ἀνασασμὸ νὰ πάρῃ;
 Μὴν τάχα, κάτου ἀπ' τίς σκεπὲς
 κοιμάται τὸ φεγγάρι;

Κάτου ἀπ' τῆ φλούδα τοῦ φυτοῦ
 πάντα ὁ χυμὸς ἀργοκυλάει.
 Ἄκου στὰ σπλάχνα τοῦ βουνοῦ
 τὸ γάργαρο νερὸ πῶς στάει;

Και σ' ε,τι ασάλευτο θαρρείς
κάτι κινάει κρυφά αλαφρά :

Κι αναπαυθ' ζητάς νά βρῆς
πούχεις στὰ πόδια σου φτερά ;

Κοιμάσαι· μὰ και τότε ακόμα
τὸ κάθε πόδι σου ἀγρυπνᾷ
καὶ σ' ανασκῶνει ἀπὸ τὸ χῶμα
γιὰ ταξιδάκια μακρινά.

Τὸ ρυάκι σταματᾷ· σὰν πέσει
πάγος και κάτω του τρφει.
Γερὸ κορμί, στὴν ἴδια θέση
γιὰ τὰ σκουλίκια εἶνε τροφή.

Και μυρωμένο ἀέρι δάσου
μέσα σὲ τοίχους ὅποιος κλείσει
Θ' ανακατέψει τὴν καρδιά σου
βαριά - βαριά θὲ νά μυρίσει.

Κι ἂν πέφτει ὁ ἰδρώτας σου τὸ θέρος
στάλα - τὴ στάλα στὸ ἴδιο μέρας.
Μὲ τὸν καιρὸ, λάκκο θὰ σκάψει
βαθειά - βαθειά γιὰ νὰ σὲ θάψει !

Χτυπᾷ ἡ καρδιά : Πόθος σὲ πνίγει
γιὰ τ' ἀγνωστα, τὰ μακρινά·
ἐκεῖ ποὺ ὁ ὀρίζοντας ξανοίγει
γελώντας χεῖλια ροδινά.

Τρέχα ! νὰ φτάσης κεῖ σιμά του :
βλέπεις πῶς φεύγει, και σοῦ γενεῖ ;
Μακρὰ κι ἂν εἶν' τὸ φίλημά του
ἡ πνοή του ἀρκεῖ νὰ σὲ χαϊδεῖ.

Τὸ σύγνεφο δὲ σταματᾷ
παρὰ βροχούλα γιὰ ν' ἀφίσει.
Κι ὁ Γύφτος σπιτικὸ ζητᾷ,
μόνο τὸ δάκρι γιὰ νὰ χύσει.

ΣΤΗ ΣΚΟΝΗ

Στήν δρμή σου κορνιαχτέ
δὲ θὰ φύγω !
Μέσα μου βαθεῖα νὰ πᾶς
στόμα ἀνοίγω.
Κι ἂν τοὺς ἄλλους κατακαῖς
καὶ φλογίζεις
Στὸν Τσιγγάνο εἶσαι πνοή
ποὺ δροσίζεις.

Κι ἀπὸ ποῦ μὲ τὸ καλὸ
Τάχα μήπως
καὶ ποῦ τῆς καρδιάς μου πάει
τώρα ὁ χτύπος ;
χαιρετίσματα πολλὰ
φέρνεις τώρα
Κι ἀπὸ κάθε μακρυνή
ξένη χώρα.

Ὡ σὲ νοιώθω κ' εἶσαι ἡ γῆ
Κόσμου πλάνου.
Κ' εἰς ἡ ἀγαπημένη γῆ
τοῦ Τσιγγάνου.
Ποῦ δὲ θέλει νὰ σταθῆ
σὲ μιὰ θέση
Καὶ νὰ τρέχει, νὰ γυρνᾷ
τῆς ἀρέσει

Σὰν καὶ σένα δῶ καὶ καὶ
τριγυρίζω
Τι ζητᾷς καὶ σύ, κ' ἐγὼ
δὲν τ' ὀρίζω.
Τι μᾶς νοιάζει ἐδῶ κ' ἐκεῖ
κι ἂν κυλάμε ;
Ἄφου κάτου ἐκεῖ μακρὰ
θὲ νὰ πᾶμε ;

Δὴ καὶ κεί παντοῦ κυλάς
 στὰ χαμένα
 σὰ μιὰ θεότρελλη ποῦ πάει
 δίχως φρένα!
 Μὰ καὶ τ' ἄστρα ἐκεῖ ψηλὰ
 ποῦ φωτίζουν
 κορνιαχτὸς δὲν εἶν' κι αὐτὰ
 καὶ γυρίζουν;

Κ' εἰς ἡ μαύρη φορεσιὰ
 σκόνη, ὦ σκόνη,
 ποῦ τ' ἄερί σὰ φυσᾶ
 τῇ σηκώνει
 Μιὰν αὐγούλα νὰ φανῇ
 φτεροπόδα
 Κι ἔλοι οἱ μακρνοὶ οὐρανοὶ
 μὲ τὰ ρόδα!

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—ΛΑΥΡΑΣ

ROBERT BURNS

ΕΙΔΥΛΛΙΟ

Στὴ βραγιά τὴν ἀνθισμένη κάπιν ὁμορφὴν ἡμέρα,
 Τοῦ καλοκαιριοῦ μιὰ μέρα, στ' ἀλαφρὰ ἄλαφρὰ ντυμένη,
 Ἡ νεράιδα ἡ νιά, ἡ Μάρω, ἀναπαυόταν ἐκεῖ πέρα
 Ἄπ' τὴ νύστα κι ἀπ' τὸν πόθο τῆς ἀγάπης κουρασμένη.
 Νὰ κι ὁ Γιάννος ἀπ' τὸ δάσο π' ἔλο μέσα κεί γυρίζει
 Καὶ γιὰ κείνη ἔλο στενάζει,
 Τῇ θωράει, τὴνὲ ποθαίει, μὰ φοβάται κοκκινίζει,
 Τρέμει, στέκει καὶ κοιτάζει.

Τὰ γλυκά, τὰ ὄρατα τῆς μάτια σὰ σπαδιά μέσ' στὸ θηκάρι
 Μοιάζαν ἔτσι τὰ κλειστά τῆς—
 Καὶ τὰ χεῖλη μυρωμένα ὡς ἀνάσαιναν μὲ χάρη,
 Πιὸ ἄλικά ἔταν ἀπ' τὰ ρόδα ποῦ ἀνθοῦσανε σιμά τῆς.
 Καὶ στὸ στήθος τῆς ἀπάνου λιγωμένα ἔτσι γερμένα
 Τὸ φιλοῦσαν τ' ἄγρια κρῖνα, τὸ λευκότερο ἀπὸ κείνα!
 Καὶ θωροῦσε τὴν ποθοῦσε· μὰ φοβόταν καὶ ντροπέταν
 Καὶ τὰ στήθη του χτυπούσαν.

Και τὰ πέπλα κυματούσαν στ' ἀλαφρὸ δροσάτο ἀγέρι
 Κι ἀγκαλιάζανε τ' ἀφράτα της τὰ κάλλη.
 Ἔτσι ὠραία ἀναπαμένη στὸ ντουινὰ δὲν εἶχε ταίρι,
 Πι' ὁμορφὴ κι ἀγνή παρ' ἄλλη.
 Και τὸ στήθος του νὰ πάλῃ και τὸ αἷμα του νὰ βράζῃ
 Καθὼς τρέμοντας τῆς κλέβει κάπιο φλογερὸ φιλί !
 Και θωρεῖ κι ἀποθυμᾷ· μὰ φοβᾶται και στενάζει,
 ὦ ! πόσο στενάζε πολὺ !

Πῶς ἡ πέρδικα πετιέται τρομαγμένη ἀπὸ τὸ χῶμα
 Και πετάει μὲ τοῦ φόβου τὰ φτερά,
 Ἔτσι ἡ Μάρω ξεπετάχτη μισοκοιμισμένη ἀκόμα,
 Και μακριὰ ἔκανε νὰ φύγῃ μιὰ φορὰ.
 Μὰ κι ὁ Γιάννος τὴν ξετρέχει — ἔτσι δὲν ἔπρεπε νὰ κἀνῃ ;
 Και στὸ δάσος τὴν προφτάνει·
 Τὴ χαϊδεύει, τῆς ἀμόνει, τὴ θερμοπαρακαλεῖ
 Και τὴ βρίσκει τὴν κοπέλλα συχωροῦσα και καλή !

Ο ΧΑΡΟΥΜΕΝΟΣ ΧΗΡΟΣ

Μιὰ καυγατζοῦ παντρέφτηκα
 — Μάδρη εἶταν μέρα τοῦ Νοέβρη —
 Και τὴ ζωὴ μου τὴ βαρέθηκα.
 — Τέτοιο κακὸ νὰ μὴ σᾶς ἔδρει ! —
 ὦ τί σκληρὸ ζυγὸ ποῦ ὑπόφερα
 Πόσα κακὰ φριχτὰ μὲ βρήκαν !
 Μὰ, δόξα ὁ Θεός, τὸ λέω και χαίρουμαι
 Πῶς ἔλ' αὐτὰ στὴν κάσα μπήκαν.
 — Εἴκοσι ἕνα χρόνια ζήσαμε
 Ἄντρογυνον ἀγαπημένο,
 Μὰ ἦρθε μιὰ μέρα ποῦ τὴν ἔχασα
 Και μοναχὸς τῶρ' ἀπομένω.
 Ποῦ νᾶναι τώρα ; Νὰ ξηγιόμαστε,
 Τὸ λέω σας και πιστέφετέ μου
 Κοντὰ της πιὰ δὲ θὲ νὰ πῆγαινα
 Κι ἂν τῆξαιρα, ποτέ, ποτέ μου.

Μέσα σὲ τάφο ἀλήθεια ἄμορφο,
 Τῆς περαχῶσαν τὸ κουφάρι
 Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς οὔτ' ὁ διάβολος
 Δὲ θάθελε νὰν τήνε πάρῃ!
 Ἐγὼ θαρρῶ ψηλ' ἀπὸ πάνου μας
 Πλανιέται, τί σὰ μπουμπουνίζει
 Μέσα στὶς μπόρες τῆ φωνίτσα τῆς
 Κάθε βρόντῃ μου ἀναθυμίζει.

ΝΙΚΟΣ ΛΑΓΓΗΣ

Κ. ΜΠΗΛΛΟΝΤ

ΖΟΥΛΙΑ

Τῇ ζούλια τὴν καλέσανε ἀπ' τὰ παλιὰ χρόνια τέρας μὲ πράσινα μάτια ἔπως εἶπαν κιάλας πὼς στὰ μάτια τοῦ φτόνου ὑπάρχει κίτρινη φλόγα. Δὲν ξαίρω ἀκριδῶς πὼς πρέπει κανεὶς νὰ τὸ πάρει αὐτό, σκετικὰ μὲ τὸ φτόνο, στὴν πραγματικὴ εἶτε στὴ μεταφορικὴ του σημασία, μὲ τὴν ἔννοια δηλαδή πὼς ὁ φτόνος καίει. Ὅτι ὡστόσο τῆς ζούλιας τὸ ξάναμα φέγγει στ' ἀνθρώπινα μάτια πράσινο φῶς, αὐτὸ μου εἶναι γνωστὸ πραγματικά. Πράσινο, πράσινο, τὸ εἶδα πολλὲς φορές. Καὶ τὸ θυμάμαι τόσο καλὰ πού σ' ἔλα τὰ πράσινα μάτια κοιτάω μὲ μιὰν ἄθελῃ ταραχὴ. Κ' ἐπειδὴς μ' ἀρέσουνε τὰ μάτια τὰ πράσινα, κ' ἐπειδὴς φοδᾶμαι μέσα τους τὸ πατροπαράδοτο τέρας πού φωλιάζει στὸ βᾶθος τους γιὰ πάντα. Κοιμᾶται, πού κοιμᾶται, μὰ σὰν ξυπνήσει; Γιατί ἔτσι οἱ πρασινομάτηδες στ' ἀλήθεια εἶναι ζουλιάρηδες. Μόλο πού κάποτε δὲν τὸ διακρίνει κανεὶς γιὰ πολὺν καιρό.

Ὅσο γιὰ κείνην πού θυμῆθηκα τώρα εἶχε μάτια γκριζα, ἀνοιχτὰ γκριζα. Κ' ἐκείνου τοῦ ἄλλου πού θυμῆθηκα τώρα, ἐκείνου τὰ μάτια εἶταν ἀνοιχτὰ γαλάζια. Ἀγκαλιὰ μιὰ καὶ θυμᾶται κανεὶς θὰ τοῦρθεῖ στὸ νοῦ πὼς καὶ στὴ Μαύρη Θάλασσα, ἔπως καὶ στὶς ἄλλες θάλασσες, ἀνάβει τὸ φῶς τοῦ Φάρου, ἔτσι καὶ σ' ἄλων τῶν χρωμάτων τὰ μάτια, μπορεῖ ν' ἀνάψει πράσινη φλόγα. Ἀλλὰ γιατί σώνει καὶ καλὰ πράσινη; Εἶναι τὸ χρῶμα τῆς ζωῆς! Εἶτε γιατί ἴσο ζοῦμε στὴ ζωὴ αὐτῇ, σερνούμαστε στὰ τυφλά, καὶ ὑπάρχει τάχατες κάτι πιδ τυφλὸ ἀπ' τῇ ζούλια;

Ἴσως. Δὲν ξαίρω τίποτα. Τὸ λυσσασμένο αὐτὸ συναίσθημα, ἔρχε-

ται ἀνόητα και ξαφνικά. Σάν ἀξαφνα ἡ τύφλα νά κεντᾶ τὸν ἀνθρωπο. Κι ἀρχινάει νά παραδέρνει. Δὲ βλέπει τί πατᾶ. Δὲ βλέπει τί πιάνει, τί ρήχνει, τί σπάει ἀγύριστα. Ἰδια σὰ μεθυσμένος. Ἰδια τρελλός.

Ἐγὼ, νά ξαίρετε, τὴ μισῶ και τὴν περιφρονῶ τὴ ζούλια. Ἐσεὶς λέτε οὐτι ὁ καλλιτέχνης ὅπως γίνεται στὸ παιχνιδὶ τοῦ φάντη, δὲν πρέπει νά λέει ναὶ και ὄχι, νά μὴν ὀνοματίζει τὸ ἄσπρο και τὸ μαῦρο. Κ' ἔτσι εἶναι βέβαια. Ἀλλοιώτικα πέρα ἀπ' τὴν κατάφαση και τὴν ἀρνηση δὲ βλέπετε πιὰ τὴ ζωντανὴ ζωὴ, θὰ σοῦ ξεφύγει ὅπως ξεφύγει ἡ ἀμμουδιὰ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δάχτυλα τοῦ σφιγμένου χερσιοῦ. Ἀλλὰ ἐγὼ τὴν ὥρα τούτη δὲ μιλῶ σάν τεχνίτης, παρὰ ἀπλᾶ σάν ἀνθρωπος ποῦ κάτι τις εἶδε στὴ ζωὴ του.

Ξεχωριστὰ ἐγὼ περιφρονῶ μόνο τὸ ἓνα εἶδος τῆς ζούλιας, αὐτὴν ποῦ ἐξωτερικεύεται, και εἶναι δυὸ εἶδη ζούλιας ἡ φανερὴ κ' ἡ κρυφὴ. Ἡ κρυφὴ εἶναι ἡ χειρότερη. Ἡ μιὰ πληγώνει ἐξωτερικά, ἡ ἄλλη μέσα. Ἡ μιὰ χτυπάει τὸν ἄλλο και πετᾶ ἀπάνω του λάσπη, κόμπους ἀπὸ λάσπη και αἷμα κ' ἡ ἄλλη τὴν ἴδια τὴν καρδιὰ κεντᾶ, ἀκονίζει, κατατρώγει, δὲν ξεσπᾶ στὰ λόγια, δὲ βρίχνει ξαλάφρωμα στὶς ὀμιλίες κ' ἔτσι ὡς τὸ θάνατο μπορεῖ νά φέρει τὸν ἀνθρωπο. Τὸ ξαίρει ὁ κόσμος πὼς ἡ σιγανὴ ἡ τρέλλα πάντα εἶναι πιὸ ἐπικίντونه ἀπ' τὴν ἀγριεμμένη.

Θὰ θέλατε νά μάθετε τὸ πὼς τὰ συμράγια τούτα ξάναφανε στὰ μάτια τῆς γκριζομάτας; Ὅχι, ἀφέντη μου. Δὲ θέλω τώρα νά τὴ θυμηθῶ αὐτὴ τὴν ἱστορία. Ἐχῶ παραζήσει μέσα σ' αὐτὴ τὴ λάμψη. Ὡς τὸ σιχαμὸ. Ἐφτασα σὲ τέτοιο μῖσος ποῦ δὲ θὰ σταματοῦσα μπροστὰ σὲ κανένα ἐγκλημα, ἔφτανε νά γλυτώσω ἀπ' αὐτὰ τὰ πολύτιμα πετράδια. Ἀς τ' ἀφήσουμε νά λάμπουν ἐκεῖ κάπου, σ' ἄλλον τόπο. Ἐγὼ εἶμαι ἡσυχος ἀνθρωπος και δὲν τ' ἀγαπῶ τοῦ κάθε εἶδους τὰ στολίδια στὴ ζωὴ. Ὅσο γιὰ τὰ γαλάζια τὰ ματάκια, ἴσως κάτι μπρῶ νά διηγηθῶ. Πόσο κοντὰ εἶναι ὁ Οὐρανὸς στὴ Γῆ. Πὼς ὁ Διάβολος ἀγαπᾶ νά στολίζει μὲ τὸν ἑαυτὸ του τοὺς ναοὺς.

Θὰ ἱστορίσω μοναχὰ ἓνα μικρὸ περιστατικὸ. Συνέβηκ' αὐτὸ σὲ πολὺ περασμένο καιρὸ. Κ' ἐγὼ κι ὁ σύντροφός μου εἴμαστε φοιτητὲς πρωτοετῆς. Ἐἴταν Γιορτῆς. Οἱ πρῶτες Γιορτῆς ποῦ ἀδειάζαμε ὀλότελα, στὴ μ.κρὴ ἐπαρχιακὴ πολιτεία. Ἐσεὶς εἴστε πρωτευουσιάνοι. Αὐτὴ τὴ μαγεία δὲν τὴν ξαίρετε. Σὲ μιὰ γελοία πολιτεία ὅπου ὄλα εἶναι καταμετρημένα, εἴμαστε ἐμεῖς ξεχωριστοὶ ἥρωες. Φοιτητὲς πρῶτα πρῶτα, δὲ σηκώνει χωρατὰ τὸ πράμα, και δεῦτερο κ' οἱ δυὸ μας ἀπ' τὸν κύκλο τῶν διαλεχτῶν. Ἐγὼ γιὸς χτηματία, σὰ νά ποῦμε στολίδι τῆς

ἀρχοντιάς τοῦ τόπου κι ὁ σύντροφός μου, γιὸς τοῦ πλουσιώτερου ἐμπόρου τῆς χώρας, κι ὄχι κανενὸς μπακάλη, ἀλλὰ ἐμπόρου μὲ μόρφωση καὶ μὲ γούστα. Εἴμαστε παλληκάρια διαδασμένα, σὲ κάθε μας λόγῳ κι ἀμέσως ὁ Μπαύρον στὴ μέση κι ὁ Σαικισπῆρος. Τότε τὰ γούστα εἶταν, βλέπετε ἀλλοιώτικα. Σὲ κάθε σπιτί καλοπρόσδεχτοι ξένοι, ἀγκαλιὰ δὲν ἀξιῶναμε καὶ πολὺ τοὺς συμπολίτες μας μὲ τίς ἐπισκέψεις μας. Διαλέξαμε κἀνα δυὸ σπιτία καὶ περιοριστήκαμε σ' αὐτά. Τὸν περισσότερο καιρὸ μας τὸν περνούσαμε—ὁ γαλαζομάτης ὁ φίλος μου στῆς κοπέλλας ποὺ ἀγάπαε—τὸνομά της ἄς τὸ ποῦμε Ὀλγα, κ' ἐγὼ στο σπιτί τῆς κοπέλλας ποὺ σὰ νὰ τὴν ἀγαποῦσα καὶ σὰ νὰ μὴ τὴν ἀγαποῦσα, τὸνομά της ἄς τὸ ποῦμε Λίζα. Ἡ Ὀλγα καὶ ἡ Λίζα εἶταν φιλενάδες ἀπ' τὸ γυμνάσιο, ἀλλὰ ἡ Λίζα εἶταν κορίτσι σοδάρ καὶ παρακολουθοῦσε παιδαγωγικὰ μαθήματα, ἐνῶ ἡ Ὀλγα εἶχε χαρὰχτήρα πιδ φωτεινὸ καὶ χαρούμενο, τὴν λογάριαζαν γι' ἀστέρι θεατρικὸ καὶ πήγαινε στὴ δραματικὴ σχολή. Ὅλοι ἐμεῖς εἴχαμ' ἔρθει στὴ μικρὴ πολιτεία γιὰ τίς γιορτὲς καὶ περνούσαμε τὸν καιρὸ μας, πότε ζευγαρωμένοι, πότε ὄλοι μαζί, πότε πάλι ἐγὼ κι' ὁ φίλος μου, Ὁ γαλαζομάτης φίλος μου εἶταν πολὺ νικηφόρο παλληκάρι. Πρόφτασε ὡς τότε νὰ συντρίψει—ὄχι τραγικὰ ὡς τόσο—κἀμποσες παρθενικὲς καρδιές, μὰ τώρα ἀγαποῦσε πραγματικά, ἀν κ' ἡ Ὀλγα δὲν τοῦ ἀνταποκρινότανε ὀλότελα, ἀγαποῦσε καὶ δὲν ἀγαποῦσε, ἔλεγε τὸ ναὶ καὶ τὸπαίρνε πάλι πίσω, ἔλεγε ὄχι, ξεγλυτροῦσε καὶ πάλι ξανάλεγε τὸ ναὶ. Κι αὐτὸ τραβοῦσε πολὺν καιρὸ. Καὶ μ' ὄλα αὐτὰ ἐμοιαζε νὰ τὸν ἀγαποῦσε σ' ἀλήθεια. Μὰ μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀγάπη της πιδ πολὺ σ' ἐμένα παρὰ σ' ἐκείνον. Κ' ἐκεῖνος πολὺ μοῦ μιλοῦσε γι' αὐτήν. Πάντα. Ἐγὼ εἶμουνα γιὰ κείνον ὁ ρωμικτικὸς πιστὸς φίλος. Ἐπρεπε νὰ μοῦ ξεμολογιέται, μὲλο ποὺ μὲ κοίταε κάπως ἀπὸ ψηλοῦ γιὰτι εἶτανε πιδ γνωστικὸς καὶ πιδ ὁμορφος ἀπὸ μένα καὶ πολὺ περισσότερο τὸν εἶχε σημαδέψει ἡ προσοχὴ τῶν ξένων.

Ὅταν ὁ Σέργιος—ἔτσι τὸν ἔλεγαν τὸν φίλο μου—ἀρχίναε νὰ μιλεῖ γιὰ τὴν Ὀλγα, γιὰ τὰ βάσανά του, γιὰ τὸ ὅτι αὐτὴ τοῦ δίνει μὲ μιὰς δλάκαιρη τὴ ζωὴ, δλάκαιρη τὴν εὐτυχία τὴ μοναδική, κι ὀλότελα τοῦ σκεπάζει ἀπ' τὰ μάτια του τὴν ἴδια τὴ ζωὴ του, εἶταν πάντα ἐξαιρετικὰ ὁμορφος καὶ εὐγλωττος. Ἐγὼ γιὰτι δὲν ξαίρω τὸν ὀνόμαζα πάντα ὁ μαρκήσιος Πόζα. Αὐτὸς μοῦ διηγιότανε ὄλες τίς λεπτομέρειες τοῦ ρομάντζου του, ἐνῶ ἐγὼ, ἀπὸ μέρος μου, πολὺ λίγο τοῦ μιλοῦσα γιὰ τὴ Λίζα, ἀλλὰ αὐτὸς οὔτε ἐνδιαφερότανε. Φῶς φανερὸ εἶταν γι' αὐτὸν πὼς ἐμεῖς οἱ δυὸ ὀλότελα εἴχαμε προοριστεῖ ὁ

ένας γιὰ τὸν ἄλλο καὶ βέβαια πὼς μὲ τὸν καιρὸ θὰ παντρευόμαστε. Ωστόσο ἐγὼ δὲν τὴν παντρεύτηκα τῆ Αἰζα. Ἀγκαλιὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτό.

Εἶχε πέσει φρέσκο χιόνι. Τὰ δέντρα ἔλα λιγιζαν κάτω ἀπ' τὶς καινούργιες ἄσπρες τοὺς στολές. Εἶναι ὁμορφα τὸ χειμῶνα σὲ χωριὸ ἢ σὲ μικρὴ πόλη.

Ὁ Σέργιος μοῦγραψε μιὰ σημείωση καὶ τὴν ἔστειλε μὲ ἄνθρωπο. Ὁ ἴδιος σπάνια περνοῦσε ἀπ' τὸ σπίτι μου. Ἐγὼ σύχναζα πιδ πολὺ στὰ δικὰ του. Μοῦ πρότεινε νὰ πᾶμε ἐκδρομὴ ἔξω ἀπ' τὴν πόλη. Λαμπρά. Διαλέξαμε τὸ μέρος. Ἐγὼ ἤξειρα πὼς ὁ πατέρας μου, ποὺ ζοῦσε στὸ χωριό, μοναχὸς του καὶ μόνο κάπου κάπου ἐρχόντανε στὴν πόλη, στὴ μάννα μου, θὰ ἔμενε ἐκεῖνο τὸ βράδι ἀκριβῶς στὴν πόλη. Ἡ Αἰζα, γιὰ κάποιαν αἰτία ἔτυχε νὰ μὴ μπορέση ν'ἔρθῃ μαζί μας κ' ἐτραθήξαμε οἱ τρεῖς. Ὅπως γίνεται πάντα σὲ τέτοιες ἐκδρομές, πῆραμε μαζί μας λίγο κρασί, γλυκά. Φύγαμε.

Ὅλα εἶταν ἄσπρα κι ἀέρινα ἀπ' τὸ φρέσκο τὸ καθαρό τὸ χιόνι. Κ' ἡ ὄψη ἡ ἄσπρη τῆς Σελήνης τόσο καθάρια, ξεχώριζε στὸ βραδινὸ οὐρανό. Εἶταν ὁμορφα. Δὲν πῆραμε τὸν ἀμαξά. Μπήκαμε στ' ἀμάξι οἱ τρεῖς μας. Κι ὁ Σέργιος κ' ἡ Ὀλγα εἶταν σὲ ζωερὴ διάθεση κ' ἐπειραζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Ἐκεῖνος εἶταν καὶ κυνηγός, ὅπως κι' ὁ πατέρας μου, γιὰ τοῦτο τὸ νὰ ταξιδεῦει ἔτσι πάνω στὸ φρεσκοχυμένο χιόνι, τοῦδινε ἓνα συναίσθημα ξεχωριστό, ποὺ ἴσως ἓνας κυνηγὸς μονάχα μπορεῖ νὰ τὸ νιώσει. Ἀπομόνωση, ξαίρετε. Δὲν σοῦ κόφτει γιὰ κανένα, ἡ ψυχὴ ξεσκλαβώνεται ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους κι ἀπ' τοὺς μακρυνούς καὶ τοὺς κοντινοὺς, ἀκόμα κι ἀπ' τοὺς πιδ ἀκριβοὺς. Τὸ σωστὸ ἐκεῖνη τὴν ὥρα τοῦ ἔπρεπε ἐκεινοῦ ὄχι νὰ βγεῖ μὲ ἐμένα καὶ τὴν Ὀλγα στὴν ἐκδρομὴ, ἀλλὰ νὰ πάρει τὸ τουφέκι καὶ τὰ σκυλιὰ καὶ στὸ δάσος. Κ' ἡ Ὀλγα, πιθανώτατα, νιώθοντας πὼς τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη δὲν εἶταν ἡ ἐξουσία τῆς ἀπάνω του τόσο δυνατὴ, ὅπως πάντα, ἄφριζε σὰν τὸ κρασί. Θάρρευε πὼς ἤθελε νὰ φλογίσει, νὰ καψαλίσει. Νὰ μεθήσει ἤθελε καὶ νὰ μεθηστεῖ. Γιὰ τοῦτο καὶ μὲ μένα σὰ νὰ μὴ μιλοῦσε ἔτσι σὰν πάντα. Δὲν συνέβαινε τίποτα ἐξαιρετικό, μὰ ἔτσι, σὰν κάτι ἀλλιώτικο. Σὰν κάπου, πίσω ἀπ' τὸ δάσος νὰ εἶταν ἀλλοιώτικο φῶς καὶ ν'ἄρρηχνε στὰ πρόσωπά μας τὴν ἰδική του ἀνταύγεια.

Μ' ἔλα αὐτὰ πηγαίναμε πολὺ εὐθυμα. Ὁ Σέργιος ἔλο καὶ μοῦ σφύριζε. Γιατί, τάχα, τὴν παράτησα τὴν ἀρραβωνιαστικιά μου, κι αὐτὴ ἡ λέξη ἀρραβωνιαστικιά ἤχουσε στὴ φωνή του περιγελαστικιά.

Δὲν μοῦ πολυάρεσε αὐτό, μὰ εἶχα πιά συνηθίσει νὰ μὲ παίρνουν στὸ φιλό κι αὐτὸς κ' ἢ "Ολγα. Ἀδέξιος εἶμουνα ἐγὼ σχετικὰ, κοντὰ τους, δὲν εἶμουν τόσο ἐφευρετικός. Ἐμένανε ὅλα αὐτὰ πολὺ λίγο μ' ἀπασχολοῦσαν καὶ θαυμάζω ἀκόμα, πὼς ἡ μνήμη τόσο πιστὰ ἔχει φυλάξει ὅλα αὐτὰ τὰ μικροπράματα, ποὺ εἶναι τόσο, τόσο μακρυνά. Τώρα τὰ βλέπω ὅλα τόσο καθαρὰ καὶ τόσο ὀρισμένα, μπορῶ νὰ ξεκαθαρίσω κάθε λεπτομέρεια, ὡσὰν νὰ τὰ κούρνιασα μόνος μου ὅλα καὶ νὰ τὰ σοφίστηκα. Τότες θμως, μ' ὅλο ποὺ δὲν εἶμαι κυνηγός, εἶμουνα διπλὰ καὶ τριπλὰ ξεμοναχιασμένος. Κοίταζα τίς λευκές, τὸ χιονισμένο δρόμο ποὺ ξέφευγε πίσω, τὸ γαλάζιον οὐρανὸ ἀπάνω, καὶ λίγο σκοπιζόμουνα γιὰ τὰ ὅσα μιλοῦσαν κοντὰ μου. Γιὰ μένα δὲ μιλοῦσαν τὰ λόγια, μόνο ἡ χιονένια ἐμιλησιὰ τριγύρω, τὸ σιγανὸ βελουδένιο πανηγύρι τοῦ χιονιοῦ, ποὺ τόσο τ' ἀποβαθαίνει ὅλα.

Φτάσαμε. Στὸ χωριό, γιὰ τὴν ἀκρίθεια, στὴν ἐπαυλὴ μας, ποὺ κοντὰ τῆς στριμώχνουνταν πέντ' ἔξη καλυβίτες χωρικῶν, εἶχαμε δυὸ σπίτια. Ἐνα μεγάλο, δίπατο, μὲ μεγάλο κῆπο ὅπου πέρασα τὰ παιδικὰ μου χρόνια. Στὸ σπίτι αὐτὸ ζοῦσαμε τότες, ἡ οἰκογένεια ὅλη, μόνο τὸ καλοκαίρι. Τὸ δεύτερο μονοκατοικία, μὲ δυὸ δωμάτια καὶ μαγειρεῖο κολλημένο κοντὰ του ποὺ συγκοινωνοῦσε ἀπ' τὸ διάδρομο. Σ' αὐτὴ τῇ μονοκατοικίᾳ ζοῦσε τὸ χειμῶνα ὁ πατέρας μου καὶ περνοῦσανε ὅσοι πῆγαιναν ἐκεῖ ἐκδρομῇ, ὅταν ἔλειπ' ἐκεῖνος. Ἡ ἐπίπλωσις εἶν' ἀλήθεια δὲν εἶταν πολυτελής, ἀλλὰ γιὰ τοῦτο εἶταν πιὸ εὐθυμὰ ἐκεῖ. Στὸ δωμάτιο ποὺ εἶταν καὶ τραπεζαρία, εἶχε ἕνα ἀρκετὰ μεγάλο τραπέζι, κάμποσες πολυθρόνες καὶ καρέκλες. Ἡ ντουλάπα μὲ τὰ σκευῆ τοῦ τραπεζιοῦ εἶτανε στὸ πλαγινὸ δωμάτιο, ὅπου εἶχε καὶ τὴν κρεβατοκάμαρά του ὁ πατέρας καὶ μέσα στὴν τραπεζαρία ἐκαμάρωνε μιὰν ἄλλη ἀταιρίαστα μεγάλη ντουλάπα γιομάτη ἀπὸ κυνηγετικὰ ὅπλα, τουφέκια, φυσιογιωθῆκες, μιὰ τέλεια ἀποθήκη ἀπὸ κυνηγετικὰ ἐξαρτήματα. Ὁ πατέρας μου ἀγαποῦσε νὰ πηγαίνει κυνήγι, καὶ μοῦ φαίνεται πὼς τὰ τρία τέταρτα τῆς ζωῆς του τὰ εἶχε περάσει στὸ ὑπαιθρο.

Ἡ γρηῃ Οὐστίνια, ἡ κλειδοῦχα, ποὺ ζοῦσε σπίτι μας ἀκόμα ἀπ' τὴν ἐποχὴ τῶν δουλοπαροίκων, μᾶς ἔφερε ἀπ' τὴν κάθα θαυμάσιο ξυνόγαλο καὶ γλυκό. Ἐμεῖς βγάλαμε κι ἀπλώσαμε στὸ τραπέζι καὶ τὰ δικὰ μας τὰ φαγώσιμα, ποὺ εἶχαμε φέρει ἀπ' τὴν πόλη. Μουρμούρισε τὸ τραγουδάκι του τὸ σαμοβάρι. Κ' ἡ γρηῃ Οὐστίνια ἀποτραβήχτηκε στὴν ξεχωριστὴ κατοικία τῆς ὑπηρεσίας, γιὰ ν' ἀφήσῃ τοὺς χαρούμενους ἀφεντάκηδες μόνους μὲ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ γιὰ νὰ ξεγελάσει

τήν ώρα, πίνοντας τσάι άπ' τὸ δικό της τὸ σαμοβάρι μετὸ Γλέμπ, τὸ μουζικο, ποὺ εἶταν ἓνα εἶδος ἐπιστάτης μας στὸ χυτήμα. Ὁ Γλέμπ αὐτός, ποὺ ξανακρίνεται καὶ παρακάτω στη διήγησή μου, εἶταν ἄντρας μετὸ τεράστια δύναμη, κ' ἐπαιδής δὲν εἶταν ὀλοτέλα ἀγνώριστος μετὸ τὴν ἐθνική μας ἱστορία, —σὸ σπῖτι τοῦ καλλιεργούσαμε τὴν ἀνάπτυξη—συνείδηζε νὰ λέει πὼς ἂν καὶ εἶτανε αὐτός ὁ Γλέμπ, κὶ ὁ ἀδελφός του ὁ Μπόρις, —δὲν ξαίρω ἂν ὑπῆρχε κανένας τέτοιος— ὡστόσο ἂν τοῦ τύχαινε νὰ φανεῖ κάπου μπροστά του ὁ Σβιατοπέλκ ὁ Κολασμένος, αὐτός θὰ τὸν ξεκάνει τὸν Κολασμένο τοῦτον, μάνι μάνι. Μ' ὄλο αὐτὸ εἶταν ἡσυχος χαραχτήρας, μὰ, ἴσως καὶ νὰ τοῦ συνέδθηκε στὴ ζωὴ του νὰ κόψη καποιανοῦ τὸ κεφάλι.

Οἱ φωνὲς τῆς Οὐστίνικας καὶ τῶν μουζικῶν μόλις φάνανε ὡς ἑμᾶς, ἄπ' τὸ διαμέρισμα τῆς ὑπηρεσίας. Ἐμεῖς πίνουμε τσάι, λέγοντας κάτι ἀσήμαντες φράσεις, κ' ἐδῶ ἄξαφνα ξέσπασε ἡ καταιγίδα, ὀλοτέλα ἀγροίκητα πὼς. Δηλαδή χωρὶς τὴν παραμικρὴ προειδοποίηση. Ἐγὼ μόλις εἶχα ἀνοίξει μιὰ μπουκάλια κρασί. Λιουνέλ, μωσχάτο. Ἐὶ γλύκα! Τὴν αἰσθανόμουνα ἤδη τὴν εὐχαρίστηση ποὺ θὰ μοῦδινε ἓνα ποτήρι αὐτουνοῦ τοῦ νάματος. Ἄξαφνα ἡ Ὀλγα, γιὰ νὰ πειράξη τὸ Σέργιο, σήκωσε τὸ δεξιὸ χέρι της, μιὰ στιγμὴ, τὸ κούνησε μπροστά στὰ μάτια της κὶ ἀμέσως τᾶπλωσε πάνω στὸ τραπέζι κὶ ἀρώτησε: «Σέργιο, δὲν εἶν' ὁμορφο τὸ χέρι μου;» «Ὅχι» ἀποκρίθηκε κείνος, ξεπίτηδες. Αὐτὴ βιαστικά ἄπλωσε τὸ χέρι της πρὸς τὸ δικό μου πρόσωπο καὶ πεισματωμένα, εἶπε, γυρίζοντας σὲ μένα. —«Βάσιγκα φιλήστε τὸ χέρι μου». Ὅλο αὐτὸ εἰπώθηκε ἄπὸ πεισμα, εἶταν ὀλοφάνερο. Ὑστερα ἐγὼ ὄχι μόνο δὲν τῆς φίλησα τὸ χέρι, μὰ εἶπα καὶ κάτι διδαχτικὸ σχετικὰ μετὸ θέμα, πὼς ἐγὼ δὲ φιλῶ τὰ χέρια τῶν γυναικῶν, γιὰτὶ αὐτὸ τὸ πράμα δὲν μπορεῖ νὰ συμβιδιάζεται μετὶς ἀρχές ποὺ ἔχω γιὰ τὴν ἰσότητα τῶν ἀντρῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Ὅστόσο ὁ Σέργιος χλώμιασε, ἀναπῆδῆσε ἄπ' τὴ θέση του, ἔτρεξε στὸ διπλανὸ δωμάτιο, καὶ, ἀκούσαμε πὼς ρίχτηκε πάνω στὸ κρεβάτι. Ἡ Ὀλγα φοβήθηκε ἀμέσως καὶ σοβαρὰ καὶ χαϊδευτικά τοῦ φώναξε: —«Σέργιε, Σέργιε, ἔλα δῶ». Αὐτὸς ὅμως σῶπαινε. Τέτοια σκηνὴ ἔδλεπα πρώτη φορὰ καὶ μοῦ φάνηκε πολὺ ἀνόητη καὶ ταπεινωτικὴ. Κόλταξα τὴν Ὀλγα ἐρωτηματικά. Ἐκείνη ψιθύρισε: —«Ὅλ τὸν φέρω ἀμέσως». Σηκώθηκε ἄπ' τὴ θέση μου γιὰ νὰ πάω κοντά του στὸ διπλανὸ δωμάτιο. Μὰ τὴν ἴδιαν ὄρα ἐκεῖνος ξαναπῆδῆσε ἄπ' τὸ κρεβάτι καὶ ἔτρεξε σ' ἐμᾶς.

Δὲν ἤξαιρα ποτέ μου ὡς ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὅτι τὸ πρόσωπο τ' ἀνθρώπου μπορεῖ ν' ἀλλάξει σὲ τόσο λίγο χρονικὸ διάστημα. Τὸ

πρόσωπό του εΐτανε θανατικά χλωμό και παραμορφωμένο ἀπὸ σπασμούς, στὰ μάτια του ἀστράφτε ἓνα ἄγριο πράσινο φῶς καὶ τὰ κοντοκομμένα ἀσπρόξανθα μαλλιά του ὀρθώνονταν σὰν τὸ μαλλὶ τοῦ σκύλου ποὺ νοιώθει τὴν παρουσία ἔχτροῦ. Δὲν εΐτανε μοναχὰ ἄλλος ἄνθρωπος σ' ἐμένα ἐλότελα ἄγνωστος, εΐταν ἐλότελα ἄλλο πλάσμα. Παραμορφωμένο καὶ φριχτὸ πλάσμα εἶσαι μοῦ φαινότανε τότες. «Σὲ μισῶ» φώναζε, σηκώνοντας ψηλὰ τὸ πρόσωπό του καὶ σφίγγοντας τίς γροθιές του:—«Πομπαιμένη»—«Σέργιο, Σέργιο», ἄκουσα τίς φωνές τῆς Ὀλγας, ποὺ ἀνάδινε μιὰν ἀσυνήθιστη τρυφεράδα. Σ' ἓνα ξέσπασμα χαϊδευτικὸ ἢ Ὀλγα χύθηκε ἀπάνω του, αὐτὸς ἄμως, μ' ἓνα ἀπότομο κίνημα, τὴν ἔσπρωξε καὶ τὸ ἀπλωμένο χέρι τῆς ἔπεσε ἀδύναμο, καὶ πρέπει νὰ χτύπησε πολὺ δυνατὰ πέφτοντας, στὴν ἀκρὴ τοῦ τραπέζιοῦ—«Σέργιο», φώναζε ἐγώ, «τί κάνεις;». — «Ἐσὺ δὲν ξαίρεις, Βάσια, ἐσὺ δὲν τὴν ξαίρεις τί εἶναι», ἀποκρίθηκε ἐκείνος μὲ πόνο. «Ὅλα τῆς-ξεφανωμένα, κι ἔλα μέσα τῆς ξεπίτηδες».—«Βάσια, καλέ μου, βγῆτε μιὰ στιγμή ἄξω», ψιθύρισε ἡ Ὀλγα, παρακαλεστικά. «Ναί, σὲ παρακαλῶ, ἔβγα μιὰ στιγμή» εἶπε ὁ Σέργιος. Ἐγὼ δὲν ἤξευρα τί νὰ κάνω. Μὲ συγκρατοῦσε ἡ προαίστησις.—«Καλὰ, θὰ βγῶ, μὰ μόνο γιὰ λίγα λεπτά, θὰ περπατῶ ἀπ' ἄξω ἀπ' τὸ σπίτι» εἶπαι «θὰ σὰς φωνάξουμε. θὰ σὲ φωνάξουμε σὲ λίγα λεπτά». Ἐφυγα.

Βγῆκα στὴν αὐλὴ. Τὸ φεγγάρι ἀνέβαινε, δὲν εἶχε ἀκόμη φτάσει στὸ ἀψηλότερο σημεῖο τοῦ δρόμου του. Ἀλαφρὰ σύννεφα τρέχανε κοντὰ του καὶ γύρω του. Ὁ παλιὸς δὲ κήπος εΐταν ἄλλος γεμάτος χιόνια, εἶσαι ποὺ δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ περάσει. Ἐγὼ περπατοῦσα κοντὰ στὸ φράχτη καὶ παράξενα μοῦ φαίνονταν πῶς, ἀμέτρητες, μικρές, λεπτές φωνές, μὲ καλοῦσαν νὰ γυρίσω γρήγορα στὸ σπίτι, ἔπαι ἔμεναν αὐτοὶ οἱ κοντινοὶ μου κι ἀκατανόητοι, μὰ ἐλότελα ἀκατανόητοι γιὰ μένανε ἄνθρωποι. Τί μπορούσαν νὰ λένε τώρα ἐκεῖ μέσα αὐτοὶ: Ἡ νύχτα εΐταν τόσο ἡσυχῆ. Τί ἤρθε καὶ στάθηκε ἀνάμεσὸ τους σ' αὐτὴ τὴ διάφανη νύχτα, τὴν ὥρα ποὺ ἀγαποῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, τὴν ὥρα ποὺ ἔλος ὁ κόσμος τόσο μοιάζει μὲ ἀλάλητο πανηγύρι, ποὺ ἀποσβολώθηκε σὲ κρούσταλλα καὶ σὲ ἄσπρο βελούδο.

Γύρισα κοντὰ στὸ σπίτι. Δὲν ξαίρω πῶσα λεπτά πέρασαν, μὰ ἔπαι πε ὡς τόσο νὰ μὲ φωνάξουν πὰ ἐκείνοι. Τὴν πόρτα ποὺ ἀπ' τὸ διάδρομο ἔφερεν στὸ προαύλιο τὴν ἄφησα φεύγοντας ἀνοιχτή, μὰ ἡ ἄλλη ποὺ ἔμπαινε στὸ διαμέρισμα ἔλο καὶ δὲν ἀνοιγε. Πέρασα γοργὰ κοντὰ ἀπ' τὰ παράθυρα. Πίσω τους σαλεύανε ἀκαθόριστες σκιές. Ἀνάμεσα ἄμως ἀπ' τὰ παγωμένα τζάμια δὲν εΐταν δυνατὸ νὰ διακρίνω τίποτα.

Μιὰ ἀνησυχία μὲ κατέλαβε—καὶ δὲν εἶναι τάχα παράξενο—ἕνα αἰσθημα προσβολῆς, πὼς εἶμουνα ὑποχρεωμένος νὰ καρτερῶ ἐγὼ στὴν ἀλλή, τὴν ὄρα ποὺ αὐτοὶ καθόντανε ἐκεῖ στὴν κάμαρα μόνον οἱ δύο τους.

Μπήκα στὸ διάδρομο καὶ πῆγα ὡς τὴν πόρτα, μ' ἄξαφνα σταμάτησα στὸ ἄκουσμα τῆς παρακονιάρικης, παρακαλεστικῆς φωνῆς τῆς Ὑλγας καὶ τῆς φωνῆς τοῦ Σέργιου, ποὺ ἀπαντοῦσε καὶ εἶταν τόσο ἀγνωρίστη γιὰ μένα. Ἡ ἀγνωρίστη αὐτὴ φωνὴ εἶταν φωνὴ μεθυσμένου, μὰ ὄχι ἀπὸ κρασί, κ' ὑπῆρχε στὴ φωνὴ αὐτὴ μιὰ ἀναγελαστικὴ τρυφεράδα. Μιλοῦσε ὁ Σέργιος.—«Ἐμπρὸς λοιπόν, Ὑλετσκα, διάλεξε, μὲ ποῖο τουφέκι νὰ σὲ τουφεκίσω. Νὰ μ' αὐτό; Εἶτε μ' αὐτὸ τὸ ἄλλο; Εἶτε μὲ τὸν γκρά; Τῆς στιγμῆς!» Ἀλήθεια, ὑπῆρχε στὴ φωνὴ του μιὰ θετικὴ τρυφεράδα. «Διάλεξε ντέ. Θὰ κάνουμε γάμο».—«Μὴ μουρμουρίζεις», ξανάειπε ἄξαφνα, ἀλλάζοντας τόνο φωνῆς. «Τὶ τρίζεις τὰ δόντικ σὰν κουτάβι; Ἴσως ἀκόμα νὰ σὲ δειρῶ προτὰ σὲ σκοτώσω».

Μεθ' ἄνευ πὼς ἄκουσα τὸν κρότο τοῦ κόκκορα τοῦ ὄπλου, ποὺ ὀρθώνονταν. Πλησίασα γρήγορα στὴν πόρτα, ἀλλὰ, φεύγοντας ἄκουσα πὼς κατέβηκεν ἡ κλειδαριὰ καὶ πὼς ἡ πόρτα εἶταν πιά κλειστὴ ἀπὸ μένα. Ἐπρόσπε νὰ μπῶ μὲ κάθε τρόπο. Μὰ ἤξαφρα πὼς ἀν' ἔδινα φωνή, ὁ Σέργιος δὲ θὰ μ' ἄφηγε νὰ μπῶ, κ' εἶχα ἀκούσει ἀπ' τὴ φωνὴ του πὼς αὐτὸς δὲ χωράτευσε καὶ πὼς θὰ πρόκανε σὲ μιὰ τέτοια περιπτώσῃ νὰ τὴν τουφεκίσει τὴν Ὑλγα. Ἡ σκέψῃ ποὺ ἔφεξε μέσα μου εἶταν καλότυχῃ. Πέτυχα μὲ τὸ ἀπροσδόκητο. Ζυγώνοντας τὴν πόρτα χτύπησα διαστικὰ καὶ δυνατὰ κάμποσες φορές. Καὶ πρὶν ἀκόμα ὁ Σέργιος πού, ὁ χτύπος αὐτὸς τόνο βόηκε ἀπροετοίμαστο, προετάσει: νάρθει στὰ σύγκαλά του, ἡ Ὑλγα, μαντεύοντας πὼς εἶμουνα ἐγὼ, πετάχτηκε στὴν πόρτα καὶ σήκωσε τὴν ποταούγα. Μπήκα.

Ὁ Σέργιος πραγματικὰ εἶταν μεθυσμένος, ὄχι ἀπὸ κρασί. Τὰ γιόμισμένα ποτήρια εἶταν ἀνέγγιχτα πάνω στὸ τραπέζι. Μῆτε ἡ Ὑλγα μῆτ' ὁ Σέργιος πρόφτασαν νὰ τ' ἀγγίξουν. Κ' οἱ δύο του; βρισκόντανε σὲ μιὰν ἀνήμπορη χασομάρα, καὶ φαινότανε ἀπ' τὰ ροῦχα τους πὼς ὄχι μιὰ φορὰ μονάχα, στὸ διάστημα ποὺ ἔλειπα, βρεθήκανε σὲ κατάστασῃ πάλῃς. Στ' ἀριστερὸ τὸ μάγουλο τῆς Ὑλγας φαινότανε ἕνα μακρὸ τσουγκράνισμα οἴγουρα ἀπὸ τὸ πέσιμό της στὸ πάτωμα, εἶπου θ' ἀγγίξει κανένα σουβλερὸ πράμα. Ὁ Σέργιος φαινότανε πιωμένος ἀπὸ τὴν ἐχτέλειτῃ ποὺ ἐτοίμαζε καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἀκόμα καὶ τώρα δὲν ἀμφέβαλε. Ἡ γουλάπα μὲ τὰ τουφέκια εἶταν ἀνοιχτὴ, ἕνα τουφέκι καὶ

τονταν πάνω στην καρέκλα, κοντά στη τραπέζι, άλλο ένα ήταν άκουμπισμένο στον τοίχο στην πλησιέστερη γωνιά.

—Θέλετε μάρτυρες; είπε ο Σέργιος με τόνο περιγελαστικό, γυρίζοντας στην Όλγα. Έμένα έκανε πώς δέ μ' αντιλήφθηκε καθόλου είτε πώς μ' ελογόριαζε σαν άψυχο αντικείμενο. «Καλά τότες θά σάς τουφεκίσω μπροστά σέ μάρτυρες.»

Έκλεισε πάλι την πατούγα και πετάχτηκε στη γωνιά όπου είχαν άκουμπισμένο τὸ τουφέκι.

—Σέργιε έλα στον έαυτό σου είπα έγώ, πιάνοντάς τον άπ' τὸ χέρι. Τι θές νά κάνεις; Έλα στον έαυτό σου, τὸ βλέπεις πὼς αὐτὴ θὲ σούφταιζε σέ τίποτα.

—Βάσια, φώναξε αὐτὸς, μανιωμένος, ἐσὺ δὲν ξέρεις. Βάσια, καλέ μου, φύγε.

—Βάσια, μὴ φύγεις, σάν ἤχώ ξαναεἶπε ἡ Όλγα, πιάνοντάς με ἀπὸ τὸ χέρι.

—Ά, τοῦ λὲς ἐσὺ, φώναξε ὁ Σέργιος, καί, πιάνοντάς την ἀπ' τοὺς ὤμους τὴν έρριξε με δύναμη χάμω.

Έδῶ ἀνάμεσα μου καὶ τοῦ γαλαζομάτη μαρκησίου Πόζα έγινε μιὰ σκηνή, δλωσδιόλου ἀνάξια γιὰ τοὺς ἥρωες τοῦ Σίλλερ.

—Νά δέρνεις γυναίκα! ξεφώνησα έγώ ἀγαναχτισμένος καὶ τὸν έπιασα ἀπ' τὸ λαιμό.

—Ά, τὴς παίρνεις τὸ μέρος! ἀποκρίθηκε ὁ Σέργιος κ' έπιασε κι αὐτὸς με τὴ σειρά του τὸ λαιμό μου.

Πάντα νόμιζα πὼς ὁ Σέργιος εἶταν δυνατότερός μου καὶ πιδιδέξιος. Μὰ είτε μοῦδωσε δύναμη ἢ λύσσα ποῦ μ' έπιασε, είτε μέκανε πιδ εὔστροφο ἢ συναίστηση δι' αν μ' έδαξε κάτω αὐτὸς θά γινότανε φονικὸ, πάντως σ' αὐτὴν τὴν πάλη βγήκα πιδ δυνατός καὶ πιδ πιδέξιος έγώ. Ένοιωθα ὡστόσο δι' αὐτὸς ὁ θρίαμβος θὲ θά διαρκούσε πολὺ καιρὸ κι ἔρχιζα νά τόνε στριμώχνω τὸ Σέργιο πρὸς τὴν πόρτα, γὰ νά τὴν ἀνοίξω. Δὲν ἤξαιρα τί θά κάνω παρακάτω, ένοιωθα ὅμως, δι' χωρὶς ἄλλο έπρεπε νά τὸν ξεσπρώξω ὡς τὴν πόρτα νά σηκώσω τὴν πατούγα καὶ νά τὴν ἀνοίξω ὀλοτελα. Οὔτε μιὰ στιγμή θὲ συλλογιζόμουνα τὸν έαυτό μου· μοῦ φαίνονταν ὅμως πὼς κάθε λεπτὸ μπορούσε νά εἶναι ἀνεπανόρθωτο.

Πιασμένος με τὰ χέρια σὰ γάντζους με τὸ Σέργιο, ξεσπρώχτηκα ὡς τὴν πόρτα καὶ γδέρνοντας τὸ πετὸ τοῦ ἀριστεροῦ μου χεριοῦ, πέτυχα, χωρὶς νά πάψω τὴν πάλη, νά σηκώσω τὴν πατούγα. Ό,τι συνέβηκε ὕστερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἴσως πιδ πολὺ γελοῖο παρὰ τραγικὸ.

Μόλις γύρισα την πατούγα, ο Σέργιος άρχισε να με καταβάλει κ' ένοιωθα πιά πώς σε λίγο αυτός θα μ' έσπρωχνε πίσω άπ' την πόρτα. Έβλεπα την τελευταία μου δύναμη τόν ξανακόλλησα στην πόρτα που την έσπρωξα κι άνοιξε και χωρίς κανένα πιά ίχνος ίπποτισμού σ' αυτήν την καθόλου ίπποτική πάλη, ξεφώνησα. «Άνθρωποι, Γλέμπ, έδω.» Οι άνθρωποι έμεις εΐταν πιά στο διάδρομο, γιατί είχαν άκούσει τις φωνές μας και τὸ θόρυβο τῆς πάλης άπ' τὸ μαγεριό. Στεκότανε στο διάδρομο και δέν τολμοῦσαν νά μποῦν. Τώρα πιά μᾶς είχαν κυκλώσει και μᾶς παρακαλοῦσαν νά μὴ θυμώνουμε και νά μὴ μαλλώνουμε.

Συγκινητικώτερη εΐταν ἡ στάση τῆς γρηῃς τῆς Οὐστίνιας, που, ξεγώντας δλη τῆ σκηνή με δικό της τρόπο, καθησυχαστικά μᾶς ἀράδιαζε πὼς ἂν εΐμαστε δυὸ νομάτοι ἔμεις κ' ἡ κοπέλλα μιά, ἔχει ὡτόσο στὸν κόσμο κι ἄλλα κορίτσια. Ἡ Ὀλγα σ' ἔλο τὸ διάστημα τῆς πάλης μας, που εἶν' ἀλήθεια πὼς εΐταν πολὺ γλήγορη, στεκότανε κι οὔτε ζωντανῆ ἔμοιαζε οὔτε πεθαμένη, μᾶς κοίταζε ἀποσοβλωμένη στῆ θέση της και δέν ἄλλαζε οὔτε τώρα στάση.

Ἡ ἀπροσδόκητη ἐπέμβαση τῆς ἀνθρωπότητος, που δέν ἔμπαινε καθόλου στῆ σκηνοθεσία τοῦ φόνου, τὸν ξεμέθησε τὸ Σέργιο. «Εἶναι πρόστυχο, αὐτὸ», μοῦ εἶπε «Ἴσως», τοῦ ἀποκρίθηκα ἐγὼ. Καὶ ἀφ' οὔ πρόσταξα τὴν πιστὴ ὑπηρεσία νά πάει πίσω στοῦ μαγεριό, εἶπα τοῦ Γλέμπ νά ζέψει τᾶμάξι και τοῦ πρόστεσα πὼς θα φύγω μαζί του.

Εΐταν ἀλήθεια φοβερὰ ἄσχημα δλ' αὐτά. Μὴ ξαίροντας ὅμως τίμποροῦσε νά σοφιστεῖ ὁ Σέργιος, ἔδοκίμαζα και τὴν ἐπιθυμία νά διατάξω νὰν τὸν δέσουν.

Ὅσοσο καθήσαμε εἰρηνικὰ στὶς σάνιες, ἐγὼ στῆ θέση τοῦ ἀμαξά, μᾶ με τὸ πρόσωπο γυρισμένο σὲ κείνους. Ὁ Γλέμπ σὲ μιά στιγμή ἀρματώθηκε τὴν κάπα του κι ἀμίλητος δηγοῦσε.

Δέν προφτάσαμε νά περάσουμε καμιά δεκαριά μέτρα άπ' τὸ σπῆτι και νᾶσου και πετάγεται ὁ Σέργιος άπ' τὶς σάνιες (και τὸ θάνει στὴν τρεχάλα πίσω γιὰ τὸ σπῆτι. «Θὰ σκοτωθεῖ μοναχός του» εἶπε με φωνὴ διαπεραστικὴ ἡ Ὀλγα. «Γλέμπ, ἐφώναξα ἐγὼ, παίρνοντας άπ' τὰ χέρια του τὰ χαλινάρια, «φτάσ' τονε και με κάθε τρόπο φέρ' τον ἔδω.» Ὁ Σέργιος βλέποντας τὸ μάταιο και τὸ ἀδύνατο τῆς ἀντιστάσης, γύρισε πίσω κ' ἤρθε κοντά μας. «Ἵπὸ τὴν εὐγενῆ σας φρουράν», εἶπε εἰρωνικά, και, χαιρετώντας κάθισε στῆ θέση του. «Ἵπὸ φρουράν, λοιπὸν ὑπὸ φρουράν, που νά σὲ πάρει ὁ διάβολος, εἶπα ἐγὼ

ἐρεθισμένος ἀπὸ μέσα μου. Νὰ εἶμαι φρουρὸς ὅποιουδήποτε καθόλου δὲ συμφωνοῦσε μὲ τὰ γούστα μου.

Αὐτὸ εἶταν ὄλο κι ὄλο. Σωπαίνοντας φτάσαμε στὴν πόλη. Κάποτε κάποτε ὁ Σέργιος κοίταγε γύρω του σὰν ἄνθρωπος, ποὺ ξυπνοῦσε ἀπὸ βαρὸν ὕπνο. Ὑστερα, τὸ κεφάλι του, μὲ τὸ μεγάλο ἄσπρο καλπάκι, ἔπεφτε πάνω στὸ στήθος του. Μέσα στὴ νυχτερινὴ χιονιά, κάτω ἀπ' τὸ φεγγάρι ποὺ ἔφεγγε ἀπὸ ψηλά, καὶ μέσα στὴν ἀπόσβολωμένη μας τὴ σιωπῆ, μοῦ φαινότανε σὰν πιασμένος ληστής. Εἶτανε φοβερὸς καὶ ἀξιολύπητος. Ἀφοῦ φτάσαμε στὴν πόλη θέλησε νὰ μείνει μόνος μὲ τὴν Ὀλγα γιὰ νὰ μιλήσουνε οἱ δύο. Αὐτὴ ὅμως δὲν ἤθελε κ' ἐγὼ δὲν τὸ ἐπέτρεπα. Τότες γύρισε παρακαλεστικὰ σ' ἐμένα κ' ἐγύρευε νὰ πάω νὰ μείνω τὴ νύχτα σπίτι τους. Δὲ μπορούσε νὰ μείνει μόνος. Εἶπα στὸ Γλέμπ, νὰ σιωπήσει γιὰ ὄλα καὶ τὸν ἔστειλα σπίτι μας, κι ὁ ἴδιος ἔμεινα τὴ νύχτα στοῦ Σέργιου. Μοῦλεγε τούτα κ' ἐκεῖνα. Τὸν ἄκουα σιωπηλός, ὅπως ἀκοῦν τὸν ἄρρωστο. Τί ἄλλο; Τὸ πρῶτ' φέρανε μιὰ ἰσημεῖωση ἀπ' τὴν Ὀλγα. Τοῦγραφε πὼς ἀναμεσὸ τους δὲν ὑπῆρχε πιά τίποτα. Καὶ τί θαρρεῖτε; Παράδερνε κατὰ γῆς σὲ σπασμοὺς κ' ἐγὼ τὸν παρηγοροῦσα. Τὸν παρηγοροῦσα καὶ τοῦ ἔδινα ἐλπίδες, ἐνάντια στὴ συνείδησή μου. Κατόπι πάλι, ἐγὼ, ἀναλαμβάνοντας καθήκοντα ρωμαντικοῦ φίλου, πηγαινοερχόμενα δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς στὴν πεισιμωμένη τὴν Ὀλγα καὶ γύρευα νὰ τὴν πείσω νὰ μὴ τὸν φέροι ὡς τὴν αὐτοχτονία. Ξανταμαθῆκανε, μὰ ἐκεῖνη τὸν ἔβαλε σ' ἓνα μακρὸν πειρασμό. Ὀλάκαιρο χρόνο τὰ εἶχαν μισοχαλασμένα. Κατόπι, μὲ ὄλα αὐτά, τὸν παντρέφτηκε. Καὶ ξαίρετε, τί εἶναι ἡ εἰρωνία τῆς τύχης; Τὸ μαντέψατε, βέβαια. Εἶναι τόσο ἀπλό. Τὴν εἶχα συναντήσει στὴ ζωὴ μου δυὸ φορὲς, σὲ μεγάλα διαστήματα. Κ' ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν παλιὰ ἀνάμνηση εἶταν μαζί μου εἰλικρινές, μοῦλεγε πὼς τώρα τὸν ζουλεύει αὐτὴ. Αὐτὸς τὴν ἀγαποῦσε πιδ λίγο ἀπ' αὐτὴν, εἶτε ἔτσι τῆς φαινότανε καὶ τὸ δαιμόνιο τῆς ζούλιας εἶχε μετοικήσει μέσα της. Ὅχι μὲ τέτοια ἀγριεμένη μορφή, μὰ ὅπως εἶπ' ἀπ' τὴν ἀρχή, ἡ ἡσυχὴ τρέλλα εἶναι πάντα πιδ ἐπικίντυνη.

Ἄπ' τὰ Ρωσικά.

ΣΤΑΒΡΟΣ ΚΑΝΟΝΙΑΣ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
 ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
 ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
 (1903 — 1922)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΕΤΑΙΡΙΑ “ΤΥΠΟΣ,”—ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ-ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΡ. . . . 50 ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡ. 6
 ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ » . . . 100

ΧΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ “ΤΥΠΟΣ,”
 ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΙ Ο,ΤΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΥΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΕΞΗ ΤΟΥ “ΝΟΥΜΑ,”
 ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

— ΓΕΝΑΡΗΣ 1923

ΟΣΟΙ ΑΓΝΟΙ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ «Νουμά» κ. Δημ. Π. Ταγκόπουλος, ἀπο-
 λουθώντας τὴν παράδοσιν ποὺ υἱοθέτησε ἀπ’ τὸ πρῶτο φύλλον
 —ν’ ἀνοίγει δηλαδὴ διάπλατα τὴς στήλας τοῦ «Νουμά»
 στοὺς νέους καὶ νὰ τοὺς παραχωρεῖ τὴν πρώτη θέσιν, παρά-
 δωσε τὸ περιοδικό του, ὕστερ’ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια γόνιμη καὶ
 συστηματικὴ ἐργασία, στὰ χέρια τοῦ νεώτερου ἀπὸ τοὺς τα-
 χτικοὺς συντάχτες τοῦ «Νουμά», στὰ χέρια τοῦ γιοῦ του
 ποιητῆ Πάνου Δ. Ταγκόπουλου. Ἡ νέα διεύθυνσις τοῦ
 «Νουμά» εὐχαριστώντας τὸν ἀξιο ἐργάτη γιὰ τὴν ξεχωριστὴ
 αὐτῆ τιμὴ, ὑπόσχεται πῶς θὰ προσπαθῆσιν, κρατώντας τὴν
 παράδοσιν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ φύλλον, μὲ τὸν καιρὸ νὰ τὸ
 συγχρονίσῃ μὲ τὰ ξένα περιοδικά, νὰ τοῦ δώσῃ ἓνα γενικὸ
 παγκόσμιον χαραχτήρα, ἀφοῦ κ’ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα δὲ λεί-
 πουνε τὰ ἐλλειχτά στοιχεῖα, ποὺ θὰ μπορούσανε, ἂν τὸ θέλωνε,
 νὰ ἐργαστοῦνε γι’ αὐτὸ τὸ σκοπὸ.

Ἡ ἐκδοτικὴ Ἐταιρία «Τύπος» ποὺ ἀνάλαβε τὸ ὕλικόν
 μέρος τοῦ «Νουμά» παρέχει γιὰ τὸν παραπάνω σκοπὸ, κά-
 θε ὑποστήριξή της χωρὶς νὰ ὑπολογίξῃ σὲ δαπάνας. Ἐτσι
 ὁ «Νουμάς» θὰ βγαίνει ταχτικά στὸ τέλος καθὲς μηνῆ, μὲ
 τέσσαρα—πέντε τυπογραφικὰ φύλλα. Θάναί ὁ καθρέφτης τῆς

λογοτεχνικῆς κίνησης τοῦ τόπου μας, περιλαβαίνοντας στίς σελίδες του ὅ,τι ἄξιο ὑπάρχει στὰ Νεοελληνικά Γράμματα. Ὁ παλιὸς σεβαστὸς ἐργάτης τοῦ Λόγου κι ὁ νέος, ἄξιος ἱεροφάντης, θὰ φιλοξενοῦνται, χωρὶς ὑπολογισμό, στίς σελίδες τοῦ «Νουμά».

Βλέπουμε τὴ Ρωμαϊκὴ διάνοηση μὲ πλατύτερο βλέμμα. Οἱ Σκολῆς ποὺ δημιουργοῦνται γιὰ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Ἄλφα ἢ Βῆτα λογογράφου, δὲ μᾶς ἐνδιαφέρουνε. Περισσότερο νοιαζόμαστε γιὰ τὸ ξύπνημα τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, τῶν λίγων καὶ διαλεχτῶν, ποὺ διψάνε γιὰ τέχνη ἀγνή. Σ' αὐτοὺς στρέφεται ἡ προσοχή μας. Καὶ γι' αὐτοὺς κάθε προσπάθειά μας.

Ὁ «Νουμάς» θὰ προσπαθῆσει νὰ γίνεῖ ὄχι μόνο ἡ σκεπὴ τοῦ Ἑλληνα λογοτέχνη, ἀλλὰ κ' ἡ πνευματικὴ τροφή τοῦ Ἑλληνα ἀναγνώστη—τὸ διαλεχτὸ φυτώριο τῆς Ρωμαϊκῆς Σκέψης, ὅσων ἀσκολοῦνται μὲ τὰ Γράμματα, διαβάζοντας ἢ γράφοντας, ἀδιάφορο! Ἐχουμε πιά ζωὴ λεύτερη ἑκατὸ χρόνων κ' εἶναι καιρὸς, θαρροῦμε, νὰ ἐπικρατήσῃ κ' ἐδῶ μιὰ γερὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν Τέχνη. Ἄλλα ἔθνη, λιγώτερο πολιτισμένα ἀπὸ τὸ δικό μας, μὲ πολλὴ μικρότερη ἱστορία καὶ παράδοση, ἔχουνε νὰ δείξουνε σήμερα λογιῆς-λογιῆς ἐργασίες ποὺ γινήκανε μὲ σύστημα, μεθοδικά. Ὁ «Νουμάς» θὰ προσπαθῆσει νὰ ἐπιβληθῇ σὲ κάθε συνείδηση ἀγνή, στὴν παρθένα συνείδηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ καιρὸς τῶν . . . ρουβλίων καὶ τῆς προδοσίας πέρασε ἀνήστερφα. Ὁ «Νουμάς», εἶναι κι αὐτὸς ἓνα περιοδικό. Καὶ ζητάει τὴν ὑποστήριξη τοῦ Κοινοῦ, ὄχι γιὰ νὰ τοῦ σερβίρῃ τὴν ἐφήμερη τέχνη, τὴν προχειρολογία καὶ τὸν αὐτοσκεδιασμό, ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴ Τέχνη, τὴν Τέχνη τῶν Σολωμῶν καὶ τῶν Παλαμάδων,—αὐτὴν ποὺ τοῦ θὰ ρήχνει τίς πρόληψες, θὰ τοῦ ἁμορφαίνει τὴν ψυχὴ, θὰ τοῦ καθαρῆζει τὸ δρόμο ἀπ' τὴ σαπίλα καὶ τ' ἀγκάθια τοῦ λογοτεχνικοῦ παλαιοκομματισμοῦ, γιὰ νὰν τ' ἀνοίξει διάπλατα τὴν πύλη ποὺ θὰν τ' ὀδηγήσῃ στὰ Ἠλύσια τῆς Ὠραίας Ζωῆς.

Τὰ μέσα ποὺ διαθέτουμε γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ τὰ εἶπαμε στὴν ἀρχή. Ποιῆς εἶναι οἱ ἀντίληψές μας γιὰ τὴν Τέχνη θὰ φανοῦνε μὲ τὴν ἐξέλιξη τοῦ φύλλου. Ἐλπίζουμε στὴν ὑπο-

στήριξη του Κοινού και στην αγάπη των λογογράφων για την προκοπή του μοναδικού αυτού περιοδικού και στην καινούρια του λογοτεχνική περίοδο.

Όσοι αγνοί μαζί μας !

ΤΑ ΕΙΚΟΣΑΧΡΟΝΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Στην αίθουσα του Έλληνικού Ώδειου, δδδς Φειδία 3, γιορταστήκανε στις 18 του Δεκέβρη τ' απομεσήμερο, τὰ εικοσάχρονα τοῦ «Νουμά», ἡ δίκαια κι ἀπαραίτητη αὐτῆ γιορτῆ ποῦ σημάδεψε τὸ σπουδαιότερο γεγονός μὲς στὰ Νεοελληνικά γράμματα. Ἡ μικρὴ σαλίτσα τοῦ Ώδειου, ἀσφυκτικὰ γεμάτη, ἀπὸ κόσμο τῶν γραμμάτων, ἀπὸ κείνους ποῦ ἀγωνιστήκανε πλάι μας τὸν καλὸ μὰ τραχὺ ἀγῶνα, κι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποῦ μὲ τὸ βλέμμα τῆς συμπάθειας καὶ τῆς τιμῆς παρακολούθησαν τὸ ξετύλιγμα τοῦ «Νουμά» στὴν εικοσάχρονη σταδιοδρομία του. Ἡ κοινωνία μας, ἡ κάποτε ἀδιάφορη καὶ περιφρονητῆρα, εἶχε σταλμένα κείνο τὸ δειλινό, σὰ φόρο τιμῆς κι αὐτῆ, ὅ,τι ὀμορφότερο ἔχει νὰ δείξει σὲ πνεῦμα, σὲ ἀνθήση διανοητικὴ, σὲ κοσμικὴ ἐκδήλωση ἀκόμη. Ἔτσι ἡ γιορτῆ τοῦ «Νουμά» ποῦ, ἔμεις τῆ φανταζόμαστε σὰν ἀπλὴ συγκέντρωση τῶν φίλων μας, πήρε γενικότερο χαραχτήρα, εἶτανε μιὰ ἐπίσημη ἀναγνώριση τοῦ ἔργου μας ἀπ' ὅλους κι ἀπὸ τὴν πολιτεία ἀκόμη ποῦ ἴσαμε χτές μᾶς παραγνώριζε καὶ ποῦ μᾶς κυνηγοῦσε κάποτε, στὰ παλιὰ χρόνια, γιὰ πρόδοτες, πουλημένους σὲ προπαγάντες, ρουβλιοφάγους κ.τ.λ.

Στις ἔξη ἀκριβῶς ἄρχισε ἡ γιορτῆ. Ὁ δημοτικιστὴς ἐκδότης κ. Χρ. Γανιάρης διάβασε ἀπὸ χειρόγραφο τὴν ὁμιλία τοῦ Παλαμά, ἐπειδὴ ἀδιαθετώντας ὁ Ποιητὴς δὲ μπόρεσε νὰ παραβρεθεῖ καὶ νὰ τῆ διαβάσει ὁ ἴδιος. Ὡστόσο δὲν παράλειψε ὁ σεβαστὸς ποιητὴς νὰ τονίσει τὴν ἱστορικὴ σημασία τοῦ Νουμαδικοῦ ἔργου καὶ νὰ στείλει, ἔστω κι ἀπὸ μακριά :

«...Τὸ χαϊρέτισμα τὸ ξεχωριστὸ καὶ τοῦ χειροῦ τὸ σφίξιμο καὶ τὸ φιλὶ τῆς συμπάθειας καὶ τῆς τιμῆς πρὸς τὸ διευθυντῆ τοῦ «Νουμά», πρὸς τὸν πατέρα Ταγκόπουλο, ποῦ ὠδήγησε καὶ μ' ἐμπόδια πόσα, καὶ μὲ τῆ δύναμή του καὶ τίς ἀδυναμίες του ἀκόμα, τὸ ἔργο τοῦ «Νουμά» πρὸς τὸ εικοσάχρονο τοῦτο λιμάνι...»

Ἦστερα ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ Παλαμά βγήκε ἡ μαθήτρια τοῦ Ἑλλ. Ώδειου Δ-δα Μυριέλλα Δ. Ταγκοπούλου, μικρότερη κόρη τοῦ ἰδρυτῆ

του «Νουμά», κι ἀπέγγειλε μὲ τέχνη κ' αἰσθημα, χρωματίζοντας ὅπως ἔπρεπε, μιὰ συμβολικὴ μπαλλάντα τοῦ ἀδελφοῦ της Πάνου Δ. Ταγκόπουλου, γραμμικὴ γιὰ τὸν εἰκοσάχρονο ἀγώνα τοῦ «Νουμά» χωρὶς νάχει ὄμως, καθὼς συμβαίνει σὲ παρόμοια ποιήματα, τὴ στεγνὰδα καὶ τὸν κούφιο ρητορισμὸ τῶν ἐπίκαιρων τραγουδιῶν. Κατόπι μιλῆσανε μὲ τὴ σειρά :

Ἐὸ Ἡλίας Βουτιερίδης : *Τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ «Νουμά»,*

Ἐὸ Ρήγας Γκόλφης : *Ἐὸ «Νουμάς», καὶ ἡ σάτυρα.*

Ἐὸ Κώστας Παρορίτης : *Ἐὸ «Νουμάς», καὶ οἱ καινούριες ἰδέες.*

Ἐὸ Πάνος Δ. Ταγκόπουλος : *Ἐὸ «Νουμάς» καὶ οἱ Νέοι.*

Οἱ τέσσερις αὐτοὶ ὁμιλητές, στενὰ συδεδυμένοι μὲ τὸ «Νουμά», ποτισμένοι ἀπ' τὰ μαγικὰ φίλτρα τῆς Δημοτικιστικῆς ἰδεολογίας, μὴ γνωρίζοντας τί θὰ πεῖ συβιβασμὸς καὶ ὑποχώρηση, ὅσο κι ἂν εἶχανε καθέννας ξεχωριστὸ θέμα, μιλῆσανε στὸ κοινὸ μὲ πρωτόφαντὴ παλληκαριά, μὲ Ἀρχιλόγειο πνεῦμα, χτυπώντας σατυρίζοντας, τσακίζοντας, ἔτσι ὅπως ἐργαζόντουσαν κι ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ἀγώνα, γιὰ νὰ καθαρίσουνε τότε τὸ δρόμο ποῦ θὰ πατοῦσε ἡ ἀστρομάτα θεᾶ, γιὰ νὰ δείξουνε ὡστόσο σήμερα στοὺς συγκαιρινούς τὴν ἀλήθεια γυμνὴ νὰ λάμπει, τὴν ἀλήθεια ποῦ ἂν κάνει μερικὸς; νὰ πονάνε δὲ θὰ πεῖ μ' αὐτὸ πὼς δὲν εἶναι λιγώτερο κριτικὸς καὶ ζυγιασμένος ὁ λόγος της.

Ἐὸ Ὑστερα μιλῆσανε :

Ἐὸ Δ. Γληνός, ἀντιπροσωπεύοντας τὸν «Ἐκπαιδευτικὸ Ὀμιλο» :
γιὰ τὴ θέση ποῦχει ὁ «Νουμάς» *στὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση,*

Ἐὸ Θ. Συναδινός, ἀντιπροσωπεύοντας τὴν «Ἐταιρεία τῶν Ἑλλ. θεατρικῶν συγγραφέων», ποῦ ψήφισε καὶ δόθηκε καλλιτεχνικὸ θυμητικὸ δῶρο στὸν ἴδρυτὴ τοῦ «Νουμά», *γιὰ τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ Δ. Ταγκόπουλου.*

κι ὁ Πέτρος Χάρης ἀντιπροσωπεύοντας τὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιά» *γιὰ τὴν ὑποστήριξη ποῦκανε ὁ «Νουμάς» στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιά»* ὅταν πρωτοσυστάθηκε στὰ 1910.

Οἱ ὁμιλίες τῶν παραπάνω περιληφθῆκαν μαζὶ μὲ τίς πέντε πρώτες στὸ βιβλίον γιὰ τὰ «Ἐικοσάχρονα» ποῦ βγήκε δῶ καὶ λίγες μέρες. Ἐν τυχὸν κ' οἱ χαιρετιστὲς τοῦ ἔργου τοῦ «Νουμά», ποῦ μὲ τόση εὐγένεια καὶ καλωσύνη τιμῆσανε τὴ γιορτὴ του, δείξανε κάποια δειλία κ' ἕναν κάποιο συβιβασμὸ στὴ γλῶσσα, ὅπως φαίνεται ἀπ' τὰ τυπωμένα χαρτιά τους, τοῦτο βέβαια θάπρεπε νὰ καταλογιστεῖ σὲ ὄφελος τῆς ἰδέας κι ὄχι σὲ ζημία της. Ἐὸ Ψυχῆρης ποῦ, σὲ μερικὸς ἀπ' αὐτούς, στάθηκε σὰν μπαμπούλας, — ἕνας Δράκοντας ποῦ κατακομμάτιασε τὸ τέρας τῆς Κα-

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

(Σκίτσο Μίμη Παλαδημητρίου)

θαρεύουσας — ο Ψυχάρης που δίδαξε την επιστημονική αλήθεια, το ξαίρουμε καλά πως δέν τους είναι άρεστός γιατί χτυπώντας τη γλωσσική άναρχία χτύπησε σύγχρονα κι ό,τι από λεύτερη άρχή τάχατε, δέ συμμορφώνεται στέν κανόνα, στέ σύστημα, στέ γραμματική. Έτσι ακολουθώντας την «σεολιάν δδδν» άκουμπησανε, όσο κι άν πήρανε άλλοτινό μονοπάτι, στέ ίδιο άγκωνάρι κ' οι τρείς: ό ένας ένθουσιαστικός μά και λιγλόλογος τόνισε την άνάγκη που έκανε άπαραίτητη την ίδρυση νέου δημοτικιστικού Κέντρου, —τό γιατί δά μās τό ξεγγά ό συγγραφάς του «Ταξιδιού» στέ δυό σημερινά γραμμάτά του—, ό δεύτερος, μέ τό σακατεμένο αυροβολικό τής μιχτής (σκεδόν καθαρεύουσας), κι ό τρίτος, — τί κρίμα! — ό νεώτερος, ξερομασώντας τά λογά-

κια του, ξεροκαταπίνοντας και πιπιλώντας την κριτική παραμέλ-
λα μήπως και τόν πάρουνε γι' άκραιο — Θεέ μου! — να πει στο
τέλος με πολλή άφύελα πώς μās έλειψε ως τώρα ένας Έθνικός
Ύμνος στο πεζό για να επιβάλει τη δημοτική. Ένας Έθνικός Ύμνος
στο πεζό! — σά να μην είναι κάτι ανώτερο κι απ' το Σολωμικό
ύμνο, το λυρικό, άδρό, ποιητικό μεταχείρισμα του πεζού λόγου απ' τόν
Ψυχάρη που άποκατασταίνει και πλουτίζει και συμμορφώνει την ποιη-
τική έκφραση, σά να μην υπάρχουνε οι στρωτές, κρουσταλλένιες, σά
διαμάντια δροσοπηγής, σελίδες του Έφταλιώτη, του Έρμονα, του
Ίδα, του Δ. Ταγκόπουλου, του Κ. Χατζόπουλου, του Γιάννου Έπα-
χίτη κ. ά ; Άπ' τους νεώτερους δε θά θέλαμε ν' άκουμε τέτοια ξώ-
φερσα λόγια. Η άλήθεια δέν άρκει μόνο να λάμπει πρέπει και να
σφάζει, λέει κάπου πολύ σωστά ο Παλαμάς.

Η γιορτή που κράτησε δυό μετρημένες ώρες, έκλεισε με την δμι-
λία του ίδρυτή του «Νουμά». Ο άνθρωπος που άσώτεψε νιότη και
χρήμα στον άγώνα του Δημοτικισμού, ο σεμνός αυτός συγγραφέας και
περιφρονητής της εύκολης επιτυχίας, ο Δ. Ταγκόπουλος, ο ήρωας—τό
λέμε αυτό γιατί το πιστεύουμε—δικαιώθηκε κείνο το βράδι για το πολυ-
τάραχο έργο του, πριν καταθέσει την έντολή. Το στεφάνι της Νίκης
που σκεπάζει τα κάτωπρα χιονισμένα μαλλιά του, το πλέξανε οι συγιορ-
ταστές του, χειροκροτώντας την εμφάνισή του στο βήμα, παρακολουθών-
τας με το δάκρι της συμπάθειας το λυγμό που φούσκωνε τα γιγαντέ-
νια του στήθη όταν μās διάβαζε το λόγο του. Και δέν είχε καθόλου
άδικο ο κ. Πάλλης πού σφίγγοντας μετά το χέρι του Ταγκόπουλου,
τούλε τ' άκόλουθα λόγια :

— Μπράβο, παιδί μου, που κατάφερες και διάβασες τα χειρόγρα-
φά σου ...

Κι άλήθεια ! Έΐτανε τόση η συγκίνηση του Δ. Ταγκόπουλου που
σά θάμα πρέπει να λογαριαστεί πώς τα κατάφερε και διάβασε τα κα-
κογραμμένα, σιβυλλικά, καβαλλιστικά χειρόγραφα του, που δύσκολα
κανείς μπορεί νάν τα διαβάσει και σέ καλές, ήρεμες στιγμές! . . .

Τελειώνοντας το σημειωμά μας αυτό δημοσιεύουμε δώ πέρα το
τέλος απ' το λόγο του Δ. Ταγκόπουλου πού'ναι σά μιá πνευματική
διαθήκη για μās τους νεώτερους κ' ένα φωτεινό παράγγελμα για την
καινούρια περίοδο που άρχίζει ο «Νουμάς» :

«... Άπόψε, μαζί με τα είκοσάχρονα του «Νουμά», γιορτάζονται
και τα νικητήρια της αστρομάτας θεάς—της Ίδέας.

Και γιορτάζοντάς τα, έτσι σεμνά και συγκινημένα, δίνουμε κ' ένα

μάθημα δυνατὸ στὸς κατοπινούς μας — στὰ παιδιά ποὺ παρθοῦνε αὔριο νὰ συνεχίσουνε ἢ καὶ νᾶρχίσουνε κάποιον ἰδεολογικὸν ἀγώνα. Τοὺς μαθαίνουμε μὲ τὸ παράδειγμά μας, πὼς ὁ ἀγώνας τοὺς ὅσος δύσκολος κι ἂ φαίνεται κι ὅσο οὐτοπιστικὸς γιὰ τοὺς ἀνίδεους, δὲ γίνεται, θὰ πᾶει μπροστά, σώνει νᾶν τοῦ δοθοῦνε ὀλέκεροι—δίχως ὑπολογισμό, δίχως ἀρριβισμό, δίχως ὀπισθοβουλία—τίμιοι, ἀγνοί, ριψοκίντυνοι, περιφρονητὲς τῆς εὐκόλης ἐπιτυχίας, χλευαστὲς τοῦ ἀγοραίου χλευασμοῦ—μὲ τὸ μέτωπο ψηλά, μὲ τὰ μπράτσα ἀνασκουμπωμένα, μὲ τὴν ψυχὴ γεμάτη πίστη καὶ ἀφοσίωση.»

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΜΕ τιμὴ καὶ περηφάνεια δημοσιεύουμε πρωτοσέλιδα τὰ δυὸ γράμματα τοῦ Ψυχάρη, τὰ σταλμένα στὸν Παρορίτη. Τὸ θέλησε ὁ ἴδιος νὰ δημοσιευτοῦνε κ' ἔτσι ἡ δημοσίευσή τους ἔρχεται σὰν καλοφρῆξικιά στὴν καινούρια περίοδο ποὺ μπαίνει μὲ τὸ σημερινὸ φύλλο του ὁ «Νουμάς». Ὁ Ψυχάρης γράφει πὼς τὸ θεωρεῖ *ἔθνηκὴ ἀμαρτία* νὰ μὴ φανεῖ κι αὐτὸς στὰ «Εἰκοσάχρονα τοῦ Νουμά». Μὰ ποιὸς τοῦπε πὼς δὲ φάνηκε; Εἴτανε καὶ παραεῖτανε καὶ μέσα στὴ σάλα, καὶ πάνω στὸ βῆμα, ἀφοῦ τὸνομά του κάθε λίγο καὶ λιγάκι προφερόντανε μὲ σεβασμὸ ἀπὸ τοὺς ὀμιλητὲς καὶ χειροκροτιότανε μὲ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τὸ διαλεχτὸ ἀκροατήριον. Γιόρταζε ὁ «Νουμάς» - τὸ ἴδιο σὰ νὰ λέμε: γιόρταζε ὁ Ψυχάρης καὶ ὅταν κανεὶς γιορτάζει, δὲ λείπει ἀπὸ τὸ σπίτι του.

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΣ τὴν ἀρχὴ ποὺ κράτησε στὰ δυὸ τελευταῖα του χρόνια ὁ «Νουμάς» δηλώνουμε ἀπὸ τώρα πὼς ἀποκλείουμε ἀπὸ τὶς στήλες του ὀλότελα τὴν πολιτικὴν. Μὰ ὁ «Νουμάς» δὲν εἶναι μόνο λογοτεχνικὸ περιοδικό. Εἶναι μάλιστα καὶ ἰδεολογικό. Ὅπως μάχεται γιὰ τὴ γλώσσα καὶ γιὰ τὴν τέχνη, μάχεται καὶ γιὰ τὸ ἄπλωμα καὶ τὴν ἐπικράτηση κάθε ἀγνῆς ἰδεολογίας. Ἔτσι σὲ μιὰ μελέτη, σ' ἓνα ἄρθρον ἰδεολογικὸ δὲν μπορούμε νὰ σφαλίσουμε τὴν πόρτα μας, σώνει αὐτὰ νᾶναι μ' ἐπιμέλεια γραμμένα, νᾶχουνε δηλ. κάποια λογοτεχνικὴ φόρμα, καὶ νὰ μὴν ἀναφέρονται σὲ πρόσωπα. Μ' ἄλλους λόγους, ἀποκλείει ὀλότελα τὴν *κομματικὴν* πολιτικὴν καὶ ἀνοίγει τὶς πόρτες του στὴν πλατειὰ πολιτικὴν, τὴν ἰδεολογικὴν.

ΓΙΑ να είμαστε ξεγημένοι. Όποιος έχει να στείλει κάτι στο «Νουμά» να έχει ένα πράγμα στο νού του. Η γλώσσα του πρέπει να είναι καθαρή δημοτική. Όχι ανακατώματα και θαλασσόματα. Αυτό το γράφουμε πρὸ πάντων γιὰ τοὺς νέους πὸν θὰ θέλανε νὰ δημοσιέψουνε στὸ «Νουμά». Προσοχὴ στὴ γλώσσα. Τὸ ζήτημα σήμερα δὲν εἶναι τόσο νὰ νικήσουμε τὴν καθαρεύουσα. Πρέπει νὰ νικήσουμε τὸν ἑαυτό μας, τοὺς διαταγμοὺς μας, τὶς ἀμφιβολίες μας, τὴ σωφροσύνη μας πὸν μεταφράζεται σὲ τεμπελιά μας. Καιρὸς νὰ ξαναγίνουμε σκληροί, καὶ ἀμειλιχτοί, δηλαδὴ δημιουργικοί, ὅπως εἴμαστε καὶ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ἀγῶνα. Ἄν ἔακολουθούσαμε ὅπως εἴχαμε ἀρχίσει γευσάτοι δημιουργικὴ ὁρμὴ, ἡ γλώσσα μας σήμερα θὰ εἶχε πλουτιστεῖ καὶ τελειοποιηθεῖ. Μὰ φοβηθήκαμε τοὺς φρόνιμους, τοὺς διαλλαχτικούς πὸν μᾶς οὐσταινανε ἀδιάκοπα νὰ ἀποφεύγουμε τὶς υπερβολές πὸν θὰ μπορούσανε νὰ πειραζόνε τὰ νεῦρα τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου. Ἔτσι οἱ στείροι πὸν κάτανε μόνο πολιτικὴ κίτριανε τὴν ὁρμὴ τῶν δημιουργῶν. Χρειάζεται νὰ φουρήσει ἄλλη μιὰ φορὰ ὁ ἐπαναστατικὸς ἀνεμὸς στὶς τάξεις τῶν λογοτεχνῶν μας ὅπως καὶ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Ἄρκει ἡ μούχλα πὸν σκορπίζουνε ἄλλοι. Ὁ «Νουμάς» ἔχει χρὸς πρὸς τὸν ἑαυτό του νὰ πολεμήσει αὐτὰς τὶς συντηρητικὰς τάξεις καὶ αὐτοὺς τοὺς θανατηφόρους συμβιβασμοὺς τῶν δειλῶν καὶ τῶν στειρῶν. Ζητοῦμε μὲ ἄλλα λόγια ἀπὸ ὅλους τοὺς συνεργάτες μας κανονικὴ γλώσσα, δηλαδὴ μιὰ ἐνιαία γραμματικὴ.

ΟΙ ΛΟΓΙΟΙ τῆς Ἑλλάδας ἔχουμε τὴν ἀξίωση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Κράτους νὰ βάλουνε κατὰ τὸ Φιλῆντα στὴ θέση πὸν τοῦ πρέπει, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ψυχάρης κηρύττει χρόνια τώρα πὸς ὁ Φιλῆντας εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους γλωσσολόγους τοῦ τόπου μας, καὶ κατὰ νιάθει βέβαια ὁ Ψυχάρης ἀπὸ τέτοια νομίζουμε. Ὁ Φιλῆντας ἔχει πολλὰ καὶ ὠρατὰ πράγματα νὰ πεῖ στοὺς νέους, στοὺς δασκάλους, στοὺς λογίους, σὲ ὅλους πὸν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ γράμματα καὶ πὸν θὰ πεθάνει καὶ θὰ τὰ πάρει μαζί του, ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία (γιὰ νὰ μὴν ποῦμε τίποτα χειρότερο), ἔκκεινῶν πὸν ἔχουνε ταχθεῖ νὰ προάγουν τὰ γράμματα.

Αἴριο πὸν θὰ πεθάνει θὰ τοῦ κάνουμε μνημόσυνα σήμερα πὸν ζεῖ κῆχει νὰ πεῖ πράγματα καινούργια καὶ μεγάλα πὸν ὅλοι μας ἔχουμε ἀνάγκη νὰ τὰκούσουμε, κανεὶς δὲ γυρίζει νὰ τονὲ κοιτάξει. Κύριε Σιώτη, ἔσεῖς πὸν τὸν ξαίρετε κι ἀπ' τὴν Πόλη, βάλτε τον στὴ θέση του μὲ μιὰν ὠρατὰ χειρονομία, καὶ θὰ ἱκανοποιηθοῦνε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ οἱ μύστες τῶν γραμμάτων.

ΜΕ χαρά μας ἀναγγέλλουμε πῶς τὸ περιοδικὸ «I s i s» σταματημένο ἀπὸ χρόνια, ἀρχίνης νὰ βγαίνει πάλι στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸν περασμένο Ὀκτώβρη πλουτισμένο καὶ μὲ νέους συνεργάτες διαλεχτοὺς ἀνάμεσα στὸν κόσμον τῶν Γάλλων διανοουμένων.

Τὸ πρόγραμμά του εἶναι τὸ ἴδιο ὅπως καὶ πρὶν ξειάζοντας τίς σύγχρονες λογοτεχνίαι τῶν ἑλληνολατινικῶν χαρῶν, νὰ υπερασπίζεῖ καὶ νὰ ἀναδείχῃ τὰ πραγματικὰ ταλέντα καὶ νὰ ξεκαπάζει ἀμείλιχτα τὴν κάθε πνευματικὴ κατῆλεια.

Ἀπὸ τὴ σύντομη προκήρυξις τῆς Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ πρῶτον φύλλον, παίρνομε τὰκόλουθα: «Οἱ σελίδες τῆς «Ἰσιδας» θάναὶ ἀνοιχτές στὴν καθεμιὰ πνευματικὴ ἐκδήλωσις. Θὰ δίνει τίς ὑπέροχες χαρὰς τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἀνασηκώνοντας μίαν ἄκρη ἀπὸ τὸν πέπλον τῆς δμώνυμης θεότητος. Θὰ κηρύχῃ τὴν Ἀγάπην, μὲ ὅλες τίς μύθους μορφάς της. Ἀκόμα μ' ὅλη τῆς τὴν ἐνεργητικότητά θὰ υπερασπίσει καὶ τὸ γυναικεῖο δικαίον ἀνάντια στοὺς κατατιθεσῆς. Ντροπὴ σὲ κείνους ποὺ, τυφλοὶ ἀπὸ ἐγωισμό, παραγνωρίζουνε πῶς ἡ ἰσότητι τῶν δικαιωμάτων εἶναι τὸ sine quo non γιὰ κάθε ἀρμονία καὶ πρόοδο.»

Ὅσο γιὰ μᾶς ἡ «Ἰσιδα» ἔχει καὶ τὴν ξεχωριστὴν ὀλωσδιόλου σημάσια πῶς παρακολουθώντας χερσὶ σὶδ φωτισμένο τῆς Διευθυντῆ κ. Ary René d'Yverton, καὶ τὴ δική μας φιλολογία, θὰ μᾶς εἶναι ἕνας σύνδεσμος πολύτιμος μὲ τὴν Ἑθροπαϊκὴ κοινὴ γνώμη.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ

Ἰωάννου Πολέμη : «ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ», Ἀθήνα—1922

Γεράσιμον Σπαταλά : «ΓΙΤΙΣ καὶ ΛΑΦΝΕΣ», Ἀθήνα—1923

Θανάση Ευριαζῆ : «Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΕ ΤΑ ΦΙΛΙΑ», Ἀθήνα—1922

Στέφανου Μόρφου : «ΣΟΝΕΤΑ», Ἀθήνα—1923

Ἀντρέα Λοῖζου : «ΘΑΙΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ», Χιό—1922

— Τάχα μὲ σημασία μεταφορικὴ νὰ δόθηκε ὁ τίτλος «Ἐσπερινός» στὸ νέο ποιητικὸ τόμον τοῦ κ. Πολέμη; Ὅπως κι ἂν εἶναι, τὸ τελευταῖον του αὐτοῦ βιβλίον δὲ φανερώνει κανένα καινούριον περπίαγμα τοῦ ποιητῆ. Εἶναι ἡ ὕδωρ κατὰ σειρὰ σὺλλογῆ του ἀπὸ τὰ 1883 ποὺ πρωτοφάνηκε. Ὅμως μάταια θὰ ζητήσουμε νὰ βροῦμε μίαν ἐσωτερικὴν ἐξέλιξιν στὴ τέχνη τοῦ ποιητῆ μας. Ἡ μόνη ἐξέλιξις ποὺ θὰ μπορέσει κανεὶς νὰ σημειώσῃ εἶναι ἡ μορφικὴ. Ὁ στίχος στὰ νεώτερα βιβλία του εἶναι πῶς κανονικὰ μετρημένος, ἡ γλῶσσα του ἔχει τινάζει

ἀπὸ πόνου τῆς κάμπος' ἀπομεινάρια τῆς καθαρεύουσας, χωρὶς βέβαια καὶ τώρα νὰ εἶναι κανονισμένη δημοτικῆ. Ὁ κ. Πολέμης πιστεύει πὼς ἀκολουθεῖ πάντα τὴν πρόοδο γιὰ νὰ μὴ φαίνεται καθυστερημένος. Δὲν ἔχει ποτὲ τὴ γενναιότητα ν' ἀνοίξει καινούριους δρόμους. Τὸν τρομάζει ἡ κοινὴ γνώμη καὶ δὲ βαστᾷ ἡ καρδιά του νὰ τὰ χαλάσει μαζί της. Προτιμᾷ τὶς χλιοπατημένες στραῖτες, κι ὄχι τὰ δύσκολα μονοπάτια.

Τὸ μονοπάτι πὸ ἐπιασεῖς,
 ἔξερεις πὸ θά σὲ βγάλῃ ;
 Δὲν ἔξερεις ; Τότε γύρισε
 στὴ στραῖτα τὴ μεγάλη.
 Αὐτὴ πὸ χρόνια ἀγύριστος
 ὁ κόσμος τὴ διαβαίνει,
 μὴ σοῦ φανεῖ παράξενο,
 κάτου καλὰ θὰ βγαίῃ.

Ἄς ἐπαναλάβουμ' ἔδῳ ὅ,τι γράψαμε γιὰ προηγούμενη συλλογὴ τοῦ ποιητῆ μας : «Ὁ λυρισμὸς τοῦ κ. Πολέμη ἔχει στὸ βάθος του κάτι τὸ μονότονο. Ἡ κίθε, νέα του συλλογῆ, δὲ μᾶς δείχνει ἓνα οὐσιαστικὸ βᾶδισμα, μιὰ ποικιλία, μιὰν ἀλλαγὴ. Τοῦτο θὰ τὸ θέλαμε, ἂν ὄχι στὰ θέματα, πὸν μπορεῖ πάντα νὰ εἶναι τὰ ἴδια, μὰ καὶ πάντα καινούρια, μὲ τὴ δύναμη τῆς φρεσκάδας πὸν κλείνει μέσα του ὁ ποιητῆς, μὰ θὰ τὸ θέλαμε τοῦλάχιστο στὸν τρόπο πὸν ἡ καρδιά του χτυπᾷ κ' αἰστάνεται, στὰ μέσα πὸν ἡ τέχνη του κατέχει γιὰ νὰ ἐκφράζεται. Κι ὅμως μ' ὅλα τοῦτα φαίνεται πὼς δὲν μπόρεσε νὰ πιάσει γερὰ ἓνα ὕφος ξεχωριστό, ἰδιότυπο καὶ δικό του. Ὁ στίχος του περπατᾷ τὶς περισσότερες φορὲς σωστὸς καὶ μετρημένος, μὰ κάτου ἀπὸ τὸ σφιχτὸ του φόρεμα νοιόθουμε τὴν οὐσία τὴν ἀπλαστη, τὴν ἀκατέργαστη, ξεχωρίζουμε τὸν πλατυασμὸ τὸν ἐσώτερο, τὸ τράβηγμα τῆς φράσης, τὸ ἀλλίγιστο περπατήμά της, τὸ ἀδύναμο καὶ τὸ πεζό.»

—Βγήκε νέο βιβλίον τοῦ ποιητῆ κ. Γεράσιμου Σπαταλᾶ μὲ τίτλον τῆς παρασχικῆς ἐποχῆς «Ἰτιές καὶ Δάφνες». Τὸ πρῶτον μέρος περιέχει πρωτότυπα λυρικά ποιήματα, συχνὰ μὲ στίχον ἄδρῳ καὶ περίσσια φαντασία. Ὁ Κερκυραῖος ποιητῆς ἔχει τὰ ἰδιαιτέρα ἐκεῖνα γνωρίσματα, πὸν ἔφερε στὰ νεοελληνικά μας γράμματα, ἡ δημιουργικὴ ἐκείνη ἐποχὴ τῆς Ἑφτανησιώτικης τέχνης. Τὸ νέο του ποιητικὸ βιβλίον μᾶς δίνει δείγματα τῆς ἰδιότυπης ποιητικῆς του ἰκανότητος, πὸν συνταιριάζει τρυφερότητα καὶ σκληράδα, ρομαντικὴ διάθεση μὲ συγχρονισμένη ἐπι-

γνωση τῆς ποιητικῆς τέχνης, λυρική σκέψη κ' αίσθηματικὴ διάχυση. Κάπου κάπου παρατηροῦμε μὴν ἀδυναμία στὴν ἔκφραση, πού θαμπώνει τὴ σαφήνεια, καθὼς λόγου χάρι στους στίχους :

Παίζω καὶ ξαναπαίζω το τὸ κομπολόι στὸ χέρι,
τὸ χέρι μὲ τίς χάντρες του, κι ὁ νοῦς μου δὲν τὸ ξαίρει...

Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου ὁ ποιητὴς μᾶς δίνει μεταφρασμένα Ἰταλικά ποιήματα ἀπὸ κλασικούς, νὰ ποῦμε, καθὼς τοῦ Νιάντε, τοῦ Πετράρκα, τοῦ Φάσκολου, κι ἀπὸ κατοπινούς καθὼς τοῦ Καρτούντση καὶ τοῦ Ντανούντσιου. Ἡ μετάφραση καμωμένη μὲ ἀρκετὴ ἱκανότητα, τιμᾶ καὶ πλουτίζει τὴ λογοτεχνία μας, μὲ ξένα ἀριστουργήματα.

Ἀπὸ τὰ πρωτότυπα ποιήματα τῆς συλλογῆς μεταφέρουμε, ἐδῶ τὸ ἀκόλουθο.

Πῶς τὸ θυμάμαι τὴ χωριό, τὴν ὥρα πού νυχτώνει !
Μακρὰ χανόταν τὸ βουνὸ σ' ἀχνούφασμένα θάμνη,
κ' ἐνῶ ἡ μονότονη φωνὴ γρικιότανε τοῦ γκιώνη,
νὰ σμίγουν ἐβλεπα μαζὺ ἡ θάλασσα κ' οἱ κάμποι.

Τῶβλεπα τὸ μικρὸ χωριὸ μὲ δέντρα κυκλωμένο
πλαίι στὸ βουνὸ σὰ σύνεφο θολὸ πού ἀνάμεσὸ του
φῶτα ἀπὸ πέρα ἐφέγγιζαν, σὰ μάτια δακρισμένα,
πού ἔσβηνε ὡς ἔπεφτε ἡ νυχτιὰ μαζὺ μὲ τὸν ἀχὸ του.

Κ' ἐγὼ ἀπὸ πέρα μὲ τὸ νοῦ πῶς εἴμ' ἐκεῖ θαρροῦσα.
Μὲ ἔξεγελοῦσε ἡ μόνωση κ' ἡ σιγαλιὰ ἡ μεγάλη
κι ὅπως κοιτοῦσα τὸ χωριὸ νὰ χάνεται, γρικιοῦσα
πῶς ἔπλεα στῆς ἀπέραντης λησιμόνιας τὴν ἀγκάλη.

— «Ἡ Καρδιά μὲ τὰ φίδια» ὕστερ' ἀπὸ τὴν «Ἐκατόμβη» καὶ τίς «Στιγμὲς πού ζῶ» φανερώνει πῶς ὁ ποιητὴς κ. Θανάσης Κυριαζῆς προοδεύει σημαντικὰ στὴ λυρική ποίηση. Ἀπ' ὅλο τὸ βιβλίον του ἀναδίνεται ἓνας τόνος μελωδικῆς νοσταλγίας μιᾶς παλαιᾶς, ἤρεμης κι ἀπλῆς ζωῆς, καὶ μαζὶ ἓνας πόθος ἐγκαρτέρησης καὶ παρηγοριᾶς, γιὰ ὅλα τὰ φίδια τῆς σκέψης πού τρώνε τὸ νοῦ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὰ καλύτερα ποιήματα τοῦ βιβλίου οἱ Μεσολογγίτικες στροφές του :

Τραγοῦδι, ἀπ' τὰ τριαντάφυλλα
πέρασε πρῶτα κ' ἔλα
στὸ ψαριανὸ τὸ σπίτι.
Τριανταφυλλιὰ κ' ἡ ἀγάπη μου

Θαλασσινή κοπέλα, —
 καημέ Μεσολογγίτη.
 Στο μῶλο κι ἂν τὴ χαιρόμαι,
 γιὰ νὰ τὴν τραγουδήσω
 δὲν ἔχω τὸ κουράγιο.
 Καθὼς ἡ λιμνοθάλασσα,
 μιὰ πάω, μιὰ φεύγω πίσω
 γιὰλέ μου στὸ μουράγιο.

Ὁ ποιητὴς τῆς συλλογῆς «Ἡ καρδιά μὲ τὰ φίδια» μᾶς δείχνει ἔτσι μὲς στὶς σελίδες τοῦ ἀπ' ὅλες τὶς μεριές του, πλαστικός, νοσταλγικός, παρηγορητικός, ἐσωτερικός, γαλήνιος, μυστικιστὴς, παραπονιάρης, κατ' δευτῆς, λιγόπιστος πρὸς τὴ μοίρα, ἀγαπησιάρης καὶ τρυφερός, συχνὰ πρωτότυπος, λίγες φορὲς ἐπηρεασμένος, μὰ πάντα ποιητὴς ἀξιοπρόσεχτος, ἀπὸ τοὺς λίγους ποὺ φανήκανε τὰ τελευταῖα χρόνια.

Θὰ θέλαμε ὁμως νὰ τονίσουμε τὴν ἀμέλεια ποὺ δείχνει ὁ κ. Κυριαζῆς στὴν ὑπογραφή τῆς δημοτικῆς μας, ὑστέρημα σημαντικὸ γιὰ ποιητὴ νεώτερο, ἔτσι ποὺ στὸ ἴδιο τραγούδι νὰ ὑπάρχουνε δυὸ γραφές, «δύναμι» καὶ «δύση» (55) κι ἄλλοῦ ἢ γραφῆ: «παληές» (70 καὶ 82), κι ἀκόμα τὴν ἀφροντισιὰ του κάπου κάπου γιὰ τὸ στίχο ποὺ τονε σηματοθεύουμε κακόφτογγες χασμωδίες, καθὼς λόγου χάρι οὐδὲ στίχους ἀπὸ τ' ἀκόλουθα κομμάτια: 20, 44, 47, 52, 53, 65, 67, 69, 70, 71, 75, 79, 82.

Μὰ ποιητὴς ποὺ γράφει τραγούδια σὰν τ' ἀκόλουθο, εἶναι ἱκανὸς νὰ διορθώσει κάθε τεχνικὴ τοῦ ἀτέλεια.

Ἔτσι μιὰ μοίρα τόγραψε, Κ' ἔτσι γιὰ πάντα θάναι
 περίλυπη ψυχί.

Πίσω ἀπὸ τὶς ροδόχοιμες χαρὲς, ποὺ θὰ γελᾶνε,
 τὸ κλάμα σου ν' ἀχεῖ.

Μὰ ἐγὼ σὰ φῶς ἀγάπησα τὴ σκέψη τὴ θλιμένη
 τῆς μοίρας ριζικό,

νὰ πίνω τὰ φαρμάκια σου, στὸ στόμα μου νὰ μένει
 τὸ γέλοιο πιὸ γλυκό. . .

—Ἡ δευτέρη σειρὰ ἀπὸ τὰ «Σονέτα» τοῦ κ. Στέφανου Μόρφη, (ἢ πρώτη βγῆκε ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια) δείχνει τὸν ποιητὴ τῆς ἐπίμονο δουλευτῆ τοῦ δεκατετραστίχου, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ δύσκολα εἶδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Ὁ ἴδιος κ. Μόρφης, ποὺ εἶχε γράψει στὸ μεταξὺ μερικὰ ἔργα γιὰ τὸ θέατρο, δικαιολογεῖ τὸ γυρισμὸ του ἐπὶ τὴ σύνθεση τοῦ σονέτου του.

Τόσον καιρό πού χώρια είχαμε ζήσει
 κι ἄρρυθμος εἶχε τρέξει ὁ στοχασμός μου
 ἀπό τὸ διονυσιακὸ μεθῆσι
 στά πέρατα τοῦ ὄνειρεμένου κόσμου,
 πὼς τὸ πουλί δὲν τοῦ βολεῖ νὰ χτίση
 Σονέτο, τὴ φωλιά μου ἐβλεπα ἐμπρὸς μου
 τ' ἄπειρο κ' ἕνας φόβος μὲ εἶχε ἀρχίσει,
 πὸν εἶμουν ἔξω ἀπὸ σὲ καὶ μοναχός μου.
 Μὰ σὰ νὰ ματαμούκρινες μιὰν ὄρα,
 κ' ἔξαλλος πάλι γύρισα κοντὰ σου
 στὴ ρυθμικὴ κορνίζα σου, π' ἐχώρα
 ὅλα τὰ πάντα ἐμορφοφαιρισμένα.
 Καὶ τώρα νὰ πὼς μὲ φτερά Πηγᾶσου
 στά γέμια σου καὶ μένα ἔχεις ζεμένα.

Περιγραφὲς τῆς ψυχικῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ, ζουγραφιῆς ἀπὸ τὴν πλάση, ὄρες τοικνυμισμένες, στιγμὲς ἔκστασης, ἐρωτικούς ἀντίλαλους, μέρες θλιβερές, αἰσθήματα, χαρὲς καὶ φόβους, ἀπαντοῦμε στοὺς ἐντε- κασύλλαβους τῆς συλλογῆς. Ὁ στίχος τὶς περισσότερες φορὲς στρωτός, κάπου κάπου περπατᾷ δύσκολα, μὲ κακοπρόφεριτες συνίξεις, ὅταν φωνήετα ἢ φτόγγοι στριμογόμενοι χωροῦνε σὲ μιὰ συλλαβή. Ἀνάγκη νὰ προσέχει τοῦ στίχου ὁ τεχνίτης, μήπως ἡ συνίξιση δὲν εἶνε νόμιμη γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἁρμονία, καὶ νὰ τὴν ἀποφεύγει, χωρὶς βέβαια νὰ πέφτει στὸ ἀντίθετο κακό, κατακυλώντας στῆς χάσμωνιδίας τὸ φωνητικὸ χάος. Ἡ ποιητικὴ οὐσία κ' ἡ μορφή δὲ χωρίζονται. Τέλειο ποίημα, μόνο σὲ τέλειο στίχο μπορεῖ νὰ κλεισεῖ. Γιὰ νὰ ζήσει ἡ ποιητικὴ ἔκφραση— ψυχῆ, πρέπει νὰ εἶναι ντυμένη σὲ σῶμα πὸν ν' ἀνασαίνει ἀψεγάδιαστα. Οὐσία καὶ μορφή. Ψυχὴ καὶ σάρκα.

Γιὰ τοῦτο τὰ πιὸ ἀξια σονέτα τῆς συλλογῆς εἶναι κείνα πὸν δὲν ἔχουνε φραστικὰ καὶ μετρικὰ ὑστερήματα.

Νὰ πὸν μᾶς ἔφτασε ὁ χειμῶνας πάλι
 μὲ τ' ἄγριο ξεροβόρι, μὲ τὰ μαῦρα
 σύνεφα τῆς νοτιάς, καὶ στ' ἀκρογιάλι
 βουτίζει τ' ἀντιμάμαλου ἢ ἀνάβρα.
 Ρῆμαξε πάλι ὁ τόπος πὸν τὰ κάλλη
 γελοῦσαν μὲ τὴν παιχιδιάρικη αὔρα
 κ' εἶδα βαρειά ἢ σκιά της νὰ προβάλῃ
 καὶ μόνο ὅ,τι ἐποθοῦσα δὲν ξανάβρα,
 καὶ ὅτι ἡ χρονιά ἀπὸ μέσα μου εἶχε πάρει.
 Κι ἄχ νὰ εἶμουνα στὰ χρόνια τὰ δεκάξη,

κι ἄγουρο ἐγὼ τοῦ δρόμου παληκᾶρι
 στὸν πόθο νὰ σερνόμουνα τῆς πρώτης,
 πού θ'ἄγερνε κρυφὰ νὰ μὲ κοιτάξῃ
 πίσω ἀπὸ τὸ θολὸ τζαμόφυλλό της.

—Τὰ ἔργα τῆς τέχνης γεννιοῦνται τὶς περισσότερες φορὲς ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο πόνο. Μὰ τοῦτο δὲ θὰ πεῖ πὼς πρέπει ὁ ποιητὴς νὰ παρουσιάζει μὲ πένθος, μὲ κλάματα καὶ μὲ ἄλυγμους τὴν ἀπελπισία του ἀπὸ τὸν ἔρωτα, ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα πάθη, ἀπὸ τὸ γύρω του κόσμο. Ἰσα ἴσα ἐκφράζοντας τὸν πόνο του πρέπει νὰ βλέπει τὰ ἐγκόσμια μὲ μάτι πιὸ ἀψηλό, γαληνεμένο, παρηγορητικό. Τὰ «Θλιμένα λόγια» τοῦ ποιητῆ κ. Ἀντρέα Λοῖζου, θ'ἄλεγε κανεὶς πὼς εἶναι ξανάγούρισμα στὴ σημερινή ποίηση τῆς παλιᾶς καθαρευουσιάνικης «δλοφυρομένης σχολῆς».

Ἄλλο δὲν εἶναι μου ἡ ψυχὴ, παρ' ἓνα κοιμητήρι
 πού μέσα του θαφτήκανε γιὰ νὰ μὴν ἔρτουν πιὰ
 ἰδανικὰ κι ὄνειρατα ποῦχαν—καιρὸς—ἀνθίσει
 καὶ πού σὰ φύλλα πέσανε στὴ βαρυχειμωνιά...

Ἄλλο δὲν εἶναι μου ἡ ψυχὴ παρ' ἓνα κοιμητήρι
 κι' ὅπως στοὺς τάφους φέγγουσε χλωμόδευλα οἱ φανοί,
 ἔτσι κι αὐτὴ τὰ δάκρυά της πού ἀπελπισμένα χύνει
 μοιάζουσε φῶτα ἀβέβαια, σὲ πλάση σκοτεινὴ.

Κι ὅμως ὁ νέος ποιητὴς, προσπαθεῖ νὰ παρουσιάζει τὸ στίχο-
 του φροντισμένο καὶ τὴ γλώσσα του κανονισμένη γραμματικά. Ἡ κλίση
 του στὸ ρομαντισμό, δὲν τοῦ θαμπώνει τῆς ψυχῆς του τὴν ἄδολη ἐκ-
 φραση, καὶ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἡ ἐλεγειακὴ του ποίηση δὲν εἶναι
 ἄμοιρη ζωῆς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Π. Πι κ ρ ο ὺ : Χαμένα κορμιά, δηγήματα.

Ἐκδότης Χ. Γανιάρης, Ἀθήνα 1922.

Ὁ κ. Πικρὸς ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία. Προσέχει τὰ
 κάτω στρώματα, τοὺς ἀπόκληρους τῆς μοίρας, τὸ κοινωνικὸ κατακάθι,
 ὅλα τὰ θύματα τῆς σημερινῆς κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας. Ἡ πόρνη
 —αὐτὴ πρὸ πάντων—ὁ φυλακισμένος, οἱ φτωχοὶ πού ζοῦνε μὲ τὰποφά-

για τῶν ξενοδοχείων, ἀποτελοῦνε τὴν προτίμησή του· τὸ πράμα εἶναι πολὺ εὐχάριστο. Νὰ κι ἄλλος ἕνας συγγραφέας στὴ σειρά τῶν λίγων ποῦ ἔχουμε ποῦ ἀποφασίζει νὰ παρατήρησι τις αἰσθηματικὲς ἀναγοῦλες καὶ νὰ ρήξῃ μιὰ ματιὰ σπλαχνικὴ σ' ἕναν δάκκερο κόσμον δυστυχισμένον καὶ περιφρονημένον. Ἐμεῖς πιστεύουμε ἀδίσταχτα πὼς ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ κόσμου αὐτοῦ θὰ βγῆ μιὰ μέρα μιὰ καινούρια, γερὴ τέχνη.

Δυστυχῶς ἡ εὐγενικὴ πρόθεσι τοῦ συγγραφέα δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν του παράστασι. Τὰ γεγονότα μᾶς ἐμφανίζονται πολὺ ὤμα καὶ ἡ φρασσεολογία του σὲ πολλὰ μέρη καταντάει ἀνυπόφορη, ὄχι βέβαια ἀπὸ λόγους σεμνοτυφίας ὅσο ἀπὸ λόγους ἀπλῆς καλαισθησίας. Ἰσως ὁ κ. Πικρὸς ποῦ καταγίνεται πολὺ μὲ τὸ Ζολᾶ, νὰ δέχτηκε τὴν ἐπίδρασι τοῦ μεγάλου Γάλλου δασκάλου. Ἀλλὰ ὠρισμένα, ὑπάρχει κάπια διαφορὰ. Ὁ Ζολᾶ κατορθώνει τις πιδ ὤμες ἀλήθειες νὰ τις παρουσιάζει τόσο καλλιαισθητικὰ ποῦ ἡ ἔννοια τοῦ ὤμου νὰ ἐξαφανίζεται δλότελα. Ἀντίθετα, τὰ λόγια τοῦ κ. Πικροῦ ἀντηχοῦνε πολλὰς φορὰς μὲ τὴ χοντραδά μιᾶς ἀπλῆς βωμολοχίας. Αὐτὸ θὰ προέρχεται σίγουρα ἀπὸ κάπια παρεξήγησι τοῦ ρεαλισμοῦ ποῦ παρατηροῦμε καὶ σ' ἄλλους λογοτέχνες μας. Κατὰ τὴ γνώμη μας ὁ ρεαλισμὸς δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ φωτογραφικὴ καὶ φωνογραφικὴ ἀπόδοσι μιᾶς σκηνῆς ἢ μιᾶς κουβέντας. Θέλουμε νὰ εἰποῦμε πὼς χρειάζεται ἕνα ξεδιάλεγμα καὶ μέσα στὶς σκηνὲς καὶ μέσα στὸ διάλογο γιὰ νὰ ἀποχτήσουνε καὶ κείνες κι αὐτὸς ἕνα καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἀναγνώστη. Δὲν καταδικάζουμε ἀπόλυτα τὸ αἰσχρὸ ποῦ μᾶς τὸ δίνει ἡ ζωὴ καὶ εἶναι κι αὐτὸ ἕνα στοιχεῖο τῆς Τέχνης. Μὲ τὴν παρατήρησι πὼς πρέπει πάντα νὰ μᾶς γεννάη τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνησι καὶ τὴ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ζοῦνε μέσα στὸ βουρκο. Ἀπὸ τὴν ἐποψὴ αὐτὴ ὁ «Τάφος» τοῦ Ρώσσου Κουπρίν ἀποτελεῖ ἕνα παράδειγμα πολὺ διδαχτικὸ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴν χρησιμοποίησι τοῦ αἰσχροῦ. Ὁ κ. Π. ἐπιτηδεύεται ὕφος καὶ θέλει νὰ γίνῃ ὁ εἰσηγητὴς μιᾶς καινούριας τεχνοτροπίας στὸ δῆγημά μας, καινούριας ἐννοεῖται γιὰ τὴν Ἑλλάδα, παλιὰς ὅμως γιὰ τοὺς ξένους. Ἡ πρόθεσι εἶναι ἀξιόπαινη σὰν προέρχεται μάλιστα ἀπὸ νέον συγγραφέαν ποῦ δίνει πολλὰς ἐλπίδες. Μὰ τὸ ὕφος του ἐνῶ εἶναι ζωντανό, εἶναι συνάμα καὶ πολὺ ταπεινὸ, θὰ λέγαμε βάνανσο ἐνῶ ἀπὸ τὸ δῆγημα του λείπει τις περισσότερες φορὰς ἡ γοργὴ πράξι, ἡ κίνησι ἔκεινη ποῦ χαρίζει ζωὴν στὸ δῆγημα. Ὑπόθεσι, πλοκή, πράματα ἀπαραίτητα γιὰ ἕνα δῆγημα, σχεδὸν δὲν ὑπάρχουνε. Ἐχει ὅμως τὸ βιβλίον αὐτὸ πολλὴν παρατήρησι κοινωνικὴν καὶ ψυχολογικὴν, πλημμυρίζει ἀπὸ ἕναν παχυλὸ ἠδονισμὸν ποῦ δὲν κατορθώνει ὅμως ποτὲ νὰ

ἐξιδανικευτεί και γενικά μπορεί νά εἰπεί κανείς πὸς περιέχει τὰ σπέρματα μιᾶς μελλομένης δημιουργίας πολὺ ἀνώτερης. Μὰ ἡ γλώσσα ; Ἐπιτρέπεται σήμερα νέος ἄνθρωπος καὶ νά γράφῃ ἀκανόνιστη γλώσσα ;

K. II.

Ἡ ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ

Κωστή Παλαμά : «*Ἐκλεχτὲς Σελίδες*» μετ. E. Clément.

Δ. Π. Ταγκόπουλου : «*Φιλολογικὰ Πορτραῖτα*», *Τὸ Καινούριο σπίνι*.

K. Τριμογλίδη : *Χίλιες καὶ μιὰ νόχτες*.

Γράφοντας ὁ Philéas Lebesgue στὸ «*Mercur de France*» τῆς 15 Δεκεῖβρη γιὰ τὴ «*Νεοελληνικὴ φιλολογία*», μιλάει πλατιά γιὰ τὴ μετάφραση τῶν «*Ἐκλεχτῶν σελίδων*» τοῦ Κωστή Παλαμά στὸ Γαλλικό. Ἀναφέρει τὴν κρίση τοῦ μεταφραστῆ κ. Κλεμάν : «*Αὐτὸ ποῦ μᾶς σκλαβώνει μὲς στὴν ποίηση τοῦ Παλαμά εἶναι ποῦ ποτὲς ἀπὸ τὸ διανοητικὸ μέρος τῆς ποιήσεώς του δὲν τῆς λείπει τὸ αἶσθημα. Αὐτὸς ὁ ποιητὴς τῆς ἰδέας δὲν εὐχαριστιέται νά τὴ χρωματίζει μοναχά. Παθαίνεται γι' αὐτήν. Ἡ κίνηση τῆς σκέψης του ρυθμίζεται στοὺς χτύπους τῆς καρδιάς του. Κ' ἐξὸν ἀπὸ τίς πολύτιμες αὐτὲς ιδιότητές του, ἔχει καὶ τὸ υπέρτατο χάρισμα τῆς λέξης καὶ τὴ βαθειὰ ἔννοια τῆς τέχνης».*

Καὶ προσθέτει :

«*Ἀλήθεια ὁ Κωστής Παλαμάς δὲν ἀρκέστηκε νά ζυμώσει καὶ νά ἐπεξεργαστεῖ μιὰ γλώσσα καινούρια καὶ νά τὴν κάνει ἱκανὴ νά ἐκφράσει τὸ κάθε τί, «ὄλα τὰ μονοπάτια τῆς σκέψης κι ὅλες τίς ἀβυσσοὺς τοῦ αἰσθημάτος», παρὰ ἀνανέωσε ὅλη τὴν ποιητικὴ ὕλη, ἔφερε καινούριους ρυθμοὺς κ' ἡ στιχουργικὴ του δύναμις εἶναι ἀσύγκριτη ! Θεωρεῖ τὴν ποίηση ὡς τὴ συνθετικὴ ἔκφραση τῆς παγκόσμιας ψυχῆς καὶ μόλο ποῦ δὲν ὑποτάχτηκε ποτὲς στοὺς στενοὺς κανόνες καμιάς ποιητικῆς σχολῆς μπορούμε νά τον θεωρήσουμε σὰ μιὰ ἀπὸ τίς κορυφές τοῦ συμβολισμοῦ μὲς σ' ὅλον τὸν κόσμον.*

—Στὴν ἰδιαίτη φιλολογικὴ ἐπιθεώρηση μιλώντας γιὰ τὰ «*Φιλολογικὰ Πορτραῖτα*» λέει τ' ἀκόλουθα : «*Τὰ φιλολογικὰ πορτραῖτα*» γραμμένα μὲ ξεχωριστὴ ἰδιοφυῖα ἀπὸ τὸν κ. Ταγκόπουλο, φωτίζουνε τίς μεγάλες διανοητικὲς μορφές ποῦ ἀπὸ τὸ 1890 παρασκευάσανε τὴ γέννηση τῆς καινούριας φιλολογικῆς σχολῆς τῆς Ἀθήνας».

—Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ πρῶτο φύλλο τῆς «*Ἰσίδας*», τίς κρίσεις

του για την Ιταλική και τη νεοελληνική φιλολογία ο διευθυντής του περιοδικού κ. Αty René d'Yvermont, σημειώνει από τη σύγχρονη παραγωγή μας τη μετάφραση του Κ. Τρικογλίδη «Χίλιες και μιὰ νύχτες» και τὸ τρίπραχτο δράμα «Καινούριο Σπίτι» τοῦ Δ. Ταγκόπουλου.

«Ο κ. Τρικογλίδης, γράφει, εἶν' ἕνας σοφὸς ἀραβιστὴς ποὺ ἔχει κεραιωμένη και τὴν ἀξιόλογη μετάφραση τῶν παραμυθιῶν τοῦ Νάσρ-ἔν-Ντιν Χότζα.» Καὶ παρακάτω: «Χωρὶς νὰ θέλω νὰ ὑποτιμῆσω τὸν φημισμένο μεταφραστὴ τοῦ «Χίλιες και μιὰ νύχτες», τὸν Docteur Mardrus, σημειῶνω τὴν μετάφραση τοῦ ἴδιου ἔργου ποὺ ἔκανε τελευταία στὴν Ἑλληνικὴ ὁ κ. Τρικογλίδης, σύμφωνα μὲ τὸ ἀραβικὸ χεῖρόγραφο τοῦ Μουσείου τοῦ Μπουλάκου στὸ Κάιρο. Αὐτὴ ἡ μετάφραση ἀποδίνει τὴν ἀραβικὴ ψυχὴ καλῆτερα. Γιατὶ ἔργα ὅπως οἱ «Χίλιες και μιὰ νύχτες» κερδίζουνε τόσο πιὸ πολὺ, ὅσο διατηροῦνε τὸ cachet τοῦ πρωτότυπου. Ἄμα τὰ ἐξευρωπαίσουμε χάνουν τὸ χαραχτῆρα τους,

—Γιὰ τὸ «Καινούριο Σπίτι» γράφει: «Ο κ. Ταγκόπουλος εἶν' ἕνας συγγραφέας δραματικὸς ἀπ' τὴν καλὴ σχολή. Ἡ τέχνη του θυμίζει τὴν τεχνοτροπία τοῦ Ἴφεν. Ἐναντιοῖναι τοὺς κλασικοὺς, τοὺς συγχρονίζει. Τὸ Καινούριο σπίτι εἶναι κομεντί ἰδεῶν ψηλότερ' ἀπὸ τὰ συνειδησμένα. Καὶ τοῦτο τὸ δράμα θάχει ἐπιτυχία ἴδια μὲ τίς «Ἀλυσίδες», ποὺ βάλανε τὸν Ταγκόπουλο ἀνάμεσα στοὺς πιὸ καλοὺς δραματικούς τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας.

Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα φύλλα τῆς «Ἰσίδας» θάχω τὴν εὐκαιρία νὰ καθορίσω τὴν τέχνη τοῦ δραματικοῦ αὐτοῦ ποὺ μπορούμε νὰ τὸν χαρακτηρίζουμε, ὅπως εἶπα, καὶ πιὸ πάνω, γιὰ Ἴφενιστή.

Ὅσο γιὰ μᾶς, ὁ συγγραφέας τοῦ «Καινούριου Σπιτιοῦ» μᾶς εἶναι διπλᾶ ἀγαπημένος γιατί ἐξὸν ἀπ' τὸ δραματικὸ ταλέντο του, εἶναι καὶ ὁ ἰδρυτὴς τοῦ «Νουμά», τοῦ ἐξαίρετου περιοδικοῦ ποὺ ἔχει συγκεντρωμένη τὴν «πλειάδα» τῶν καλῆτερων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς Ἑλλάδας.»

Ἐπιγράμματα

ΣΤΟ ΣΦΥΡΟ ΜΕΛΑ

(Γιὰ τὸ νέο του βιβλίο)

Μὲ κεῖνα τὰ «Σφυρίγματα»
τὸν ἑαυτὸ σου σφυρίζεις
ἀφοῦ τὴν καθαρῆουσα
γιὰ γλώσσα σου προκήρυξεις

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΕΛΛΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Κ. Μπάλμοντ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Δ. Μπάλμοντ εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς μεγαλήτερος, ὁ μεγαλήτερος ἴσως σύγχρονος Ρώσος λυρικός. Μᾶζι τοῦ ἡ ρούσικη γλώσσα, γλώσσα βορεινῆ, ἀκαμπτη, καὶ βάρβαρη, ἀπόκτησε μιὰ λεπτὴ μελωδικότητα, μιὰν εὐλιγισία ἀφάνταστη, μιὰ τρυφερότητα τραγουδιστῆ.

Δίκαια κάπου γράφει ὁ ἴδιος ὅτι «τὸ τραγούδι τοῦ εἶναι ἡ ἐλεκτικότητα τοῦ ρούσικου λόγου, κ' οἱ ἄλλοι οἱ ποιητὲς πλάϊ τοῦ εἶναι μονάχα προδρόμοι, κι ὅτι αὐτὸς πρῶτος βρῆκε μέσα στὴ ρούσικη γλώσσα τὰ λυγίσματα, τὰ τραγουδιῶτά, τοὺς θυμωμένους καὶ τοὺς τρυφεροὺς ἤχους».

Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο, ἐχτὸς ἀπ' τὴ λυρική του μουρικότητα τὸν ἔκανε ξεχωριστὰ ἀγαπημένο ποιητὴ τὸν Μπάλμοντ. Τὴν ἐποχὴ ποὺ κυριαρχοῦσε γιὰ τὸν μυστικιστικὸ μηδενισμό τοῦ Ὁσόδωρος Σολογούπ, ὁ Μπάλμοντ πρῶτος ξανάμπατε στὴ ρούσικη ποίηση τὰ μοτίβα τὰ θριαμβικά, τὴν πίστη στὸν ἥλιο καὶ στὴν ὁμορφιά· λιγώτερο βορεινὸς ἀπὸ κάθε ἄλλον, ἀφῆκε τὴν τέχνη του νὰ λουστῆ στὸ ἀπολλώνιο φῶς. Εσφεύγοντας ἀπὸ τίς σταχτιὲς μονότονες, βαρεῖες μέρες τῆς βορεινῆς πατρίδας του, ἀφῆκε τὴν ψυχὴ του νὰ ξανοιχτεῖ στὶς Ταυρικὲς καὶ Κριμαϊκὲς ἀκρογιαλιές, πρὸ κοντὰ στὴν ἑλληνικὴ θάλασσα καὶ στὸν ἑλληνικὸ οὐρανό. Τοῦ μεσημβρινισμού τοῦ αὐτοῦ εἶχε πάντα τὴ συνείδηση πλήρη. Καὶ κάπου κρίνοντας τὸν ἑαυτὸ του, ἀφήνει αὐτάρεσκα νὰ δηλωθῆ Ἑλληνας, πρὸ ἑλληνας ἀπ' ὅλους τοὺς συμπατριῶτες του. Ὡς τόσο — καὶ δὲ θὰ εἶταν γνήσιος ποιητὴς ἂν γινότανε ἀλλοκῶς — ἡ πλακισιὰ μελαγχολία τῆς ρούσικης ψυχῆς σὰ μακρυνὸς ἀχὸς φλογέρας, σπαράζει μέσα σ' ὅλες τίς ἀρμονίες του. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀγαπήθηκε μὲ πάθος ἡ σειρὰ τῶν τραγουδιῶν ποὺ βγῆκε μὲ τὸν τίτλο, «ἄς εἶμαστε σὸν τὸν ἥλιο». Στὸ δεκαῆξι εἶχε κάνει ἓνα ταξίδι στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ καὶ γυρίζοντας μαζὶ μὲ βαθυστόχαστα σημειώματα γιὰ τὸ μυστήριό τῆς ζωῆς τῶν τόπων ὅπου μόλις ἀνατέλνει ἡ ἱστορία ἔδωκε τοὺς γαλιωνέζικους τοῦ στίχους, ποὺ μουσικώτερος καὶ μελωδικώτερος δὲν ἔδωκε ὡς τότε κανένας Ρώσος ποιητῆς.

Στὸ πεζὸ ὁ Μπάλμοντ ἔδωκε πολλὰ ποιητικὰ σελίδες. Ἡ «Ζούλια», ποὺ δημοσιεύεται στὸ σημερινὸ «Νουμά», εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ ἀπλά καὶ τεχνικὰ διηγήματά του. Ἐχωριστὴ θέση κατέχουσε στὴ ρούσικη τέχνη οἱ μελέτες του γιὰ τὴ ρούσικη ποίηση καὶ γιὰ τὴ ρούσικη γλώσσα.

Ἡ ἐπανάσταση τόνε βοήθηε στήν ἀκμὴ τοῦ ἔργου του. Θὰ εἶναι τώρα 55 χρονῶν. Μὲ τοὺς πρώτους ἐμιγκρόδες βρέθηκε στὸ Παρίσι καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἀκούστηκε κανένα του νέου ἔργο.

ΣΤ. Κ.

Ἡ «Ἀνθολογία τῶν Βέλγων ποιητῶν ποὺ σκοτωθήκανε στὸν πόλεμο»

Ἐπίκαιρα μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς τιμητικῆς γιορτῆς ποὺ ἔγινε σ' ὅλα τὰ κράτη τῶν νικητῶν γιὰ τὸν Ἄγνωστο Στρατιώτη — τὸ τραγικὸ σύμβολο τῆς νίκης — ἡ «Ἐταιρία τῆς ἀναγέννησις τοῦ βελγικοῦ βιβλίου», μάζεψε τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ ποιήματα τῶν βέλγων ποιητῶν ποὺ σκοτωθήκανε ἢ πέθαναν στὸν πόλεμο κ' ἔβγαλε, ἔτσι ἓνα εἶδος τιμητικὸ μνημόσυνο, νὰ ποῦμε, τὴν «Ἀνθολογία τῶν βέλγων ποιητῶν κτλ.»

Μὲς στὴν ἀνθολογία αὐτῇ, μὲ πρόλογο τοῦ Μωρίς Βιλμότ καὶ μ' ἓνα γράμμα, ἀντι πρόλογο, τοῦ στρατηγοῦ Baron Jacques, βρίσκονται κομμάτια ἀπὸ τὸ ἔργο ἀρκετῶν ποιητῶν. Καὶ βέβαια πὼς οἱ πιὸ πολλοὶ μιὰ καὶ ἡ ἐξέλιξή τους κόπηκε βίαια μὲ τὸν τραγικὸ τους θάνατο, ὅσα εἶχανε δοσμένα στὴν ποίηση ἴσαμε τότε δὲν εἶτανε τίποτα σημαντικὸ, ἀπ' αὐτὰ ποὺ ξεχωρίζουν στὶς λογοτεχνίες τῶν διάφορων λαῶν, καθὼς ὁ Φίς, ὁ Ντεζαρντέν καὶ ἄλλοι, ποὺ καθόλου δὲ θὰν τοὺς μαθαίναμε ἡμεῖς οἱ ξένοι δίχως τὴν ἀνθολογία. Εἶναι ὅμως κι ἄλλοι μὲ κῦρος ἀρκετὸ σὰν τὸ Μπουμάλ, τὸ Ντεβὸς, λόγου χάρη, ποὺ τὸ ἔργο τους, πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο ἀκόμα, εἶτανε γνωστὸ σ' ἓνα πλατὺ κοινὸ κι ὄξω ἀπὸ τὰ σύνορα τὰ βελγικὰ, ἔτσι ποὺ ἡ ἀνθολογία γι' αὐτοὺς ἀπομένει σὰν καθάρια ἐπιμνημόσυνη τιμῇ.

ΜΙΚΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

JEAN—JACQUES ROUSSEAU

Ἄ Βολταῖρος τὸνὲ βρίζει. Ἡ πατρίδα του, ἡ ψευδοδημοκρατικὴ Γενέβη, τὸνὲ διώχνει. Ἡ γυναίκα του, ἡ κουτὴ Τερζέζα, τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν καταφρονεῖ. Οἱ ἀριστοκράτες τὸν μισοῦν. Ὁ λαὸς οὔτε τὸν διαβάξει, οὔτε τὸνὲ νοιώθει. Ἀκούει, μονάχα, πὼς κάψανε τὰ βιβλία κάποιου αἰρετικοῦ, ἀπ' τὴ Γενέβη.

Μαλλώνει μὲ τοὺς φίλους του τὸνὲ πιὸ στενοῦς. Δυσσαρεστεῖ τοὺς πιὸ δυνατούς τοῦ προστάτες. Τὴ φλογίζουν ὡστόσο, τὴν ψυχὴ του, ἡ

καλοσύνη, ἢ τρυφεράδα καὶ τὸ πάθος. Αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ του. Ἡ σκέψη του. Ἡ τέχνη του. Κάθε τι ποῦ δὲν τονὲ συνελαίρνει, δὲν τοῦ φλογίζει τὴν καρδιά, εἶναι ψέμμα. Ἀνήθικο. Ἀμαρτήμα. Πιστεύει μόλα ταῦτα, ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, πὼς στάθηκεν ὁ πιὸ ἀνεξίτητος ἀνθρώπος στὸν αἰῶνα του.

Δοκιμάζει, κάποτε, νὰ γράψῃ ἥρεμα. Ψυχρά. Φ ρ ό ν ι μ α. (εἰσαγωγή στίς: Lettres écrites de la Montagne). Τυχαίνει ὁμως νὰ τοῦρθεῖ στὴν ἄκρια τῆς πέννας του, καμιὰ ἀπὸ τὶς μαγικὰς λέξεις ποῦ τὸν ἤλεχτροῦζον π. χ. φύση, θρησκεία, ἐλευθερία, ἀδερφοσύνη. Σὰν πληγωμένο τότε λιοντάρι, ἀδράχνει τὴ μαγικὴ λέξη καὶ χυμίζει, μὲ τὸ μεθῆσι τοῦ πάθους του, στὸν κατήφορο τῆς χιμαιρικῆς του ἰδεολογίας. Μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια σελίδα, ἔχειλη ἀπ' τὴν πιὸ παθητικὴ φράση ποῦ ἐγνώρισεν ἡ γαλλικὴ πρόξα, οἱ ἀκονισμένες, ψυχρὲς, φρασοῦλες τοῦ Βολταίρου μοιάζουνε μὲ ἠλεκτρικὰ λαμπιόνια δίπλα σὲ δάσος φλεγόμενο. Οἱ σοφοὶ ὑποστηρίζου πὼς ὠρισμένες οἰκονομικὲς ἀφορμὲς, φέρανε τὴ γαλλικὴν Ἐπανάσταση. Βγάλτε τὸ Ρουσσώ καὶ θά βλέπατε πόσο στερεὰ θάσπεκεν ἀκόμα στὰ πόδια τῆς γαλλικῆς ἀριστοκρατίας καὶ ἡ παπαδοσύνη.

X. ΜΟΛΙΝΟΣ

Ἡ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΟΥ ΡΙΣΗΡΙΝ

Σημειώνουμε τὴ μεταφράση τῶν «*Τσιγγάνικων Τραγουδιῶν*» τοῦ Jean Risherin ἀπὸ τὸ συνεργάτη μας κ. Ν. Πετιμαζᾶ—Λαύρα. Τὰ δροσερὰ καὶ γεμάτα ψυχὴ αὐτὰ τραγοῦδια εἴχε καταπιαστεῖ, δῶ καὶ χρόνια, κάποιος ἀπ' τοὺς παλιούς λογίους. Μά, θέλοντας, φαίνεται, καλλιτέχνη νὰ τὰ φρομάρει στὴ γλώσσα μας βγήκανε τότες ἄψυχα τραγοῦδια τὰ περισσότερα, κατὰξερα, ποῦ δὲ μολογούσανε τίποτα. Δὲν τὰ σημάδευε καμιὰ καλλιτεχνικὴ συγκίνηση.

Ὁ κ. Ν. Πετιμαζᾶς πέτυχε. Καὶ πέτυχε πρώτα γιατί εἶναι ποιητῆς ὁ ἴδιος κ' ὕστερα γιατί δὲν ἀπόμεινε στὴν «ξερὴ ἐρημνεῖα τοῦ γραμματος». Τοὺς ἔδωσε τὴ δική του πνοή, ζωὴ καινούρια, ἕνα φῖνο αἴστημα καλλιτεχνικό. Τᾶφερε στὴ γλώσσα μας σὰ ρωμαίικα τραγοῦδια. σχεδὸν πρωτότυπα, χωρὶς νὰ τοὺς ἀφαιρέσει ὁμως τὴν ψυχὴ, τὴ δροσιά καὶ τὴ φρεσκάδα,—τὸ «γοργὸ σκοπὸ χαρμόσунου τυμπάνου». Ἐργάστηκε σὰ δημιουργὸς κ' ἡ μετάφρασή του πρέπει νὰ λογαριαστεῖ ὡς δημιουργικὴ ἐργασία,—ὅπως δὰ τέτοια εἶτανε καὶ τοῦ κ. Πάλλη ὅταν μετάφραζε τὸ θαυμάσιο κείμενο τραγοῦδι τοῦ Burns: Γιάννη μου, Ἀγάπη μου, Γιαννάκη, (John Alderson, my Jo, John), τοῦ Καρθαίου στὴ Μπαλλάντα τῆς φυλακῆς τοῦ Ρέντιγγ κ' ἕνα δυὸ ἄλλες πιστὲς στὴν ἀπιστία τοὺς δημιουργικὲς στὴ γλώσσα μας μεταφορὲς.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΑΙ, τὸ εἰδικό.

Γνωστὸ πῶς στῆ νέα ἑλληνικὴ τὸ καὶ τὸ μεταχειρίζομασθε καὶ μὲ τὴ σημασία τοῦ πῶς, τοῦ ὅτι, νὰ ποῦμε· λ.χ. λές καὶ κοιμάται = νομίζεις πῶς κοιμάται· τώρα πῶς ἔγινε τὸ καὶ τὸ συμπλεχτικό, πού λένε, νὰ γίνεῖ εἰδικό;

Ὁ λόγος εἶναι πρῶτα ἀπὸ φθογγικὴ πάθησι καὶ κατόπι ἀπὸ παρετυμολογία.

Τὸ ἀρχαῖο εἰδικὸ ὅτι χάνοντας κανονικὰ τὸν ἀρχικὸ ἄτονο φθόγγο ο (λέγω ἄτονο, γιατί ὄντας προκλιτικὸ στὴν προφορά δὲν ἔχει καθόλου τόνο τὸ εἰδικὸ ὅτι) ἔμεινε: ἴτι(=γιατί, γνωστότατο): δὲν ἔρχομαι ἴτι δὲν μπορῶ.

Ἀπὸ τὴ συνίζησι τοῦ ἴτι μὲ ἐπόμενο φωνητικὸ φθόγγο λ.χ.

κάτεχε, ἴτι ὀΡῆγας δὲν τὸ ξαίρει (τις).

κάτεχε, ἴτι ἔχω γνώσι (τις)

πεῖς ἴτι ἦτον ἐπολλοί (τις) (Ἀπ' τὸν Ἑρωτόκριτο).

γίνεται ἡ συνηθισμένη μετάθεσι τῆς ἀρθρώσεως τοῦ τι ἀπὸ τὴν ἀκρόγλωσσα καὶ τίς δοντορίζεις, στῆ μεσόγλωσσα καὶ τὸν οὐρανίσκο κῆτσι πῶς ἀκούεται κη.

Παράδειλα: φτειάνω—φκειάνω, φυάρι—φκυάρι, πτυάς (φίδι)—φκυάδι (λεξ. Βυζ.), ἀφτιά—φκιά (Κεφαλονιά), πυροστιά—πυροσκιὰ (Καστελόριζο).

λές ἴτι ἄλλος (τιῆλλος) δὲν τὸ ξαίρει—λές κηῆλλος...

θαρρεῖς ἴτι ἔχω τὴν ἀνάγκη σου;—θαρρεῖς κηῆχω...

Ἡ φσιολογικὴ ἐξήγησι εἶναι τούτη:

Τὸ προηγούμενο φῆσκαὶ τὸ τ μὲ τὸ 2 (ποῦ προφέρνεται ἐδῶ: χ1) κάνουνε τρία σύμφωνα στῆ σειρά, ξεπέφτει λοιπὸν κανονικὰ τὸ μεσιακὸ ἀπ' τὰ τρία, τὸ τ, καὶ τότε τὰ: φχ1, σχ1 γίνονται κανονικὰ φκ1σκ1: φτχυάρι—φχυάρι—φκυάρι, πυροστχ1ἄ—πυροσχ1ἄ—πυροσκιἄ, ἔτσι καὶ: λές τχῆλλος—λές-κηῆλλος—λες-κηῆλλος θαρρεῖς τχ1ἔχω—θαρρεῖς-κη1ἔχω—θαρρεῖς-κη1ἔχω κτλ.

Καὶ μιὰ ποῦ εἶπανε κη μὲ ἀκόλουθο φωνήεντο: λές κη ἀντιλαλεῖ (=τιάντιλαλεῖ), φυσικὰ τὸ συγχύσανε μὲ τὸ σύνδεσμο κη=καὶ, κῆτσι εἶπανε καὶ καὶ μὲ ἀκόλουθο σύμφωνο: λές καὶ κοιμάται (=ἴτι κοιμάται).

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΟΛΩΜΟ...

Ἀγαπητέ μου «Νουμά»!

Στὰ εἰκοσάχρονά σου δέξου καὶ τοὺς θερμότερους χαιρετισμοὺς ἐνὸς ἀπὸ τοὺς φίλους σου καὶ μαθητῆς σου ποὺ ἀνδρῶδες βγήκε ἀπὸ τοὺς πιδὲ ἀξιότους καὶ πιδὲ τρανοὺς, εἶχε ὅμως καὶ αὐτὸς μερικὰ χαρίσματα, καὶ τὸ σπουδαιότερο, τὸ ὅτι δὲν ἔγινε, κατὰ τὴν ἐκφρασὴ σου, ποτὲ ραβδί γιὰ τὴν πλάτη ἐκείνου ποὺ μὲ τόση ἀγάπη ἐκοίταζε νὰ διαφημίζει καὶ τὸ παραμικρότερο ταλέντο ποὺ ἤθελε συναντήσει καὶ τὸν παραμικρότερο συνεργάτη του. Κρίνω περὶτὸ νὰ ἀραδιάσω ἐδῶ μερικὰς ἀπὸ τίς κοινοτοπίες ποὺ παρουσιάζονται πάντοτε σὲ ὅλες τίς μεγάλες γιορτὲς καὶ τὰ ἑορταστικά. Τὸ ἔργο σου εἶναι γνωστὸ. Ἡ ἰδέα, ποὺ γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσεις ἀφιέρωσες τὴ ζωὴ σου, ἔγινε πιά ἀλήθεια πού, μέσα τους, τὴν παραδέχονται πιά καὶ οἱ ἀντίπαλοί της—καὶ ἴσως καὶ γιὰ τοῦτο νὰ ἔχει γίνει καὶ λιγάκι πιὸ πεζή, σὰν πᾶσα ἰδέα ποὺ γίνεται κοινὴ ἀλήθεια—καὶ ἴσως καὶ γι' αὐτὸ γίνεσαι τώρα καθαρὸ λογοτεχνικὸ περιοδικό, γιὰ νὰ μείνεις στοὺς ὑψηλοὺς κόσμους τῆς τέχνης, ὅπου ἡ ἰδέα

(Σκίτσο Σπ. Βανδώρου)

δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ἀλήθεια, παρὰ τὸ ἐναντίο ἢ ἀλήθεια γίνεται ἰδέα. Ἦθελα νὰ σοὺ κάνω τὸ χατήρι, ἀφοῦ μοῦ τὸ ζητᾶς, νὰ σοὺ δώσω καὶ τίποτα δικό μου γιὰ τὴ νέα σου περίοδο· λυποῦμαι ὅμως ποὺ ἡ φιλολογία καὶ ἡ ποίηση ὅπου καταγίνονται σήμερα δὲν εἶναι γιὰ τίς καλές σου σελίδες. Ἄν θέλεις μπορεῖς νὰ βάλεις στὸ χρωματιστὸ σου ἐξώφυλλο τὴ ρεκλάμα τῶν νέων μου ἔργων. Γιὰ τίς καλές σου ὅμως, τίς ἄσπρες σελίδες, τὸ πολὺ πολὺ μπορεῖς νὰ φιλοξενήσεις μερικὸς στίχους τοῦ ἀπόστρατου λογοτέχνη σου. Δυστυχῶς, γιὰ πολλοὺς λόγους δὲν

ἔχω κατορθώσει νὰ ταχτοποιήσω στὸ γραφεῖο μου τὰ παλιόχαρτά μου—καὶ ὁ κυριώτερος λόγος εἶναι ὅτι δὲν ἔχω γραφεῖο. Γιὰ τοῦτο ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ μείνω εὐχαριστημένος μὲ ὅσα ἀνέκδοτά μου

εμπόρεσα να βρω πρόχειρα. Στά χαρίζω και κίμε τα ό,τι θέλεις — δέ γράφω: ό,τι τούδε πρέπει· γιατί τότε θα εΐταν περιττό και να τα στείλω. Οί στίχοι μου αΐτοι είναι γραμμένοι σε διάφορες εποχές. Οί νεώτεροι είναι του 1919 προτελευταίου δηλαδή λογοτεχνικοΰ μου—ας τόν ποΰμε έτσι—χρόνου. Οί παλαιότεροι είναι του 1910. Μιλούνε για τόν ξρωτα και για την αγάτη. Έπειδή τότε ήμουνα όπωσδήποτε νέος, τό ποΐημα είναι πιο άδέξιο και πιο γεροντικόν στά ζητήματα τής καρδιάς. Τώρα πον έγέγρασα τά βλέπω άλλοιως τά πράγματα. Πα-ραδέχομαι και τό βλέπω κατακάθαρα, πώς ό κακομοίρης ό ξρωτας δέν είναι και τόσο κακό βοτάνι όπως ήθελα και καλά να τόν βλέπω, και πώς τό λουλούδι του δέ μαδάει τόσο εύκολα — ή κιάν μαδήσει, άλλο θ' άνθησει—και ύπως και πολλά μαζί..

Προτού να κλείσω τό γράμμα μου, νομίζω, πώς πρέπει να σοΰ εξηγήσω πώς ή ζωή μου δέν είναι έντελως χωρίς ποΐηση. Ή δέν τό βρίσκεις πώς είναι ποΐηση τό να θυσιάζει κανείς την ποΐηση, για να μεγαλώσει τά παιδιά του — και, άλίμονο να κάνει υπερστικισμό στό παιδί του που είχε βαριά άρρωστήσει, σε μια εποχή κάπως ακατάλληλη για τέτοιο είδος έπιστημονικόν· νεωτερισμούς. Όπωσδήποτε έχω την πεποί-θηση πώς ή νέα μου αΐτη ποΐηση θα είναι ή μόνη που θα βρει ευ-νοϊκή κριτική από τόν κ. Φώτο Πολίτη—όχι μονάχα ή μόνη μέσα στη δική μου φτωχοπαραγωγή, παρά και μέσα σ' όλίκερη τή νεοελληνική, έξόν από τό Σολωμό, φιλολογία. Κ' έτσι, μέσα στους ποιητές, έχομαι άμέσως ύστερα από τό Σολωμό.

Κηφισιά 11)24 του Γενάρη 1923

Σε χαιρετώ
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΝΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΓΛΗΝΟΣ

Φίλε «Νουμάς»,

Βρίσκομαι στην άληθινά εύχάριστη θέση να διορθώσω όσα έγγρα-ψα στό προηγούμενο φύλλο σου (σελ. 132) σχετικά με τόν κ. Γληνό. Φαίνεται πώς οι φίλοι από υπερβολική στοργή σε μένα, μου μεταδώσανε κάπως φουσκωμένα όσα είπε στόν «Έκπαιδευτικό Όμιλο» ό κ. Γλ. για μένα και για τά δράματά μου — και τό πιστεύω αυτό, γιατί ό κ. Γλ. αΐθρόρητα ήρθε στα «Εικοσάχρονα» και μίλησε με τόσο ένθουσιασμό μπροστά σε τόσο κόσμο, και με τόσο σέβας για τό έργο μου και για τό «Νουμά». Έτσι, με τούτη δώ τή δήλωση ξελαφρώνω για τό άδικο ποΰκαμα.

Με αγάπη
Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Libre

Ἐβγαλε καὶ τὸ δεύτερο νούμερο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ὀ κ. **Α. Ρουσσέλ**. Ὁ τίτλος του, Libre (λεύτερος), δὲν εἶνε τυχαία παρμένος. Τονὲ δικαίωνει, μὲ τὸ παραπάνω, ἡ εὐγενικὴ ἀνεξαρτησία ποὺ κρίνει τὴ λογοτεχνικὴ μας ζωὴ ὁ καλόγνωμος αὐτὸς ἐρευνητὴς τοῦ ἑλληνικοῦ Λόγου, δίχως ὑπερκριτικά κατσουφιάσματα, δίχως πικρόχολη ἀπογοήτευση, ὅπως δὴ μᾶς συνειθίσανε οἱ διάφοροι δικοὶ μας Σέντ - Μπέβ. Ὁ κ. Ρουσσέλ, γερὰ ἀρματομένος μὲ τὴ βαθειὰ μελέτη τῆς λογοτεχνίας τῆς πατρίδας του, σκύβει, μὲ φωτισμένη ἀγάπη, ἀπάνω σὲ κάθε λογοτεχνικὴ προστάθεια τῆς χώρας μας καί, δίχως νά χάνεται σὲ κικό-τεχνες συγκρίσεις μὲ ξένα πρότυπα, λέει τὴ γνώμη του παστοικά, τίμια, εὐγενικά, μὲ τὴν κομψὴ φρασεολογία ποὺ κτεχέουν τὸ μυστικὸ τῆς μονάχα οἱ γνήσιοι συντοπίτες τοῦ Ἀνατολ Φράνς. Ὑποστηρίζει τὴν κάθε κρίση του μὲ κείμενα, μὲ ἀπόδειξεις, δίχως ἀοριστολογήματα, δίχως κουραστικὰς γενικότητες. Οἱ μπαχτές ποὺ δίνει κάποτε, μὲ τὸ γάντι ὅμως, πονάνε ἀλλὰ δὲ σὲ θυμώνουν, ὅπως λ.χ. στὴν ἀνάλυση τῆς ποιητικῆς διαθήκης τοῦ Σκίπη, ὅπου τὴν ἀπέραντη ἀντικείμενα τοῦ ποιητῆ τῆς «Αἰολικῆς Ἄρπας, γιὰ τὸν Παλαμά, τὴν ἀποδίδει στὴν πίκρια τοῦ Σκίπη ποὺ δὲ μπόρεσε, μὲ τοὺς 20 τόμους του, νά γνωρίσει τὴ μεγάλη, τὴν ἀληθινὴ φήμη ποὺ κυκλῶνει τὸν τραγουδιστὴ τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς».

Γιὰ τὰ «Φιλολογικὰ Πορτραῖτα» τοῦ Δ. Ταγκόπουλου, μιλεῖ διεξοδικά, μὲ πολλὴ φινέτσα, καὶ στὰ δύο νούμερα τοῦ περιοδικοῦ του, θὰ συνεχίσει δὲ καὶ στὸ τρίτο. Ἴσως, στὸν ἄλλο «Νουμά», μεταφράσουμε μερικά κομμάτια ἀπὸ τὴν ἀνάλυση αὐτῆ τοῦ κ. Ρουσσέλ.

Νέα Ζωή

Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια μᾶς ἦρθε τὸ 2ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Νέα Ζωή» μὲ ὕλη ἐκλεχτὴ καὶ φροντισμένη. Περιέχει μίαν ἀξιόλογη μελέτη τοῦ Κ. Οὐράνη γιὰ τὸν Πορτογάλλο ποιητὴ Augusto Gil. Ἐπίσης τὸν «Ὀδυσσεά» τοῦ Α. Γερμανοῦ, τὸ δῆγημά τοῦ Δ. Βουτυρᾶ «Στ' ἀπόκειντρα», τῆς Μυρτιώτισσας τὸ «Σπιτάκι τῆς βουνοπλαγιάς», μιά μελέτη τοῦ Καλομοίρη γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ, κ.ἄ. Στὸ τεῦχος, αὐτὸ ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ «Νουμά» τοῦ Αὐγούστου τὸ πέμπτο τραγοῦδι τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου ἀπὸ τὰ «Γυρίσματα στὸ ξέφωτο», κ' ἓνα ποίημα τοῦ Κ. Γ. Καρυωτάκη.

Ἡ Νέα Πολιτικὴ

Μὲ τὸν τίτλο αὐτὸ ἄρχισε νά ἐκδίδεται καινούρια δεκαπενθήμερη ἐπιθεώρηση μὲ ὕλη τὸ περισσότερο πολιτικῆς μορφῆς. Διευθύνεται ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸ κ. Κώστα Τουρνιάκη. Περιέχει ὡς τόσο καὶ σελίδες φιλολογικῆς, ὅπως ἡ μελέτη «πῶς πρέπει νά σκέπτονται οἱ Νέοι», τὸ δράμα τοῦ Στριντμπεργκ «Ἡ σονάτα τῶν βρυκολάκων», κ. ἄ.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Mercure de France, 1 του Γενάρη 1923 : Άντουάν Όρλιάν μιὰ μελέτη γιά τόν Παστέρ. Πώλ Όλιβιέ, ἡ ψυχὴ τὸν παιχιδιῶν. Άντόλφ Ρενέ: Λεὸν Μπλουά. Ρενέ Τρωτμάν, οἱ ἀρραβῶνες τοῦ ὑπολοχαγοῦ Λαφονταίν (νουβέλλα). Μωρίς Γκαρσόν: Δίκες γιά μαγγανεία. Λουί Ντυμὺρ, οἱ Ντεφατίστες (ρομάντζο). Ἐπιθεώρηση φιλολογικὴ, ἐπιστημονικὴ, πολιτικὴ, βιβλιογραφία κτλ.

Le Monde Nouveau, 1 τοῦ Γενάρη 1923. Κονστάν Μπουρκέν Πῶς πρέπει νὰ γράφουμε οἱ φιλόσοφοι, Ἐλί Μπουσάρ. Τὸ γλωσσολογικὸ ζήτημα στὸ Βέλγιο. Ρενέ Ντυνάν: Ὁ Λουί Ντυμὺρ ρομαντζογράφος. Δο Φερνάν Μερλέν: Τὸ πρόβλημα τοῦ φεμινισμοῦ. Πώλ Λουί Ἡ παρακμὴ τῆς μουρξομαζικῆς κοινωνίας. Ἐπιθεώρηση θεατρικὴ, πολιτικὴ κτλ.

Revue Critique des Idées et des Livres, Δεκεμβρίου τοῦ 1922. Φρανσουά Ρσνιέ: Οἱ Φασιστὲς ἢ οἱ μαθητὲς πὺν γίνηκαν δασκάλοι. Μωρίς ντέ Νουαζέ: ἀπὸ μιὰ ταρατσα (ποίημα). Ζὰν Λονιόν: οἱ ἐποχὲς κ' οἱ ὄρες στὴν Ἀθήνα. Μ. ντέ Ρού: πολιτικὰ σημειώματα. Ἄντρέ Τεριβ, ἡ φιλολογικὴ ζωὴ, θέατρο, τέχνες, βιβλιογραφία.

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

—Στὸ ἐρχόμενο φύλλο τοῦ «Νουμά» θὰ δημοσιευτεῖ μιὰ πλατιά μελέτη τοῦ Δ. Π. Ταγκόπουλου γιά τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ *Γιάννη Καμπύση*.

—Ὁ κ. Ἀλέξ. Πάλλης τυπώνει σὲ βιβλίον τὸν «Μπρουσσό», τὶς ταξιδιωτικὰς ἐντύπωσές του πὺν εἶχε δημοσιέψει τὸ 1921 σὲ συνέχεια ἀρκετῶν φύλλων τοῦ «Νουμά», ξανακοιταγμένες καὶ πλουτισμένες μὲ σημειώματα σὲ τρόπο πὺν ἐξὸν ἀπὸ τὴν ξεχωριστὴ λογοτεχνικὴ τους ἀξία, μὲ τὸ λεπτὸ χιοῦμορ καὶ μὲ τὴ φίνα παρατήρηση τῆς ρωμαϊκῆς ψυχῆς ἀποτελοῦν ε καὶ μιὰν ἐγκυκλοπαίδεια γεμάτη πληροφορίες, ἀνέκδοτα, σημειώματα, χαρακτηρισμοὺς προσώπων καὶ πραγμάτων.

—Τὰ ὀνόματα τῶν δύο νέων πὺν φιγουράρουνε στὸ πρῶτο τραγοῦδι τοῦ Burns δὲν εἶναι τὰ ἴδια μὲ κείνα πὺν ὑπάρχουνε στὸ ἀγγλέζικο πρωτότυπο. Ἐκεῖ ὁ Γιάννος λέγεται Βίλλυ κ' ἡ Μάρω, Νέλλη. Ὁ μεταφραστὴς ἔκανε τὴ μικρὴ αὐτὴ παραλλαγὴ γιά νάνα κοντῆτερα στὴ Ρωμαϊκὴ ζωὴ, πὺν δὲ θ' ἀνεχόντανε βέβαια καμιὰν Ἀσθίδα Νέλλη νά κοιμάται . . . σ' ἀνθισμένη βραγιά! Τὸ τραγοῦδι ἔχει στὰ ἀγγλέζικα τὸν τίτλον «Blooming Nelly» πὺν θὰ πει «Ἡ ἀνθούσα ἡ Νέλλη».

Ὅσο γιά τὸ ἄλλο τραγοῦδι, τὸ «Χαρούμενον χῆρο», ἄς μὴ νομίσουνε οἱ ἀναγνώστριες τοῦ «Νουμά» ὅτι ὁ Burns εἶτανε μισογόννης. Κάθε ἄλλο Σ' ἄλλα του τραγοῦδια ἔχει τραγοιδῆσει πολὺ τρυφερὰ τὶς γυναῖκες καὶ τὰ περισσότερὰ του ποιήματα εἶναι ἐρωτικὰ. Ἐξάλλου, ἔχει ἓνα ποίημα «Τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας» πὺν εἶναι σ' αὐτὸ περισσότερον φεμινιστῆς καὶ ἀπὸ τὴν κ. Παρρέν

και που κραυγάζει στο τέλος την αρχή του τραγουδιού της γαλλικής επανάστασης. που είτανε τότε στο φόρτε της: «Ca-ira! Ζήτω ή Α. Μ. ή Γυναίκα!»

— Στο «Έθνος» των 23 του Γενάρη ο Δ. Ταγκόπουλος δημοσίεψε πρωτοσέλιδο άρθρο με τον τίτλο: «Τò χρέος της Πολιτείας». Στο άρθρο του υποστηρίζει με δύναμη και με σωρό επιχειρήματα πώς ή Πολιτεία έχει χρέος ν' αγοράσει τα τελευταία χρόνια του Παλαμά, του Ξενόπουλου και πέντε δέκα ακόμα λογοτεχνών, για νάν τάφιερώσουνε στο δημιουργικό τους έργο.

«Η νάνοίξει την 'Ακαδημία, λέει ο Ταγκ., ή νάν τους δώσει τη σύνταξή τους, όσοι απ' αυτούς είναι υπάλληλοι, και νάν τους δώσει ακόμα κι από πενήντα, εκατό χιλιάδες δραχμές, προαγοράζοντας ένα δυό έργα τους που θάν της δηλώσουν πώς θά γράψουνε.

Πρέπει νά ενισχύσει ή Πολιτεία, γράφει, και τò πνευματικό μέτωπο, παράλληλα με τò Στρ. Μέτωπο, γιατί μιá νίκη πνευματική ισοφαρίζει με στρ. νίκη».

— Στο «Εικοσάχρονα του Νουμά» έγινε κάλιο λάθος στη σελιδοποίηση, του βιβλίου που παρακαλούμε νά διορθωθεί. Οι σελίδες 42 και 43 τυπωθήκανε λάθος. Η 42 πρέπει νά πάει στη 43 και ή 43 στη 42 για νάρθει σωστά τò κείμενο.

— Στη «Φοιτητική Συντροφιά» έδωσε ο Ρήγας Γκόλφης δυό κριτικές, διαφωτιστικές όμως ομιλίες για τò έργο του Ψυχαρη. Θά γράψουμε σχετικά στο ερχόμενο.

— «Όσα δημοσιεύονται χωρίς έπιγραφή στη «Φιλολογική και καλλιτεχνική Ζωή» προέρχονται από τη Διεύθυνση του «Νουμά» που υιοθετεί και κάθε τι ανυπόγραφο και τò λογαριάζει για δικό της άμα συμφωνούνε οι γνώμες της με κεινών που γράφουνε ή κρίνουνε κάτι σ' αυτή την επιθεώρηση.

— Ο «Νουμάς» ανταλλάσσεται μόνο με φιλολογικά περιοδικά και κρίνει κάθε λογοτεχνικό βιβλίο που θάν του σταλεί σέ δυό αντίτυπα.

— Δωρεάν δέ στέλνεται σέ κανένα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Α. 'Αφού γράφετε σάλλα περιοδικά, περιττό νά μās στέλνετε συνεργασία. Θέλουμε μόνιμο συνταχτικό προσωπικό κι όχι ελεύθερους σκοπευτές.
κ. Μιλ. Φ. Έχουμε την αρχή νά μη δημοσιεύουμε μετάφρασες από δεύτερο χέρι. Μονάχα από τη γλώσσα τού πρωτότυπου γίνονται δεχτές.
κ. 'Αλ. Πασ. Καλό τò δήγημά σου και με τή σειρά του θά δημοσιευτεί. Σημείωσε μόνο πώς τὰ τρία πρώτα φύλλα είναι από τώρα πιασμένα.
κ. Θ. Βαρ. Θεσσαλονίκη. Τὰ τραγούδια σου πολύ καλά. Θά δημοσιευτούνε αργότερα.
κ. Θαν. Πετρο. Καρίσι. Καλά τὰ τραγούδια σου. Όμως ο στίχος θέλει ακόμα δουλειά σέ κάποια μέρη.
Ληδα Σιτα. Καρ. Μυτιλήνη. Τò θερμό σου γράμμα πήραμε και σ' εύχαριστούμε. Τò φύλλο θά στέλνεται ταχτικά.

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ,, Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ & Σ^{ΙΑ}

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ (έντός της Στοάς)

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

— Τ' ΑΚΟΛΟΥΘΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ —

ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ :

1—ΟΙ ΕΜΠΟΡΙ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ἀνέκδοτον μέγαλον ιστορικόν μυθιστόρημα τοῦ ΑΛΕΞ. ΠΑ-
ΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ, εἰκονογραφημένον ὑπὸ τοῦ ζωγράφου κ.
Πέτρου Ρούμπου, δεμένον Δρ. 25.—

2—ΣΠΑΡΤΗ-ΜΥΣΤΡΑΣ

γοητευτικόν βιβλίον τοῦ ποιητοῦ κ. ΚΩΣΤΑ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ
μέ περιγραφάς τῆς Σπάρτης, τοῦ Ταυγέτου, τοῦ Μυστρά, τοῦ
Εὐρώτα κτλ. καί μέ εἴκοσι περίπου φωτογραφίας, ἐξ ὧν αἱ
περισσότεραι τοῦ γνωστοῦ Ἑλβετοῦ φωτογράφου Boissonas,
δεμένον Δρ. 12.50

3—Η ΜΗΤΕΡΑ

τὸ τρίπρακτον κοινωνικόν δράμα τοῦ κ. Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥ-
ΛΟΥ ποῦ ἐπαίχθη τὸ περασμένον καλοκαίρι εἰς τὸ «Ἀθήναιον»,
μέ ἑπτὰ φωτογραφίας ἀναπαριστώσας τὰς πλέον χαρακτηριστι-
κὰς σκηνὰς του, δεμένον Δρ. 12.50

4—ΤΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΡΑΜΠΑΓΑ

τὰ ἐκλεκτότερα πολιτικά, δημοκρατικά, κοινωνικά, σατυρικά κτλ.
(Μεταφράσεις Βερανζέρου, Δερουλάδ κτλ.) ποιήματα τοῦ ΚΛΕ-
ΑΝΘΗ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ἰδρυτοῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ
«ΡΑΜΠΑΓΑ, μέ τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ, δεμένον Δρ. 12.50

5—"ΤΑ ΕΙΚΘΣΑΧΡΩΝΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ,,

τὸ πανηγυρικόν τεῦχος, περιέχον τὰς ὀμίλιας τῶν κ. κ. Κωστῆ
Παλαμά, Ἡλ. Βουτιερίδη, Ρήγα Γκόλφη, Κόστα Παρορίτη,
Πάνου Δ. Ταγκοπούλου, Δ. Γληνοῦ, Θ. Συναδινοῦ, Πέτρου
Χάση, Δ. Π. Ταγκοπούλου (τὴν γνώμην τῶν κ. κ. Πάλλη, Μ.
Φιλῆνα — ποιήματα τῶν κ. κ. Πάνου Ταγκοπούλου καὶ Θα-
νάση Κυριαζῆ—ἄρθρα ἡμερησίων κτλ.) Ἄδειον Δρ. 10.—
Δεμένον > 12.50

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΧ. 20,000,000

ΑΠΘΘΕΜΑΤ. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ > 175,000,000

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ. > 2,400,000,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἅγιος Νικόλαος	Ἰωάννινα	Παξοὶ
Ἀργίσιον	Καβάλλα	Πάτραι
Ἀδριανούπολις	Καλάβρυτα	Πειραιεύς
Αἴγιον	Καλάμαι	Πόρος
Ἄλυρος	Καλλιπόλις	Πρόβεζα
Ἀμαλίας	Καρδίτσα	Πύλος
Ἄμφισσα	Καστορία	Πύργος
Ἀργυστόλιον	Κέρκυρα	Ραιδεστός
Ἄρτα	Κοζάνη	Ρέθυμιος
Ἀταλάντη	Κόρινθος	Σάμος
Βάμος	Κύθηρα	Σαρ. Ἐκκλησίαι
Βόλος	Κύμη	Σέρραι
Γκιουμουλτζίνα	Κυπαρισσία	Σμύρνη
Γύθειον	Λαμία	Σουφλίον
Δεδαγαῆς	Λάρισα	Σπάρτη
Δημητσάνα	Λεβάδεια	Σύρος
Δράμα	Λευκάς	Τρίκαλα
Ἔδεσσα	Μεγαλόπολις	Τρίπολις
Ζάκυνθος	Μεσολόγγιον	Φλώρινα
Ἡράκλειον	Μεσσήνη	Χαλκίς
Θεσσαλονίκη	Μυτιλήνη	Χανιά
Θήβαι	Ναύπακτος	Χίος
Θήρα	Ναύπλιον	
Ἰθάκη	Ξάνθη	